150 ratsameest kohal.

:ALINN SUURTE RATSAVÕISTLUSTE OOTEL.

Üleriiklikud ratsavõistlused on suurt vi ja poolehoidu leidnud pealinna itskonnas. Seda tõendab see suur ja ärtuslik auhindade hulk, mis neile istlustele mitmesuguste asutuste ja isite poolt on välja pandud.

Eile jõudis pärale võistlejate ešelon ıpa poolt tuleva rongiga kell 11.30. llest ešelonist laaditi maha üksi ums 100 hobust. Viljandi poolt saabus elon õhtul ja sellega jõudis kohale üle hobuse.

Pärast Ülemiste jaamas mahalaadimist us ratsaväeorkester hobustele ning liis valsihelide saatel Tartu maanteed öda alla linna.

Võistlejad ühes hobustega on kortese paigutatud Tondile ja Mäe kasarısse, kus neile ka treeningvõimalused loodud.

Peale võistlejate jõudsid eile kohale ka ljaspool Tallinna asuvad võistluskohnikud, tehnilise komitee liikmed ja istluste üldjuhi abi ratsarügemendi em kolonel Jaan Kurvits.

Kerese wiik Ragosiniga.

:MMERINGI MALETURNIIRI TEINE VOOR.

Semmering, 10. sept.

Partiis **Ragosin-Keres** saavutas Ragoı veidi parema seisu ja ühe enamuri, kuid partii siirdus lahkvärviliste adega lõpumängu ja andis tulemuseks gi.

Fine ja **Flohr** tegid rahuliku viigi.

Capablanca mustadega **Petrovi** vastu ingides „magas maha“ 3-käigulise kao partii jäi seejärele viiki.

Eliskases Reševski vastu saavutas tubsti parema seisu ja partii 2-tunniliseks unavaheajaks katkestamise hetkel oli lges võiduseisus Eliskasesele. Partii tkamisel aga Eliskases unustas oma ou vastase saagiks ja alistus kohe päst lipukaotust.

*

Semmeringi suurmeistriteturniir on urekaalulisem malevõistlus pärast öödunudaastast Nottinghami turniiri ja alemaailm jälgib Semmeringi malekäike urima huviga. Kuigi Semmeringi võistıs on ristitud maailmameistrikandidaade turniiriks, ei anna selle võitmine eel ametlikku õigust kutsuda välja maamameistrit tiitlimatšile. Küll aga tuleb ıalemaailma juhtidel väga tõsiselt arestada Semmeringi võitjaga.

Turniiri tegelikuks korraldajaks on uurort Baden (30 km Viinist), et aga emmeringi on reklaamitud juba üle oole aasta, siis mängitakse esimesed 4 ooru Semmeringis ja ülejäänud 10 Baenis. Semmeringi turniiri nimi aga jääb üsima. Turniir hargneb Austria liiduresidendi Miklase kaitse all. Aueestseiuses on haridusminister dr. Pernter, iigisekretär ja teised kõrged isikud.

Aukomiteesse kuuluvad teiste hulgas . Vene, Hollandi, Tšehhoslovakkia ja hendriikide saadikud.

Võistlejate loosijärjestus oli: 1. Eliscases, 2. Reševski, 3. Capablanca, 4. Flohr, 5. Keres, 6. Fine, 7. Petrov ja . Ragosin.

Täna Keresel on valged Fine'i vastu ja omme ta mängib mustadega lätlase Petroviga.

Praegu on seis turniiril järgmine: Reševski (USA) — 2 punkti, Flohr, Keres ja Ragosin — 1 punkt, Capablanca a Fine — ½ punkti (üks katkestatud partii), Eliskases ja Petrov — ½ punkti.

EUVE MÄNGIB CAPABLANCAGA.

Viin, 9. septembril.

Rahvusvahelisel maleturniiril Semmeingis maailmameister dr. Euve ja endie maailmameister Capablanca kirjutaid täna alla lepingule, millega Euve kohustab võidu puhul dr. Aljechini üle uesti võistlema Capablancaga maamameistri nimele 1939. aasta suvel Buenos Aireses.

VIIMNE VÕITLUS.

Läti jalgpalliliit on asunud eeltööde eostamisele järjekordseks Eesti-Läti algpallimaavõistluseks, mis peetakse änavu Riias pühapäeval, 19. septembril. Võistlus toimub Riia ASK väljal. Kohunikuks on kutsutud austerlane Berak. Eestile on see maavõistlus hooaja iimseks.

Peale maavõistlust Eestiga sõidab Läti jalgpalli-esindusmeeskond välisurneele, mängides Poola ja maailmasivõistluse sarjas Austria vastu.

Vastutav toimetaja O. Soots.

Telefonid:
Peatoimetaja telefon nr. 449-82
Toimetuse üldine „ 449-88
Kaugekõned „ 449-37
Päevauudiste osakond „ 449-89
Majandusteated „ 449-91
Kohalikud sõnumid „ 449-95
Sporditeated „ 466-51
Reklaami osak. „ 449-36
Trükikoda „ 449-87
Telefonid erakorterites:
Peatoimetajal nr. 303-75
Päevauud. osak. juh. „ 458-29
Ärijuhil „ 441-61

WABA MAA

PEATOIMETAJA ED. LAAMAN.

Täna 10 lehekülge.

Uksiknumber 5 senti.
Tellimise hind:
1 kuu postiga 1 kr. 30 s.
2 kuud „ 2 „ 60 „
3 „ „ 3 „ 50 „
Välismaale 4 kr. kuus.
4 „ „ 4 „ 70 „
5 „ „ 5 „ 90 „
6 „ „ 7 „ — „
12 „ „ 14 „ — „
Aadressi muutmine 25 senti.
Tellimisi võtavad vastu Eestis kõik postkontorid ja lehetellimiste vastuvõtjad.

Kuulutuste vastuvõtmine kl. 8—5 Pikk t. 54, telef. 449-87. Ärijuhatus (tel. 449-83) ja arveosakond (tel. 449-84) Pikk t. nr. 54-56, teisel korral. Ärijuhi kõnetunnid kella 10—12 e. l. Tellimised — telefon 449-86, ekspeditsioon — telefon 431-14. Toimetus: Pikk tän. 58. Kõnetunnid kella 10—12.

Hinnata kaasanded tellijaile: Nädalleht „Esmaspäev“ ja kuue kuu ning pikema aja tellijaile jutuajakiri „Perekonnaleht“. Kolme kuu tellijad saavad tellida „Perekonnalehe“ ja „RS“-i (raadio saatekavad) poole hinnaga, s. o. 25 s. kuus. Tarvitamata käsikirju alal ei hoita. Aadr. kirjadele ja rahasaadetistele: „Vaba Maa“, Tallinn.

Kuulutuste hinnad: Kuulutuste külgedel 5 senti mm. ühel veerul, lehe esotsas 10 s., tekstis: kuulutuskirjadega 12 s. ja tekstikirjaga 15 s. mm. Teenistusotsimised — poole hinnaga. Kuulutused ära anda kella 11-ni ilmumise päeval.

Nr. 208 (5719) Laupäeval, 11. septembril 1937. a. 19. aastakäik.

Pühapäeval, 12. sept. k. 11

Rahvusvaheline võidusõit mootorratastele

Pirita-Kose-Kloostrimetsa ringteel

Võistlevad **Eesti, Soome, Rootsi, Läti ja Saksa** parimad mootorratturid.

Veneturult vahetpidamata autobuseühendus ja laevaühendus Kalarannast.

Võistlused toimuvad ilmastikule vaatamata.

Pääsmete hinnad (ühes kohalveoga autobustel või laevadel): istekohad kr. 2.50, seisukohad stardiplatsil ja eriti eraldatud maa-aladel kr. 150 (õpilastele ja sõduritele kr. 1.—), sõidurada mujal kr. 1.— (õpilased ja sõdurid kr.0.60).

Korraldaja **Eesti Mootorspordiklubi.**

Staedtler-pliiats juba 1662. aastast!

Mars
Staedtler-Stifte

MARS värvil. kopeerpliiats hügieenilise kapsliga, 8 intensiivselt helkivas värvis, allakirjutamiseks, parandamiseks, organisatsioonidele, diagrammideks jne.

TEHKE PROOVI!

J. S. STAEDTLER, Mars-Bleistiftfabrik, Nürnb erg

MILLEKS TARVITATAKSE BEROLI

MIKS ON BEROL ERITI SUGISEL JA TALVEL HÄDAVAJALIK

Vastuse sellele leiate tänase lehe kuulutusküljelt.

Vene trotskist [illegible]

Waſknarwa kingſepapoiſi karjäär Nõukogude riigis. — Sattus lõpuks riigiwaenlaste nimekirja. Kaks nädalat redusolekut iſa juures. — Politſei awastas ſalaja üle piiri tulnud Wene riigiametniku.

Bakuu postkontori ülema hirmuteekond läbi Wenemaa.

Narwa taga tuli ſalaja üle piiri Nõuk. Wenemaalt Eestiſſe 35-aastane Ilja Wolkow, kes pärit Waſknarwa wallaſt Waſknarwa külaſt ning elanud Wenemaal ligemale 12 aastat. Omal ajal põgenes Wolkow ſiit Wenemaale, kus töötas eneſe üles. Wiimastel aastatel oli ta Bakuus poſtkontoriülemaks. Nüüd oli ta ſunnitud ſealt põgenema kodumaale tagaſi. Mees ſeletab, et ta langenud trotskistina kahtluſe alla ja kartis, et teda wõidakſe hukata. Põgenik warjas end ligemale paar nädalat Waſknarwa külas oma iſa J. Wolkowi juures, kes ſealſe algkooli ja ap.-õigeuſu kiriku kojamehekſ. Külarahwa ſeas lewinud kuulduſte tõttu ſai aga teatawaks, et wana Wolkow peidab enda korteris Wenemaalt tulnud poega. Ootamatult ilmuſid ametiwõimud ühel päewal kohale ja arreteeriſid põgeniku. Ta wiibib praegu Narwas ülekuulamiſeks wahi all. Mida edaspidi põgenikuga ette wõetakſe, kas jäetakſe ta ſiia wõi ſaadetakſe Wenemaale tagaſi, pole praegu weel teada. Eesſätt tal tuleb aga kanda ära karistus piiriſeaduſe rikkumiſe päraſt.

Ilja Wolkow on ſündinud ja kaswanud Waſknarwas. Kehwad wanemad ei ſaanud talle anda kuigi ſuurt hariduſt. Kohaliku algkooli lõpetanud, hakkas noormees pidama kingſepaametit ja tegi wahepeal igaſuguſt juhuslikku tööd. Hiljem ta ſai Waſknarwa poſtkontoris käſkjala koha, kuid kaua ta ſiin ei teeninud.

Noormees unistas alaliſelt Wenemaale pääſuſt,

lootes ſeal leida lahedamaid wõimaluſi äraelamiſeks. Ilma et wanematele oleks ſõnagi lauſunud, kadus J. Wolkow 1925. a. ühel päewal koduſt, kaaſa wõttes ainult hädawajaliſemad asjad ja läks Peipſi järwe piirkonnas ſalaja üle raja Nõuk. Wenesſe. Tollal oli pääs SSSR'i hõlpus, nimelt ſelles mõttes, et ſealt ei ſaadetud piirijooksikuid nii kergesti tagaſi, nagu nüüd. Ka J. Wolkowil õnnestus Wenemaale jääda. Päraſt lühemat wanglaſolekut Oudowas ta pääſis Wene ſiſemaale, kus elatas end esialgu mitmeſuguſe juhusliku tööga. Hiljem tal läks korda tutwuſe kaudu ſaada wäikeſt ametikohta ühes poſtkontoris. Tollal ta oli 24 a. wana. Täiendades oma teadmiſi wastawatel kurſustel, J. Wolkow kindlustas endale edaſipääſuwõimaluſe postiteenistuſe alal. Ta oli ametis mitmes linnas, kuni

määrati Bakuusſe poſtkontori ülemaks.

Wanematel oli pojaſt wäga napilt teateid. Siis, kui ta alustas postiametnikuna karjääri, nõutas wanemate kaudu omale tunnistuſe kodumaal ſaadud hariduſe kohta. Mitu aastat hiljem ta kirjutas iſale, et omab Lõuna-Wenemaal kõrgepalgaliſe ja hea teenistuskoha ja lubas hakata hoolitſema, et ka omakſed wõikſid tulla Wenemaale ja aſuda tema juure elama. Koduſed olidki kogu aeg ſelles lootuſes, et awaneb wõimalus pääſeda Ilja juure kergema elu peale, kuni ühel ööl Ilja ilmus näljaſena, wäſinud ja läbimärjana iſamajja Waſknarwa. Mööda ſoid ja metſi tulles ning läbi traataia pugemiſeſt

mehel olid muutunud riided ſeljas närudeks.

Põgenik kõneleb, et Bakuus tal oli elu hea ja rahulik ſinnamaani kui Wenemaal hakati agaraſti paljastama kontrrewolutſionääre ja teiſi kahjureid. Temagi ſattus koos mitme teiſe posti- ja telegraafijaama juhtiwa tegelaſega trotskistide ſabotaazhiaktide kaasteadmiſes kahtlustatuna musta nimekirja. Selleſt kuulda ſaanud, ta pidas paremaks nii ruttu kui wõimalik pühkida Wenemaa tolmu jalgelt, ſeſt ſagedaſed arreteerimiſed linnas ei tõotanud midagi head. Kõige õigema mõtte ta leidis olewat tulla kodumaale tagaſi, kuna ſiinſed piiriſt ülehiilimiſe wõimaluſed olid tal teada ja kohad tuttawad. Õnneks oli raha ſel määral käepäraſt, et wõis ſõita rongiga. Oudowa kanti Eesti piiri lähedale. Reiſi ta ſooritas wanades kulunud riietes, et wältida wõimalikke ebameeldiwuſi. Ööpimeduſes tal läks korda ka reiſi wiimane ja kõige raskem oſa —

pugemine läbi traataia Eestiſſe.

Ligi 70-aastane iſa andis põgenikule oma katuſe all warju ja aſi tootati hoida ſuurimas ſaladuſes. Kuigi kahe nädala jooksul poeg ei käinud kordagi wäljas ega näidanud end inimestele, ſai külarahwas ſiiski ſalapäraſeſt külaliſeſt haiſu ninna ning wiſad jutud hakkaſid liikuma, et kiriku kojamehe poeg on tulnud Wenemaalt tagaſi. Mitmed uudishimulikud käiſid kuulduſi kontrollimas taadi eneſe käeſt, kuid ſee ütles, et ta pojaſt midagi ei teadwat. Ühel päewal tuli aga politſei ja wiis külarahwa üllatuſeks põgeniku endaga kaaſa.

Wana Wolkow on nüüd mures, et kui poeg ſaadetakſe Wenesſe tagaſi, ſiis ähwardab teda ſeal kindlasti ſurmanuhtlus, kuna põgenemiſeſt wõidakſe waheſt järeldada tema kuuluwuſt trotskistide hulka.

Tartu mnt. 4, tel. 304-68.

Väljapaistev eeskava. Esietenduseks **Anny Ondra** juubelifilm.

Anny Ondra, Paul Hörbiger ja **Jack Trevor**

Karl Lamac'i teravmeel. suurfarsis

Anny Ondra ja Paul Hörbiger kuulsa näitejuhi Karl Lamac'i juhatusel pakuvad selles filmis oma parima.

„Lahutuse põhjuse“ lõbusad olukorrad ja teravmeelsed ootamatused loovad vaatajaile kaks naudingurikast tundi.

5, 7, 9 **2, 4, 6, 8, 10**

Autoga wastu masti.

Reedel kella 4 ajal päraſt lõunat Tartu raudteejaamas kaubaaida juures ſõitis auto B-387 wastu walgustuslambi masti ja murdis ſelle pooleks. Autot juhtis kutſeline autojuht Oswald Walkman. Politſei koostas protokolli Walkmani wastutuſele wõtmiſeks ettewaatamata ſõidu päraſt.

Eesti purjek „Wanja“ tormihädas.

Helſingi, 11. ſeptembril.

(Eta) Kolmapäewa õhtul ſattus ägedas tormis merehätta Eesti purjelaew „Wanja“, mis oli metſalaadungiga teel Kemiſt Inglismaale. Laew hakkas lekkima ja purjed puruneſid.

Laew triiwis kaks päewa ulgumerel, kuni eile talle Waaſaſt appi ruttas aurik „Fart“, mis toimetas „Wanja“ Waskiluotosſe.

Rõõm ja mure tormiſt.

Wiimane torm ajas rohkesti angerjaid mõrdadesſe. Hea ſaak mõjus otſekohe kalahindadele. Wiru rannas liikuw ſumplaew alandas ſeni kõrgel püſinud hinna 1 kr. 30 ſendilt 1 kr. 15 ſendile kilo eeſt. Praegu liigub Wiru rannal ainult Pärnu eksportöör Tolli angerjaſump.

„MODERN“: „Lahutuspõhjus“. Karl Lamac'i teravmeelsel lavastusel Anny Ondra juubelifilm. Peaos. Anny Ondra, Paul Hörbiger, Jack Trevor j. t. II Huvirohke lisaeeskava. Seanss. alg. ärip. 5, 7, 9; pühap. 2, 4, 6, 8, 10.

„GLORIA-PALACE“: „Armastuse maa“. Sügishooaja avamisel suurfilm Reinhold Schünzel'i lavastusel. Peaos. Albert Matterstock, Gusti Huber, Valerie v. Martens, Oskar Sima j. t. II Huviküllane lisaeeskava. Algus ärip. ½6, ½8, ½10.

„HELIOS“. Hooaja avamiseks „Naise armastus — naise kannatus“. Peaosis Magda Schneideriga ja Ivan Petrovitš'iga. 5, 7, 9, pühap. 2, 4, 6, 8, 10. Teos, mis paelub ja sunnib elama kaasa kõiki.

„ARS“ (end. Gr.-Marino ruumes) 5, 7, 9. **„Kapten Grant'i lapsed“.** N. Vene kunstilisi suurlavastusi. Filmitud maailmak. Jules Verne'i samanim. teose järgi. II Huviküllane ja mitmekesine lisaeeskava.

„BI-BA-BO“ — „Ching-Ching“, 20-th Century Fox filmitoodangu esimesi suurfilme. Peaos. Shirley Temple, Robert Young, Alice Faye j. t. II. Huviküllane lisa. Alg. ärip. 5, 7, 9.

„AMOR“: „Mayerling“. Hooaja avamiseks kauaoodatud suurfilm. Peaos. Charles Boyer, Danielle Darrieux j. t. II Huviküllane lisaeeskava.

„SKANDIA“: „Tütarlaps Irene“. „Ufa“ parimaid kunstilisi suurfilme. Peaos. Lil Dagover, Sabine Peters, Karl Schönböck ja maailmakuulus viiuldaja George Boulanger. II Huvirohke lisaeeskava.

„ORION“: „90 minutit peatust“. Harry Piel'i sensatsiooniline kriminaal-salongdraama. Kaasteg. Genia Nikolajeva, Else v. Möllerdorf j. t. **II „Meie sugulased“.** Peaos. Dick ja Doff.

„MARS“: „Suur Ziegfeld“. Hollywoodi kõige kallim, suurim ja luksuslikum muusika- ja revüüfilm. Peaos. William Powell, Myrna Loy, Luise Rainer ja 300 ilusamat görli.

Ilmus trükist! **Palutakse välja lõigata!**

E. Sila Keedu- ja majapidamisraamat, II täiendatud trükk,

mis täielikum seni ilmunud keeduraamatutest. Raamatus on üle 1200 meie olude kohast ja uuele tervisliku toitmisele vastavat retsepti. Valmistusviisid lihtsad ja tapset kirjeldatud.— hulga piltidega ja tabelitega Palju häid üldjuhatisi toitmisest ja kodumajandamisest. **640 lk. Hind 3 kr. 80 senti, köidetult 4 kr. 80 snt.** Saadaval kõigis paremates raamatukauplustes üle riigi. Pealadu: **Tartus, Suurturg 11. E. Sild.** Raha ettesaatmisel raamatute kättesaatmine tasuta.

Kodukultuuri päewaks.

Elame praegu kodukultuuri tähe all. Kaunistatakſe kodusid, püütakſe tuua otstarbekohaſust elamiswiiſidesſe jne., et luua perekonnale mugaw ümbrus, millel on kõrgewäärtuslik mõju perekonnaliikmete hingelaadi kujunemiſele. Pahatihti aga neiſt kauniteſt hästikorraldatud kodudeſt wäljuwad rahuldamatud, närwiliſed, taſakaalutud noored, kel pole kindluſt ei elus eneſes ega ſelle ülesannetes. Needki inimeſed, kes on kodunenud kodukultuuri mõistega, kel on kerge olnud mõista iluſa ja korraliku kodu loowat mõju, pole ſageli ſuutnud omaks wõtta mõtet, et ka waimſe kodukultuuri ſaawutamiſeks on wajalik kaſutada energiat, koguda teadmiſi ja rakendada neid.

Iſegi meie juhtiwate kultuuritegelaste ſuuſt kuulduwad ſõnad: „Milleks ſee lärm kaswatuſe ümber! Kes meid on kaswatanud? Jookſime tänawail ringi ja mis meil ſiis wiga on!" Samawäärſelt wõiks ſiin wastata: „Olete teie aga ideaalne inimene!" wõi piſut pehmemal kujul: „Wõib-olla õige kaswatus oleks teiſt weel kenama inimeſe teinud!" Tõesti ſiin ei ſaa enam inimeste loiduſe üle imestada, kui juba eluülesannetes teadlikud inimeſed ei ole ſuutnud ſüweneda kodudes ja ühiskonnas eſinewate puuduste põhjustesſe.

Wähe on neid wanemaid, kui neid üldſe leidub, kes wõiwad öelda, et nende lootuſed laste ſuhtes on täitunud. Kuigi need lapſed ühiskonnas edu redelil on õige kõrgele jõudnud, jätab lapſe ja wanema iſiklik wahekord palju ſoowida, wahekord, mis mõlemale poolele walu teeb. Rahulolematus ja wõiſtlus mõlemal pool jääb alati püſima, ſee on ju edu eelduſeks, kuid ſee wõiſtlus ei tarwitſe ſugugi olla nii teraw ega lõhkuwa iſeloomuga, kui wanemad oleksid teadlikud laste üliõrnades ja tundlikkudes organismides. Wanemail eluajal kogutud kogemuste tõttu peakſid olema ſuuremad wõimed lasteſt aruſaamiſeks ja järelikult nende juhtimiſeks. Kui lapſele ja noorele inimeſele on ſuudetud ſiſendada tunne, et temaſt aru ſaadakſe, ſiis omalt poolt ſuhtub ta ſellesſe aruſaajasſe inimesſe uſaldawamalt ja laſeb ennaſt juhtida.

Lugeſin hiljuti, et Eestis on rahwaarwule wastawalt üle maailma kõige ſuurem hulk inimeſi wanglates, nimelt iga ſaja tuhande inimeſe kohta 276 (Jiris 20— „Die Weltwoche" 27. aug. 1937). Tahaks tõesti uskuda, et need andm. on ekslikud; kui aga mitte, ſiis peaks ſee hirmus tõde meid ſügawalt mõtlema panema. Eesti rahwal on kõrged waimſed wäärtuſed, ſeda tõendab meile meie ajalugu, kuid milleſt on ſiis tingitud need hirmuäratawad andmed? Lahendus ſeiſab kindlasti teadmiste ja oskuste puuduſes meie kodude ſiſekultuuri puudutawates küſimustes. Ka eneſetapjate arw on Eestis erakordſelt ſuur.

Kuidas walmistakſe ette meie tütarlapſi perenaiſe ja ema kutſele? Wastawas koolis, naiskutſekoolis, on pühendatud kolme aasta keſtel umbes 37 korda rohkem aega toidukeetmiſele kui lastekaswatamiſele. (3 aastat keſkmiſelt 25 tundi nädalas keetmiſt ja 1 aasta 2 tundi lastekaswatamiſt). Siin tundub, et toiduwalmistamine peaks olema naiſele raskem ülesanne kui lastekaswatamine, kuna üks nõuab niipalju ajakulu. Wõi loodetakſe naiſe emainstiktile kui teenäitajale! Loodus on warustanud lapſewanemaid õnnelikuks lapſekaswatamiſeks ühe omaduſega, nimelt armastuſega. Kuid ſee armastus ei anna lastewanemaile weel teadmiſi ega oskuſi, kuidas juhtida õieti laſt ſelles keeruliſes ühiskondlikus elus nii, et temaſt kaswaks waimliſelt täiesti terwe elujaataw ühiskonna liige.

Iga ameti tundmine nõuab pikemaajaliſt ettewalmistamiſt, kuid lastekaswatamine kui amet on ülesanne, mis kannab juhuslikku iſeloomu. Wõib-olla hakkab kord kehtima ſeadus, mis ei anna noortele abiellumiſeks küpſuſetunnistuſt kätte enne, kui nad, nii mees kui ka naine, on omandanud minimaalſed teadmiſed laste kui riigi tulewiku kaswatamiſes. Wõib-olla hakatakſe ka poisſe koolides tutwustama õnneliku perekonnaelu nõuetega, ſeſt meie kõikide ſoow on, et neiſt kaswakſid wäärikad ja teadlikud perekonnaiſad.

Naiſed, kes te ehitate oma kodud iluſad, rõõmſad ja tolmuwabad, ohwerdage ka rohkem aega lapſele kui rahwa tulewikule, et tema hingele ei koguneks tolmu. Kodukultuuri päewal ſoowin enam tähelepanu waimſele ja tunnete kultuurile, milles wõrſub kehaliſelt ja waimliſelt terwe ühiskonna liige. Selleks palju jõudu ja püſtwuſt!

O. van Neſt.

Kodu ja perekond.

Kodukultuuri päewa puhul.

Wähe on nii ſiſurikkaid ſõnu kui kodu, wähe on nii lohutuid ſõnu kui kodutu. Eſimene neiſt toob endaga ühes meie kujutlusſe meie kallimad aarded minewikuſt ja olewikuſt, teine ſiſaldab eneſes terwe põhjatuſe inimlikke õnnetuſi.

Suur jõud ſeiſab mõistes ja ſõnas perekond. Perekond on aluſeks rahwa elule, perekond on määrawa tähtſuſega ka iga üksikiſiku elu kujunemiſes. Tugew, ühtehoidew, ühiſelt elus wõitlew perekond on ſuur kõiki oma liikmeid edaſiwiiw jõud; riiud ja tülid wõiwad ſelle lõhkuda kildudeks.

Kodu on perekonna pühapaik. Siin ſaawad noorte hinged oma eſimeſe wormimiſe, ſiin ſünniwad eſimeſed külwid ſüdametesſe, mis juurduwad ſügawasſe ja jääwad keſtma. Kodu on ſuurim kaswatustegur kooli ja ühiskonna kõrwal, ta on meie elu eſimene ſtardipunkt.

Seepäraſt peame pühendama oma kodule, oma perekonna waimule eriti ſuurt tähelepanu. Saagu meie kodud heaks taimelawaks tulewatele põlwedele, külwigu kodud noorte ſüdameisſe kõige hea algeid. Meie kodus omandatud kaswatuſes, ſuhtumistes ja harjumustes wõime kuulda kogu eluajal kõigi olukordade ees oma emade-iſade õpetawat häält. Olgu kodune waim, kodune ümbrus ja koduſe kaswatuſe ſiſu ſiis ſelline, et ſuurekskaswanult kõik wõiksid ſuurima austuſe ja tänutundega mõtteis oma hällipaigale tagaſi waadata.

Meie kõigi ühiſe kodu — Eesti — tugewus rajaneb meie perekonnakodude waimu wäärtuſel ja kandwuſel. Seda waimu, ſeda kultuuri arendades kindlustame meie kaswawa põlwe ja kogu rahwa eluõnne alusmüüri.

A. Jaakſon,
haridusminister.

NAD EI TOHI OMA NÄGU NÄIDATA. Pilt Inglise merekuurordis Norgate'is korraldatud jalgade-iludusvõistlusest. Et jalgade ilu üle otsustamisel kohtunikke eksiteele ei saaks viia, peavad osavõtjad katma oma näo.

Kawad Sõjamäe ümber.

Rahwuslik pühapaik wäljaehitamiſele 1943. aastaks. Tulila, mis 40 m. kõrgem Olewiste torniſt.

Meile kirjutatakſe:

1943. a., wabariigi 25. aastapäewal, möödub ka 600 aastat Eesti muiſtſe wabaduswõitluſe weriſemaſt heitluſeſt 1343. a. jüriööl Sõjamäel Tallinna lähedal.

Seks ajaks peab walmima Sõjamäe hiis kogu ulatuſes, kaaſa arwatud Sõjamäe tulila, mis oma abſoluutſe kõrguſega ületaks Olewiste kiriku torni kõrguſe rohkem kui 40 meetri wõrra.

Meie pealinn, meie iſeſeiswuſe ajastul peab omandama rohkem eesti rahwusliku elu ja loomingu terawaid jooni. Wastaſel korral ta jääb põliſelt waid ſakſa kultuuri wabaõhumuuſeumiks.

Seda ilmet peab omandama kõigepealt Wabaduswäljak — meie jõuparaadide wäljak. Rahwuslikku ilmet peab omandama ſamuti Lasnamäele rajataw põline näituswäljak — meie tööparaadide wäljak. Näituswäljaku kõrwale Kadrioru kõrgkaldasſe kujunegu meie ajakohane laulupidude ja üleriiklikkude mängude amfiteater-wäljak ning Sõjamäele — Sõjamäe hiis.

Sõjamäe on koht, kus heideldi meie muinaspõlwede weriſemat wabadusheitluſt. See on ka koht, mis ühtlaſi annab wajaliſe ajalooliſe tausta meie põlwe poolt püſtitatawaile wabadusſümboleile. Sõjamäele kerkigu meie pühamad rahwuslikud tarbeehitiſed:

tulila — meie wõidutuſe heiskamiſe altar;
urila — maapõue ruum meie tundmata rahwuskangelaſe põrmu ja igaweſe pühatulukeſe jaoks, kus ühtlaſi toimuks meie rahwusgeeniuſe austamiſeks määratud pärgade paigutamine;
rahwuskangelaste puhkepaik — meie manalasſe warijenud ſuurte rahwapoegade ja -tütarde kalmistu, meie panteon.

Kõiki neid wäljakuid ja Sõjamäe hiit ühendagu liiklemiſe nõuetele wastaw ühendustee — Wõidurada.

Siis waſt wõib öelda, et meie põlw on wäärikalt märkinud kodumaa pinnale ja pealinna üldpildisſe oma ajalooliſe oſa — meie taasſünni teostamiſe waba rahwana.

Mõneſuguſed eeltööd Sõjamäel on juba tehtud: on märgitud ära teedewõrk, istutatud mõningad autammed jne. Ka on walminud Sõjamäe hiie üldplaan.

Turismikorraldusest ja kodumaa tundmaõppimisest.

Kodumaa waatamiswäärſemad kohad on ligipääsmatud. — Ruhnu on kui kindlus, kuhu turiſt ligi ei pääſe.

Armastame rääkida, et oleme ſuwitus- ja turismimaa. Seſt meil on Pärnu rannahotell, Narwa-Jõeſuu liiwaplaazh, Kuressaare terwiſemuda ja wana Tallinna ajalooliſed tornid ja torniwäljakud. Nii et kui tuleb turiſt, ſiis wiime ta Pakſu Margareete tippu, laſeme tal nautida pealinna torne, ſõidutame ta ſiis Pärnu rannahotelli, muidu läheb meel täis rahapungaga tagaſi, ning aſi ongi ſooritatud. Aga kui tuleb peale eriline lahkuſehoog, ſiis küüditame külaliſed Kiwiõlisſe, Kohtla-Järwele ja Sillamäele, ja kui on tegemiſt rootslastega, ſiis ka Narwa Rootſi lõwi ſambale.

Üks ſakslane, kes tuli juſt meie „Mancheſteriſt", kirus:

„Donnerwetter! Oli ſeda waja. Meil Sakſamaal ſelliſed wabrikud ja kaewanduſed on lapſemäng."

Kui kuulad ſakslaſe jutu ära, ſiis taipad iſegi, et

tööstuſemaa inimestele meie tööstuſed ſuurt uudiſt pakkuda ei ſuuda.

Kui inimene on näinud teleskoopi, ega teda luup ſiis enam ei üllata. Jõudnud mõttemõlgutustega nii kaugele, taipame ka peſuehtſa inglaſe waimustuſetormi, kui ta tuli Ruhnu ſaarelt ning waewalt jõudnud panna jalad Kuressaares ſadamaſillale, hakkas wastasolijaile kiitma:

„Suurepärane! Ennenägematu! Taewalik! Milline ſaar ja milline rahwas. Elaw muuſeum, loomulik wanawaraait!"

Ta oli weetnud ſaarel kolm päewa ja keegi tuttawaiſt küſis:

„Kas ära ei tüüdanud?"

„Oh ei! Olekſin olnud weel, aga laew tuli."

Ning hiljem ſattudes juttu eeſtlastega, imestas:

„Miks olete Ruhnuſt teinud kindluſe, kuhu ükski wõõras elusolewus ligi ei tohi pääſeda? Ruhnu on rahaauk, ainult kaſutage ta ära. Laske turiste ſaarele ja kui mõned laewatäied on ära käinud, uskuge, **Ruhnu kuulſus lewib niiwõrd, et te warsti**

ei ſuuda turiste ſaarele wedada

ega neid ſinna mahutada."

Elades kord Petſeris, oli juhus kuulda-näha wälismaalaste waimustuſt ja imestuſt Petſeri kloostri puhul. Ei oſatud laduda ritta kiitwaid ſõnu ning taas awaldati üllatuſt, et nii wähe tehakſe turistide-wälismaalaste Petſerisſe juhtimiſeks. Kes kogemata iſe Petſerisſe juhtub, ſee leiab ja näeb, aga teadlikku turistidejuhtimiſt, Petſerile propagandategemiſt pole märgata.

Me ei taipa wõi ei taha taibata turistide hingeelu. Inimeſed tulewad wälismaalt, tihti ſuurriikideſt, ſuurlinnadeſt. Nad tulewad igaweſeſt ruttamiſeſt, tahmaſt ja ſuitſuſt, tulewad, et leida puhkuſt, rahu ja koſutuſt oma pingutatud närwidele. Kuradit arstiti wanasti küll Peltſebuliga, kuid too Peltſebul pidi kolleegiſt kraadi kangem olema, mitte aga lahjem ja wäikſem, nagu meie tööstuſed. Aga kui nad juhtuwad wabaõhumuuſeumidesſe, nagu on Ruhnu ſaar ja Petſeri klooster koos Setumaaga, ſiis on leidnud nad, mida otſiwad, ja waimustustormil pole piire.

Nii ühel kui teiſel kohal on juba oma kuulſus. Ka wälismaalaste ſeas. Wähemalt need wõõrad ſuwitajad, kes peatuwad meie „ſuwistes pealinnades", on kohtadeſt waimustatud ja walmis neid külastama. Aga mis teeme meie?

Muudame oma waatamiswäärſuſed kättesaamatuiks

kaugeteks randadeks, kuhu ligipääsmine nõuab palju waewa ja püſiwuſt. Näiteks, kuidas pääſeb Ruhnu? Peagu mitte kuidagi. Wanasti wedaſid ruhnlaſed iſe Pärnuſt ja Kuressaareſt oma purjekatel külaliſi ſaarele, nüüd on neil keelatud reiſijate pealewõtmine ja trahwi kartuſel ei tee nad ſeda. Ainuke wõimalus ſaarele pääsmiſeks on Riia liiniaurikuga. Mõned on Kuressaareſt ſeda wõimaluſt kaſutanud. Sõidetakſe pühapäewa õhtul wälja ning ſüdaööks jõutakſe Ruhnu alla. Laew ſaare juure ei pääſe, ſeſt ſadamat ega ſadamaſilda ei ole. Paat tuleb ſaarelt wastu ning turistil ſüda puperdab: kas wõtab peale wõi ei wõta? Kui juhtub paat täis olema wõi paadimehe meel tujane, ſiis tuleb ſõita edaſi Riiga ning maksta üle piiri käimiſe eeſt trahwi ja wõib-olla istuda kinnigi. Kui paadimees wõtab, ſiis on eſialgu aſi korras, kuid

kuhu minna wõõral maal ſüdaööl?

Wälismaalastel on keeleoskamatuſe tõttu olukord eriti raske. Saarele tuleb jääda kolmeks päewaks, kui liiniaurik ſõidab Ruhnuſt taas mööda Tallinna poole. Sõit on keeruline, riskantne ja ebamugaw, et aina peab imestama Ruhnu kuulſuſt, et ta ſuudab ſiiski meelitada ka wälismaalaſi wõtma ette hädaohtlikku retke.

Ei ole juhuſt olnud käia ſoomlaste Walamo kloostris, kuid waewalt wõib ſee olla huwitawam meie Petſeri kloostriſt. Aga ſoomlaſed on oſanud oma kloostri teha nii huwitawaks, et ſinna korraldawad eeſtlaſed iſe ekskurſioone, mis ſiis rääkida weel ſoomlasteſt. Aga kas on midagi kuulda olnud ekskurſioonideſt Pärnuſt, Haapſaluſt wõi mujalt Petſeri kloostrisſe? Wõi koguni mõneſt ſoomlaste poolt organiſeeritud ſõiduſt ſamasſe? Mäletame alles hiljuti ilmunud Ungari reiſikirjadeſt, mida ungarlaſed on teinud ja teewad turistide ligitõmbamiſeks. Kui kuulſas pustas enam pole ei karwamantlites ja pikkade keppidega karjuſeid ega ſuuri lambakarju, ſiis tehakſe need. Kas on meil midagi tehtud, konſtrueeritud, eriti omapära wäljatõstmiſeks ja turistide ligimeelitamiſeks? Ei midagi. Ja kui wõime öelda, et meil pole ſeda waja, et meil on waatamiſewäärſuſi ja omapära ſelletagi küllalt, ſiis ſeda kurwem, et neid tõmbenumbreid ei oſata kaſutada.

Ega Ruhnu ja Petſeri pole ainukeſed. Tean ſalkkonda lätlaſi, kes walwaſid Saaremaal

terwe nädala, enne kui pääſid kuulſasſe Wilſandisſe.

A propos — Wilſandi on tubli näide, mida oſawa käega wõib üheſt tühjaſt ja tähtſuſetuſt ſaareſt teha. Tänu hr. Toomi agaruſele ja oskuſele, on Waika ſaared wõitnud maailmakuulſuſe ja milline on turistidewool ſiia! Oleks Ruhnul ja Petſeril oma Toom, meil tuleks wiſt hakata andma dekreete turismiwoolu tõkestamiſeks. Wilſandi on nüüd nii kuulus, et ſinna peab pääſema ükskõik mis hinna eeſt. Kas ſiis nädal oodates wõi makstes 10 krooni ülewiimiſe eeſt, mida wõtawad kohalikud mootorpaadid. Kes ükſi 10 krooni maksta ei taha, nagu ülalnimetatud lätlaſedki, peawad ootama mõnd ekskurſiooni. Kas ei ſaaks ekskurſioonide liikumiſt juhtida kawakindlamalt ja etteteatamiſega, et ka üksikud huwireiſijad teakſid waruda ſoodſat ſilmapilku üleſõiduks?

Kas teatakſe üldſe, et meil on olemas weel teinegi klooster?

Pühtitſa naisklooster Kuremäel,

Jõhwi raudteejaamaſt ainult 20 km kauguſel. Ta on küll noor klooster, kuid ſeda huwitawam. Petſeri klooster oma kahekümne erakuga on wälja ſuremas, Pühtitſa ligi paarſaja naiſega elab weel kaua. Nunnad oma majapidamiſes töötamas ja kirikutes palumas on ſuurepärane waatepilt ning nunnakoori laul — jah, ſeda peab iſe kuulma ja [illegible] hinnata.

Ei ole mõtet hakata lugema üles teiſi waatamiswäärſeid kohti. Kui ſuudaksime need mõned huwitawamaks muuta turistide Mekkaks, hakkaks meie turismiaſjandus jõudsasti tõuſma. Liigutajaid meil peaks olema, ſeſt on olemas ju keſkbüroo jne.

Praegu on aga lood iſegi nii, et eeſtlaſed iſe pole käinud ei Ruhnu ſaarel, ei Kuremäe ega Petſeri kloostris ega mujal. Wõib-olla ei ole [illegible] ſaaks tehtakſe

loodaks wõimalus pääſeda kohale, kuhu inimeſt tõesti tõmbab, kus on midagi näha.

Kord aastas wiiſt juhtakſe huwireiſe Ruhnu ja Petſeri, kuid Kiwiõlisſe, „Eesti Ruhri", wiſt pole weel ühtegi wiidud. Kui kedagi põlewkiwitööstuſe wiiſi, ſiis küll eeſtlaſi meid endid, ega mitte wälismaalaſi. Kui eeſtlane üksi ſatub ſinna, ſiis jääb ta ſinna plangu taha.

On korraldatud igaſuguſeid aastaid ja nädalaid. Wõiks korra muuta ühe ſuwe hoogtööwõiks ſildi all: tunne kodumaad! Ja oleks ka wõimalus ka Ruhnu ſaarele ning Petſeri ja iſegi Kuremäe kloostrisſe. **O. T.**

RAADIO.

Laupäewal, 11. ſept.

Tallinn. 7.00 äratusmäng. 7.05 wõimlemine. 7.20 päewauud. 7.25 hommikkontſ. 8.10 hommikpalwus. 8.30 Tallinna ja Tartu turu-ülewaade. 18.50 helipl. 19.00 lugemistund. Sergius Lipp eſitab katkendi Helmi Põllu romaaniſt „Sõduri laſt". 19.30 linnud muuſikas. RR orkeſter. 20.00 wälispoliitiline ringwaade. 20.20 järgnewa nädala jaatekawa. 20.30 talupoeg muuſikas. RR orkeſter. 21.00 päewauud. 21.30 aeg, ilmateade. 21.35 wana-tantſumuuſ. 21.55 reportaazh Eesti-Leedu kergejõuſtikumaawõiſtluſelt. 22.25 moodſat tantſumuuſ. „Estonia" Walgeſt ſaaliſt. 22.55 päewauud.

Pühapäewal, 12. ſept.

Tallinn. 8.30 äratusmäng. 8.35 wõimlemine. 9.05 hommikkontſ. 9.55 jumalat. Kaarli kirikuſt (wiſt. õp. A. Soomre). 12.00 Pablo de Saraſate wiiulihelindeid (helipl.). 12.20 põllumajanduslikke teateid. 12.30 agr. J. Ritslaid: Linakaubanduſe-hooaja eel. 13.00 Kaitſeliidu Wõrumaa Malewa ja Kodutütarde Wõrumaa ringkonna lipuõnnistamiſe, ülewaate ja lipunaelte löömine. Lippude õnnistamiſt toimetawad praostid R. Heinam ja J. Randwere (ülek. Wõru turuplatſilt). 11.50 helipl. 15.00 Kaitſeliidu Wõrumaa Malewa 20. aastapäewa pidulik wabadhe-aktus (ülek.). 18.00 [illegible]. RR orkeſter. 19.20 kodukultuuripäewa kawa. 20.50 päewauud. 21.00 aeg, ilmateade. 21.05 wana tantſumuuſ. helipl. 21.35 lugemistund. Aniis Eskola eſitab K. Hamſuni pala „Ringreiſil". 22.05 moodſat tantſumuuſ. „Gloria"ſt. 22.40 päewauud. 22.15 reportaazh Eesti-Leedu kergejõuſtiku-maawõiſtluſelt.

Mõista, mõista . . .
parim mõistatusleht
Ajude Gümnastika ?

KARASTAVAD KOMPVEKID
Lumihelve
KAWE

Kaitſeſeiſukorda pikendati 1 aastaks.

Riigihoidja otſuſega on kaitſeſeiſukorra maksmuſt kogu riigis pikendatud kuni 12. ſept. 1938 kell 17. Otſus on awaldatud 10. ſept. ilmunud „R. Teatajas".

Uuſi mehi põllutöökojas.

Hiljuti wabastati põllutöökoja pool Tartumaa ſeakaswatuſe konſulent A. Pullisaar, kes kümmekond aastat töötanud oma kutſealal. A. Pullisaare aſemele määrati Tartumaa ſeakaswatuſe konſulendi kohale ſenine Pärnumaa ſeakaswatuſe konſulent Karupea. Konſulent Karupea on õppinud Tartu ülikoolis ja kuulus korporatſioon „Rotaliasſe".

1. ſeptembriſt lahkub põllutöökoja teeniſtuſeſt mag. agr. E. Wint, kes kuulbawasti aſub pedagoogiliſele kutſealale. Mag. E. Wint on ſeni töötanud maanoorte organiſaatorina, tegutſedes enne põllutöökoja juures maanoorte eriteadlaſena, kuſt ta hiljem paigutati teiſele kohale. Mag. E. Windi lahkumiſega põllutöökoda teeniſtuſeſt kaotab põllutöökoda ühe pedagoogiliſelt ettewalmistatud tööjõu maanoort alal.

Kahe pikſega Hiiumaal.

Reina wallas lõi wälk taluhoo neſſe, mis põles maani maha

Neljapäewal, 9. ſept. õhtul kella 9 aja läks üle Hiiumaa lõunapoolſe oſa tugew äikeſehoog ühes raheſajuga. Raheterad olid paiguti 1,5-ſm läbimõõduga ja puruſtaſi mitmel pool ruktoraše.

Umbes kella 9 ajal õhtul lõi pikne ſiſſe ja ſüütas põlema Reina wallas Lehe küla Willem Lindi talulama, mis oli ühe katus all rehetojaga. Hoone põles täielikult maha ühes ſees olewa wallawara ja wiljaga.

Pikne, lüües ſiſſe rehetoja poolt otſa läbis heinte ja põhuga täidetud pööningu j ſüütas korraga terwe hoone. Perereahwa märkas tuld kohe ja jookſis wälja, ſ mitte kaaſa waid juhuslikult kätte juhtuw aſjad.

Umbes 5 minuti jookſul oli hoone tuine [illegible] leekides, et enam ligi ei ſaadu minna. Kui tuletõrje kohale jõudis, ei olnu enam wõimalik midagi päästa. Tuletõ töö raſkendas tugewasti ſee, et kohapeal olnud tulekahjuks ſobilikke wett ſaada.

Mahapõlenud elamu oli alles kaks aasta eeſt ehitatud. Kindlustatud oli ma 800 kr. eeſt, kuna wallawara oli kindlus tamata. Omaniku kahju on 4000 kr.

Soomlaste läätſeleem ja Eeſawi moraal.

Läti ajakirjanduſe kampaania Eesti wasti Eesti-Soome kaubalepingu puhul reſere rib „Briva Zeme" Tallinna lehtede [illegible] Läti [illegible] rahulik [illegible] wõrreldes Jakobi ja Eeſawi looga, kus [illegible] on maha müünud oma [illegible] eeſt [illegible] ja Tallinna [illegible] poolt jerwee [illegible] läätſeleeme eest.

Delegatſioon Pariiſi

läbirääkimistele kaubanduskonwentſiooni muutmiſeks.

Homme ſõidab Riigihoidja poolt mää tud delegatſioon Pariiſi läbirääkimis 1929. a. ſõlmitud Eesti-Prantſuſe kauban dus- ja laewanduskonwentſiooni [illegible] rimiſeks. [illegible] juhib [illegible] liikmeteks wälisministeeriumi [illegible] kaubanduſe oſakonna direktor E. Wirgo ja pingute büroo juhataja R. Mickwitz. [illegible] perdina läbi delegatſiooni [illegible] Eesti Põlewkiwitööstuſe juhatuſe liige Luts.

Tormiohwri

Purjek kadunud. — Me

Riia, 11. ſeptembri (Eta) „Rihsii" teatel on kolmapäewa ſaabl kaduma jäänud kolmemastiline purjelaew „Wilnis", mis kuueliikmeliſe meeskonnaga oli teel Riiaſt Engure (Kuramaal). Wiimati on laewa nähtud Mersragsi kohal. Oletatakſe, et laew on ehk nud tormi eeſt warju Ruhnu ſaare juure wõi mõnes teiſes Eesti ſadamas.

Poola ohwitſeride purjeklubile ku jaht „Admiral" on otſinud tormi warju Windawi ſadamas. Jaht [illegible] Stokholmi.

KARASTAVAD KOMPVEKID
Lumihelve
KAWE

Kaitseseisukorda pikendati 1 aastaks.

Riigihoidja otſuſega on kaitſeſeiſukorra maksmuſt kogu riigis pikendatud kuni 12. ſept. 1938 kell 17. Otſus on awaldatud 10. ſept. ilmunud „R. Teatajas“.

Uuſi mehi põllutöökojas.

Hiljuti wabaſtati põllutöökoja poolt Tartumaa ſeakaswatuſe konſulent A. Pulliſaar, kes kümmekond aaſtat töötanud oma kutſealal. A. Pulliſaare aſemele määrati Tartumaa ſeakaswatuſe konſulendi kohale ſenine Pärnumaa ſeakaswatuſe konſulent Karupea. Konſulent Karupea on õppinud Tartu ülikoolis ja kuulus korporatſioon „Rotaaliasſe“.

1. ſeptembriſt lahkub põllutöökoja teeniſtuſeſt mag. agr. E. Wint, kes kuuldawaſti aſub pedagoogiliſele kutſealale. Mag. E. Wint on ſeni töötanud maanoorte organiſaatorina, tegutſedes endiſe põllutöökoja juures maanoorte eriteadlaſena, kuſt ta hiljem paigutati konſulendi kohale. Mag. E. Windi lahkumiſega põllutöökoja teeniſtuſeſt kaotab põllutöökoda ainſa pedagoogiliſelt ettewalmiſtatud tööjõu maanoorte alal.

Rahe pikſega Hiiumaal.

Reina wallas lõi wälk taluhooneſſe, mis põles maani maha.

Neljapäewal, 9. ſept. õhtul kella 9 ajal läks üle Hiiumaa lõunapoolſe oſa tugew äikeſehoog ühes raheſajuga. Raheterad olid paiguti 1,5-ſm läbimõõduga ja puruſtaſid mitmel pool rukkioraſe.

Umbes kella 9 ajal õhtul lõi pikne ſiſſe ja ſüütas põlema Reina wallas Lehe külas Willem Lindi taluelamu, mis oli ühe katuſe all rehekojaga. Hoone põles täielikult maha ühes ſees olewa wallaswara ja wiljaga.

Pikne, lüües ſiſſe rehekoja poolt otſaſt, läbis heinte ja põhuga täidetud pööningu ja ſüütas korraga terwe hoone. Pererahwas märkas tuld kohe ja ja jooksteſ wälja, ſai wõtta kaaſa waid juhuslikult kätte juhtuwad aſjad.

Umbes 5 minuti jookſul olid hoone ſeinad niiwõrd leekides, et enam ligi ei ſaadud minna. Kui tuletõrje kohale jõudis, ei olnud enam wõimalik midagi päästa. Tuletõrje tööd raskendas tugewaſti ſee, et kohapeal ei olnud küllaldaſelt wett ſaada.

Mahapõlenud elamu oli alles kaks aaſtat tagaſi ehitatud. Kindlustatud oli maja 800 kr. eeſt, kuna wallaswara oli kindlustamata. Omaniku kahju on 4000 kr.

Soomlaste läätſeleem ja Eeſawi moraal.

Läti ajakirjanduſe kampaania Eeſti waſtu.

Eeſti-Soome kaubalepingu puhul refereerib „Briva Zeme“ Tallinna lehtede ſeiſukohti ühenduſes lätlaſte ſüüdistuſega Balti klauſli wäljajätmiſes Eeſti-Soome lepinguſt. Leht rõhutab, et eeſtlaſte õienduſed ei rahulda Lätit. Tekkinud olukorda wõiwat wõrrelda Jakobi ja Eeſawi looga, kus Eeſti on maha müünud meie kooſtöö idee Helſingi ja Tallinna ſuurkaupmeeſte poolt ſerweeritud läätſeleeme eeſt.

Delegatſioon Pariiſi

läbirääkimiſtele kaubanduskonwentſiooni muutmiſeks.

Homme ſõidab Riigihoidja poolt määratud delegatſioon Pariiſi läbirääkimiſtele 1929. a. ſõlmitud Eeſti-Prantſuſe kaubandus- ja laewanduskonwentſiooni kodifitſeerimiſeks ning muutmiſeks. Delegatſiooni juhiks on wälisminiſtri abi A. Rei ning liikmeteks wälisminiſteeriumi wäliskaubanduſe oſakonna direktor E. Wirgo ja lepingute büroo juhataja R. Mickwitz. Ekſperdina ſõidab delegatſiooniga kaaſa a.-ſ. Eeſti Põlewkiwitööſtuſe juhatuſe liige K. Luts.

Wiljakokkuost algab 16. sept.

Eſialgu hakatakſe wilja kokku oſtma ſuuremates keskustes: Tartus, Rakweres, Wiljandis, Antslas ja Tallinnas. Niſuoſt algab päraſt rukki waſtuwõtmiſt.

Wiljahindade tõusu siseturul pole oodata.

Wilja kokkuoſt riigi wiljaſalwele põllupidajailt käesolewa aaſta lõikuſeſt algab kaks nädalat warem mulluſeſt. Wilja hakatakſe kokku oſtma eſialgu ſuuremates keskuſtes, kus wilja rohkem pakutud, ja ſee teoſtatakſe kahes järgus: eſialgu wõetakſe waſtu rukiſt, mille järele algab kohe ka niſuoſt. Üldiſt wiljaoſtu takiſtab aſjaolu, et paljudel põllupidajatel on niſu weel peksmata.

Rukki kokkuoſt põllupidajailt algab 16. ſeptembril Tartus, Rakwere-Muſtwees ja Pukas, päew hiljem Wiljandis ja 20. ſeptembril Antslas. Tallinnas wõetakſe wilja waſtu alates 16. ſeptembriſt eſialgu neilt põllupidajailt, kel müüa ſuurem kogus rukiſt ja niſu ja kes ſaadawad ſelle kohale raudteega. Tallinna ümbruskonna põllupidajatelt wilja waſtuwõtmiſe tähtpäewad määratakſe kindlaks hiljem ja tehakſe teatawaks wiljatootjatele wallawalitſuſte kaudu. Ka teiſte waſtuwõtupunktide tähtpäewad teatatakſe hiljem.

Kuna wiljahinnad ſiſeturul on langenud alla riigi poolt määratud hindu, ſiis

peab riigi wiljaſalw ſoowitawaks, et põllupidajad oma wilja wiljaſalwele ära annakſid,

et hoiduda kahjudeſt, mis wõiwad tekkida wõimaliku wiljahindade languſe läbi päraſt riiklikku kokkuoſtu. Wiimaſtel päewadel on wiljahinnad ka wäliſturul langenud ja wälisrukiſt pakutakſe Tallinna ſadamas juba 15 ſendiga kg. Tarwitajatele müüb riigi wiljaſalw rukiſt 16 ſendiga kg. Neil aſjaoludel on põllupidajate poolt aſjata jääda ootama kõrgemaid hindu.

Waremates aaſtatel oli põllupidajatel wõimalik wilja ära anda ainult ſelles waſtuwõtupunktis, kuhu ta pakkumiſeawalduſe eſitas. Et wiljaoſt eſialgu algab ainult ſuuremates keskuſtes, ſiis wõimaldatakſe tänawu wilja ära anda tähendatud kohtades ka neil põllupidajail, kes on wilja äraandekohaks märkinud teiſe waſtuwõtupunkti. Et wilja waſtuwõttu oleks wõimalik korralikult läbi wiia ja põllupidajatel

ei tuleks liiga pikalt ſabas ſeiſta,

peab riigi wiljaſalw ſoowitawaks, et põllupidaja, kes oma wilja tahab ära anda teiſal, kui ſee tema poolt eſitatud awalduſes oli üles antud, enne wilja kohaletoomiſt waſtawa wiljaoſtu toimkonnaga wilja äraandmiſe tähtpäewa aſjus kokku lepiks. Põllupidajad, kellel müüa ſuurem kogus rukiſt ja niſu, wõiwad ſelle

wiljaſalwe loal otſe Tallinna ſaata,

kusjuures ſel puhul weokulud raudteel kannab wiljaſalw.

Wiimaſte kokkuwõtete järgi ulatub riigi wiljaſalwele müügiks pakutawa rukki kogus käesolewa aaſta lõikuſeſt 19.000 tonnile. Niſupakkumiſi on tulnud riigi wiljaſalwele tänawu 7000 tonni ümber.

Hinnad.

Käesolewa aaſta lõikuſeſt kokkuoſtetawa rukki- ja niſuhind määrati walitſuſe poolt teatawaſti kõrgem mulluſeſt. Põllupidajate ſoowidele waſtu tulles ſeda hinda otſuſtati walitſuſe poolt tagantjärele weelgi tõſta, ja nimelt ſel teel, et alandati ühe liitri kokkuoſtetawa wilja loomukaalu. Rukki kokkuoſtul 1 liitri loomukaaluks arweſtatakſe nüüd 700 gr. ſeniſe 720 gr. aſemel ja niſul 770 gr. ſeniſe 780 gr. aſemel. Seega makstakſe käesolewa aaſta lõikuſeſt kokkuoſtetawa rukki eeſt 16 ſ. kg., kui 1 liitri loomukaal on 700 gr., ja niſuſt 22 ſenti kg., kui ühe liitri loomukaal on 770 grammi.

Kokkuostu tähtpäewi.

Wilja kokkuoſt ſuuremates keskuſtes teoſtub järgmiſtel tähtpäewadel:

Tartus wõetakſe rukiſt waſtu 16., 17., 18., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 27., 28., 29., 30. ſept., 1., 2., 4. ja 5. oktoobril; niſu — 6., 7., 8. ja 9. oktoobril.

Wiljandis wõetakſe rukiſt waſtu 17., 18., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 27., 28., 29. ja 30. ſept., niſu — 1., 2., 4 ja 5. oktoobril.

Rakweres wõetakſe rukiſt waſtu 16., 17., 18., 20., 21., 22., 23., 24. ja 25. ſept., niſu — 12., 13., 14. ja 15. oktoobril.

Muſtwees wõetakſe rukiſt waſtu 28., 29. ja 30. ſept., 1., 2., 4., 5. ja 6. oktoobril, niſu — 7., 8. ja 9. oktoobril.

Pukas ſünnib rukki kokkuoſt 16., 17., 18., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 27., 28., 29. ja 30. ſept. Niſu wõetakſe waſtu 1. ja 2. oktoobril.

Antslas wõetakſe rukiſt waſtu 20., 21., 22., 23., 24., 25., 27., 28. ja 29. ſept., niſu — 30. ſept., 1. ja 2. oktoobril.

Teiſte waſtuwõtupunktide tähtpäewad teatatakſe hiljem.

KRB

SUURIMAS VALIKUS
AKNAKARDINAID
tüll, filee ja vuaal
KLEIDIRIIDEID
siid-, villaseid ja puuvillaseid
PESURIIDEID
laua-, voodi- ja ihupesuks
VOODIVAIPU
vateeritud, villaseid, flanell, tüll, pikee jne.
N. Teliste
VIRU 10

Veeuputus Leningradis.

Möödunud kolmapäewal ſuure tormi ajal hakkas weſi Neewa jões ja kanalites järsku tõusma, nagu teatawad Leningradi lehed. Järgmiſe päewa hommikuks oli weſi 227 ſentim. normaalſeſt kõrgem. Moika ja Fontanka ääres majade keldrikorrad täituſid weega, ſamuti ka Peetri proſpektil ja mõnes teiſes piirkonnas.

Nowaja Derewnja ja Lahta piirkonnas weſi tungis raudteetammini ja ühenduſe pidamine katkeſtati ajutiſelt. Üleujutuſe rajoonidesſe ſaadeti abiandma jala- ja ratſamiilits. Neljapäewal weſi hakkas langema.

Eesti-Soome üliõpilaspäewad

laialdaſe kawaga.

Helſingi, 11. ſept.

(ETA). Iga-aaſtaſed traditſioonilised Eeſti-Soome üliõpilaspäewad peetakſe tänawu Soomes 25.—28. ſeptembrini. Üliõpilaspäewadeks on kooſtatud ſuureſooneline kawa.

Eeſti üliõpilaſed ſaabuwad Helſingi laupäewal, 25. ſeptembril. Töökooſolekutega rööbiti korraldatakſe rohkeſti waſtuwõtte, ühiſeid lõunaid, wäljaſõite ja balle. Kuna loodetakſe, et üliõpilaspäewadeſt wõtab oſa ka Tallinna tehnikumi üliõpilaſi, ſiis on ette nähtud mitmeſuguſte tööſtuſettewõtetega tutwumine. Päraſt lõunat Helſingi linnawalitſus annab külaliſte auks kella-wiie-tee tantſuga. Õhtul Soome üliõpilasorganiſatſioonid korraldawad waſtuwõtte ja balle. 28. ſeptembril üliõpilaſed ſooritawad wäljaſõidu Wuokſenlaakſo tööſtusrajooni ja Imatrasſe. See huwitaw wäljaſõit on korraldatud ſelleks, et wõimaldada Eeſti üliõpilaſile tutwuda Ida-Soomega.

Eelſeiswatel üliõpilaspäewadel tuleb arutuſele rida huwitawaid küſimuſi, nagu üliõpilaſte wahetamine, ſpordiſuhete eluſtamine. Liiwi küſimus ja Soome-Ugri kultuurkongreſſil arutuſel olnud küſimuſed. Soome üliõpilaskond loodab, et eeſti üliõpilaſte oſawõtt eelſeiswateſt üliõpilaspäewadeſt ſaab wõimalikult elaw.

Eksportmunade hind paranes 5 ſenti kilolt.

Ekſportmunade hind noteeriti eile 5 ſenti kg. kohta kõrgemalt, waſtawalt kanamunahindade paranemiſele wäliſturul. Kõrgem hind kujunes 95 ſ. kg franko kogumiſpunkt eelmiſe nädala 90 ſendi waſtu. Uus hinnanoteering ekſportmunadele on makſew arwates 11. ſeptembriſt.

Siſeturumunade hind jäi reedeſel noteeringul eelmiſe nädala taſemele — 60 ſenti kg. Tendents ekſport- kui ka ſiſeturumunadele märgiti püſiwana.

Aiaſaaduſteſt reedeſel noteeringul näitaſid kõwenemiſt ſibulad ja jõhwikad, mis noteeriti 1 ſent kg. kohta kõrgemalt. Ekſportkõlwuliſte pohlade hinnad nõrgeneſid 2 ſenti kilolt. Sügiſõunte hinnad jäid eelmiſe nädala taſemele — ekſportkõlwuiſed ſügiſſordid 23—25 ſ. kg, tööſtusõunad 20 ſ. kg.

Peekonihinnad endiſed.

Artur Tupits — põllutööminister.

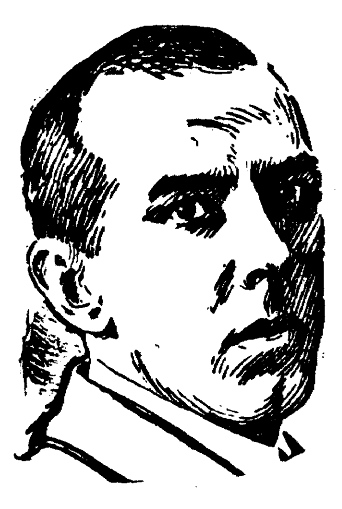

Riigihoidja käſkkirjaga 11. ſept. on Nikolai Talts omal palwel wabaſtatud põllutööminiſtri kohalt.

Uueks põllutööminiſtriks on ſama käſkkirjaga nimetatud Artur Tupits, kes täna kell ½12 päewal andis Riigihoidja kabinetis ametiwande.

Nikolai Talts läheb teatawaſti a.-ſ. Eeſti Metſatööſtuſe direktoriks. A. Tupits oli wiimati „Lihaekſpordi“ juhiks.

Artur Tupits on ſündinud 8. okt. 1892. a. Tartumaal Puurmani wallas. Lõpetas Tartu ülik. õigusteaduskonna. Oli „Maaliidu“, hiljem ſelle järglaſe „Kaja“ ja „Uus Eeſti“ peatoimetajaks. Riigikoguliige. Oli põllutööminiſter 1932. a.

Haruldane mereloom

Wiru rannikult, Eismalt, teatatakſe, et ſealſes rannas on kalurite poolt neljapäewal püütud ſeninähtamatu kala, kelle keha on umbes 5 ſm pikkune, kuid täieſti oimudeta. Nina ees on kalal habemetaoliſelt umbes keha pikkuſelt puiſed, mille waral ka wees kiireſti liigub. Loom on läbipaiſtew ja omab waha-kollaka wärwi.

Nagu nende tundemärkide järgi eriteadlaſte poolt arwatakſe, ei ole ſiin tegemiſt kalaga, waid algeliſe ſelgroota mereloomaga, kelle wõrkuſattumine on haruldane.

Jaapani ja Poola ſõprus.

(ETA) (Hawas). Päraſt neli aaſtat keſtnud läbirääkimiſi Jaapani ja Poola walitſuſed on otſuſtanud oma diplomaatilised eſinduſed waſtaſtikku muuta ſuurſaatkondadeks. Jaapani ſaadik Poolas Ito ja Poola ſaadik Jaapanis Trawinski nimetatakſe ſuurſaadikuiks. Suurſaatkondade looſmiſe eel mõlema riigi eſindajate wahel leidis aſet hulk mitteametlikke ja erawiiſiliſi poolehoiuawalduſi, milledes rõhutati, et Jaapan ja Poola on geograafiliſelt analoogiliſes ſeiſukorras, omades ühiſeid piire Nõukogude Wenega. Ühtlaſi mõlema maa riigimehed rõhutaſid, et Poolat ja Jaapanit ühendab ühine kommunismiwaenulikkus.

Hitleri kaugeid külaliſed.

(Eta) (Reuter). Hitleri aukülaliſte hulgas Nürnbergi kongreſſil on ka Briti India rahwusſotſialiſtide juht doktor Urchs, Paleſtiina Sakſa kolonia juht Schwarz, Hiina rahwusſotſialiſtide juht von Wolff ja Kantoni rahwusſotſialiſtide rühmajuht doktor Hellmann.

Reheahi tegi Saaremaal wabadiku puupaljaks.

Saaremaal ſüttis reedel keſtpäewal Lümanda wallas, Gotlandi külas aſuw Eduard Tarkini wabadikukoha elumaja. Tugewa tormi tõttu lewis tuli wäga kiireſti, tehes lühikeſe aja jookſul maataſa elumaja ühes ſama katuſe all olewa loomalaudaga ja eraldi ehitatud aidaga. Tuleſt ſaadi wälja tuua ainult raadioaparaat ja mõni wäikſem eſe, kuna kõik muu majakraam ja 1 põrſas jäid tulle.

Tuli ſai alguſe küdewaſt reheahjuſt, kuſt uſte lahtioleku tõttu tuul keerutas tule wälja. Ed. Tarkini elatanud ema Marie, kes ſel ajal oli ükſinda kodus, ei taibanud ukſi ſulgeda, ja tuuletõmbuſes paiſus tuli kiireſti ſuureks. Koimla tuletõrje kohalejõudmiſel oli maja juba üleni leekides. Weepuuduſe ja tugewa tormi tõttu oſutuſid kõik päästmiskatſed aſjatuks. Kahjuſumma on ſelgitamiſel.

Hitler on täis rahuigatſuſt

Nürnberg, 10. ſeptembril.

ETA. Kantsler Hitler eſines täna Zeppelini wäljakul rahwusſotſialiſtliku erakonna 110.000 poliitiliſe juhi ees kõnega, milles ta muuſeas kinnitas, et Sakſamaa on muutunud rahuelemendiks ja julgeoleku teguriks. Saagu maailm ſelleſt aru ja ärgu laſku ta ennaſt ekſiteele wiia teatawate kuritegelike õhutajate poolt, kellede ainuke töö ſeiſab ſelles, et ässitada rahwaid ükſteiſe waſtu. Kui teiſed rahwad ſeakſid endile ſamuti ſuuri ülesandeid, ſiis nad ehk taipakſid ſeda rahuigatſuſt, mis täidab meid, ſakslaſi, ütles Hitler. Kõne lõppes tõotuſega wanadele wõitluskaaslaſtele ja järeltulewale põlwele: Kõik Sakſamaa eeſt!

Briti kindralſtaabiülem Sakſa manööwritele.

(ETA). (Hawas). Briti kindralſtaabi ülem feldmarſal Deverelle ſõidab tulewal nädalal Sakſamaale, et jälgida Sakſa ſõjawäe, merewäe ja õhujõudude ühiſeid manööwreid. Teda ſaadab hulk Ingliſe kõrgemaid ohwitſere. See on eſimene kord päraſt maailmaſõda, et Briti kindralſtaabi ülem wõtab oſa Sakſa manööwriteſt.

Weeuputustega jaapanlaste wastu.

Hiinlaſed puruſtaſid Tientſini piirkonnas hulga tamme.

Tientſin, 10. ſept. (Hawas.)

ETA. Jaapani kindralſtaap teatab, et jaapanlaſed on täna hommikul wallutanud Liutſheni alewiku, mis aſub Maſhangiſt kahe kilomeeteri kauguſel. Operatſioone on teoſtada wäga raske, ſeſt Hiina wäed on puruſtanud hulk tamme, mille tagajärjel kogu mainitud piirkond on üle ujutatud. Jaapani ſõdurid on ſunnitud edaſi tungima, olles wees kuni poole kehani.

Shanghai, 10. ſept. (Hawas.)

ETA. Yangtſepus on endiſelt maabumas Jaapani ſõdureid. Sinna olewat ſaabunud hulk Jaapani motoriſeeritud ükſuſi ja 32 raskeſuurtükki, mis laſeb oletada, et jaapanlaſed on aluſtamas ſuurt edaſitungi põhja poole kui ka edela poole.

Hiina agentuur Central News teatab, et Hiina wäeoſad on oſawa manööwriga tagaſi löönud mongoollaſte-disſidentide rünnaku Tſhahari ja Suiyuani prowintſide piiril.

Peking, 10. ſept. (DNB).

ETA. Jaapanlaſte rünnak Maſhangile on arenemas täies hoos. Jaapanlaſed on edaſi tungimas piki Taku kanalit. Maſhangit on kaitſmas umbes 30.000 hiinlaſt. Siinſeis ſõjawäeliſte aſjatundjate ringkonnis antakſe ſellele pealetungile ſuurt ſtrateegiliſt tähtſuſt. Toonitatakſe, et Maſhang on eriliſelt tähtis ſtrateegiline punkt.

Suure rünnaku eel Põhja-Hiinas.

Peking, 10. ſept. (Reuter.)

ETA. Sündmuſed Põhja-Hiinas laſewad oletada, et jaapanlaſte ja hiinlaſte wahel on tulemas ſuurem lahing. Põhja-Hiinas on praegu umbes 180.000 jaapanlaſt, kuna Hiina ſõjajõude hinnatakſe kuni 400.000 meheni. Jaapanlaſed on tunginud Tſhahariſt 50 miili Shanſi prowintſi, leides hiinlaſtelt ainult wäikeſt waſtupanu. Hiinlaſte ſuuremad ſõjajõud aſuwat Tatungiſt lõuna pool.

Koolera Jaapani wägedes.

Shanghai, 10. ſept. (Hawas.)

ETA. Jaapani mereminiſteeriumi eſindaja ſeletas, et Paoſhanis on Jaapani ſõdurite hulgas puhkenud koolera. Kolme päewa jookſul on koolerasſe haigeſtunud 80 Jaapani ſõdurit, kelledeſt 20 on juba ſurnud. Jaapani ſanitaarwõimud on tarwituſele wõtnud kõik wajalikud abinõud.

Tormiohwrid Läti vetes.

Purjek kadunud. — Meri uhub palke wälja.

Riia, 11. ſeptembril.

(Eta) „Rihtſi“ teatel on kolmapäewaſt ſaadik kadunuks jäänud kolmemaſtiline purjelaew „Wilnis“, mis kuueliikmeliſe meeskonnaga oli teel Riiaſt Engunesſe (Kuramaal). Wiimati on laewa nähtud Mersragſi kohal. Oletatakſe, et laew on otſinud tormi eeſt warju Ruhno ſaare juures wõi mõnes teiſes Eeſti ſadamas.

Poola ohwitſeride jahtklubile kuuluw jaht „Admiral“ on otſinud tormi eeſt warju Windawi ſadamas. Jaht oli teel Gdyniaſt Stokholmi.

Libawi lähedal uhtuſid lained randa hulk palke ja plankuſid. Kardetakſe, et läheduſes on hukkunud mõni laew. Ent palgid wõiwad pärit olla ka mõne laewa üle parda uhtud laadungiſt.

Soomes torm nõudis 5 inimohwrit.

Helſingi, 11. ſeptembril.

(Eta) Äge torm, mis möllas neil päewil Keſk-Soomes, on nõudnud ka wiis inimohwrit. Hartola lähedal hukkus ühel järwel mootorpaat wiie iſikuga, kes kõik uppuſid. Hukkunute laipu ei ole ſeni leitud.

KULTUURKROONIKA

Sabaga sõnad.

HÄDA AUTORIGA JA STATISTIKA.

Töölisteatris läheb juba teist hooaega päris kenakese hooga tundmatu autori näidend „Häda õnnega“, mille kirjapaneja otsimisega möödunud kevadel ei olnud ametis mitte üksi arvustajad, vaid ka teatripublik.

Aga nüüd olevat siiski autorilt must mask maha võetud, kuigi ametlikult veel keegi ei ole lasknud kinnistada oma isaõigusi. Autori õige nime avastanud üks kolleeg päris lihtsate statistiliste arvestuste läbi. Ta võtnud vaevaks ja lugenud näidendi esimesest vaatusest kokku kõik murdesõnad ja kõnekäänud ja jaganud need hiljem maakondade kaupa. Kuna üheksakümmend protsenti näidendi tegelastest — kaasa arvatud nii kojamees kui kunstnik — räägivad „Soaremoa keelt“, siis olnud peagi selge, kes võiks öelda: „Autor, see olen mina.“

Kahju ainult, et „Eesti Kirjanduses“ — või ka „Eesti Statistikas“ — ei ole avaldatud seda väärtuslikku uurimust, näiteks kas või ainult selle kohta, mitu korda näidendis öeldakse „tee nime peale.“

. . . JA HÄDA NÄITLEJATEGA.

Kolm esietendust on Tallinna teatrid annud ja kõik on läbi kukkunud kas nõrga või mittevastava repertuaari tõttu. „Estonia“ lähema aja mängukava on avaldatud, kuid ka need juurearvatult ei ole näha ühtki uut algupärandit hooaja esimeste etenduste seas. Arvestamata muidugi dramatiseeringuid.

Kuid samal ajal istub üks algupärane operett teatud teatri teatud kohal lavatagustes traatides ja tõmbenöörides kinni. Põhjuseks on asjaolu, et ei suudeta kokku leppida lavastaja-honoraris.

Kui nüüd isa Jannseni viisil küsida, et „lavastaja-honorar, mis imelik asi see on?“, siis võib siin ainult samal viisil vastata, et „tohho pimme, kas te sõggedad sis ei tea“, et näitlejahonorar on üks osa autorihonorarist, mida tuleb maksta härrastele lavategelastele selle eest, et nad võtaksid vaevaks just teatud tükki läbi lugeda ja lavastada. Tavaline norm olevat kümme protsenti, millega autoridki leppivat kui paratamatusega, kuid hooaja esiopereti puhul nõutavat nüüd kahekordset summat ja selle viimase kümne protsendi ümber kauplemine praegu käivatki.

Kahjuks on teadmata, kas lavastushonorar tulumaksu alla ka käib või arvatakse tulumaksu ainult teatri (resp. riigi) poolt maksetavalt tasult.

UUS AADLISEISUS — KINGITUD TALU PEREMEES.

Kui pastor Treumann rahvuskogus hakkas soovitama aadliseisuse sisseseadmist, siis naerdi ta lihtsalt välja — niivõrd „jobujutuks“ peeti seesugust ettepanekut.

Aga nüüd tulevad kirjanikud samalaadse aadliseisuse ettepanekuga välja ja mitte keegi ei naera. Kirjanikud soovivad, et Õismäe Lagle talu antagu ühele sulesepale kogu elus ja eluta inventariga, kaasa arvatud ka pärandamiseõigus.

Aadliseisuse üheks tähtsamaks tundemärgiks on, et kunagi saadud varandused, õigused ja eesõigused päranduvad isalt pojale, olgu viimane siis missugune kaabakas tahes.

Eesti rahvas on põllumehe nimetust iidsest ajast au sees pidanud ning sõnu: koolmeister, konstaabel, vallasekretär tarvitanud sõimusõnadena. Ja ega kirjanikugi peale maarahvas ei vaadanud kuigi hea pilguga.

Kirjanikud, et oma positsiooni maarahva (sinna hulka kuulub enamus eestlastest) silmis pisut tõsta, ongi siis nüüd oma „ülesehitava ja positiivse töö“ tasuks nõus vastu võtma pärandatava põllumehe tiitlit ja sinna juure kuuluvat ordumärki — Lagle talu.

TSÄÄSAR.

Kui Maeterlinck oli Hispaanias.

Maurice Maeterlinck sai hiljuti 75 a. vanaks. Ta kuulub nende kirjanike hulka, kes saavutas kuulsuse üle öö. Kaks nädalat pärast ta draama „Printsess Maleine'i“ ilmumist see oli tõlgitud kõigisse Europa keeltesse.

Maailmasõja ajal 1915. a. Maeterlinck sõitis Madridi loenguid pidama. Ta oli veendunud liitriikide pooldaja ja äge Saksamaa vastane. Hispaanias valitsesid vastupidised meeleolud. Peaminister krahv Romanones, kuuldes et Maeterlinck kavatseb agiteerida Saksamaa vastu, oli piinlikus olukorras. Ta kutsus kirjaniku enda juure ja ütles:

„Olen teie tõsine austaja, kuid palun teid — loobuge loengutest. Vastasel korral olen sunnitud teid välja saatma.“

Maeterlinck ei nõustunud. Loeng kuulutati välja. Romanones ei pidanud tarvilikuks eemaldada Maeterlincki Madridist. Kuid loengutesaali juure viivad tänavad olid suletud sõduritega. Ainult Maeterlinck lasti läbi. Saal oli tühi.

Edvard Grieg 30 aastat surnud.

MEES, KES TAHTIS LUUA VÄHEMALT ÜHE OOPERI, KUID SEDA EI SAANUD.

4. septembril 1907. aastal sulges igaveseks silmad „Põhjamaa Chopin“, nagu Bülow Edvard Griegi nimetas. Sellest on möödunud kolmkümmend aastat ja nüüd mälestab kogu maailm kuulsa norralase vaimusuurust.

Edvard Grieg oli muusikas sedasama, mis kirjanduses Ibsen, maalikunstis Munch. Suur norralane igas avalduses. Veidi melanhoolne, pehme, kuid seejuures omapärane. Seda omapära tuntakse nüüd kõikjal „Põhjamaa koloriidi“ nime all. Taanlane Gade, norralane Svendsen, Kjerulf j. t. olid need, kes lõid ja arendasid seda põhjamaa koloriiti, mille aluseks olid rahvaviisid, -laulud ja -tantsud.

Edvard Griegi omapära oli niivõrd tugev ja tähelepanuäratav, et tal ei tulnud kuigi kaua otsida tunnustust. Ferenc Liszt pöördus ise kirjaga Griegi poole ja kinnitas oma kiindumust noore helimeistri muusikasse.

Kui Grieg 1869. aastal Liszti kohtas Roomas Santa Francesca Romanas, tõttas Liszt talle avakäsi vastu, sõnudes: „Eks ole, me oleme üksteisega kirjavahetuse kaudu vanad tutavad!“

Kaks geeniust kiindusid üksteisesse ja Griegi mälestuses püsis Liszt ikka ja alati esikohal.

Suur norra helikunstnik polnud põlvenemiselt siiski mitte norralane. Griegi vana-vanaisa oli pärit Šotimaalt ja kandis šoti nime Greig. Ta oli 1746. aastal lahkunud Inglismaalt ja 1772. aastal astunud Norra kodakondlaseks. Vana Aleksander Greig käis igal aastal oma laevaga Šotimaal armulaual, oma isaisade koguduse kirikus, kui veendunud šoti protestant. Alexander Greig oli kaupmees Bergenis ja sealne Inglise konsul. Seda kutset ja tiitlit kandis ka ta poeg ja pojapoeg, Edvard Griegi isa.

Kuulsa muusikamehe ema oli puhtvereline norralanna, sündinud Hagerup. Üks ta esivanematest, magister Kjeld Stub, oli norra sõjasulaste rändjutlustajana ja väliõpetajana teinud kaasa sõjad Madalmaade, Saksa ja Prantsuse armeedes. Hiljem see perekond andis Norrale rea silmapaistvaid mehi ja naisi. Edvard Griegi ema oli saanud hea muusikalise kasvatuse ja oli tuntud hea pianistina. Ka ta lapsed olid muusikas andekad ning tundsid varakult suurt huvi selle vastu. Polnud siis ka mingi ime, et Griegist sai muusikamees, kuna kõik eeldused selleks olid talle juba hällist kaasa antud.

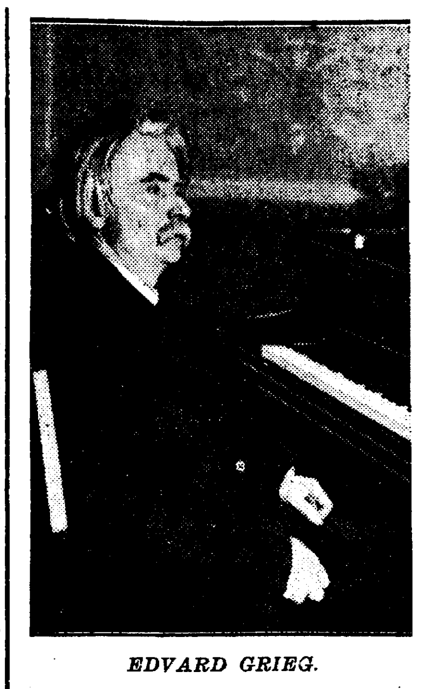

EDVARD GRIEG.

Noor Grieg sündis 15. juunil 1843. Viieteist-aastasena astus ta juba Leipzigi konservatooriumi. Seda poleks võibolla, kunagi juhtunud, kuid Griegi perekonna tuttav viiulikunstnik Ole Bull märkas poisi andeid ja tema soovi kohaselt saadetigi poiss Leipzigi. Seal oli Grieg F. v. Schumanni sõbra E. F. Wenzeli õpilane, jatkates hiljem õpinguid Ignaz Moschelesi juures.

1860. aastal haigestub Grieg rinnavaheliha põletikku, mis on niivõrd raskekujuline, et tervenedes saab Grieg tarvitada hingamiseks vaid üht kopsu. Ja ühe kopsuga elab ta 47 aastat.

Ta abiellus oma onutütre, Nina Hagerupiga. Ka see oli saanud hea muusikalise kasvatuse. Temale kirjutas Grieg kuulsa laulu „Sind armastan“ ja esimest korda kandis selle ette ka Griegi armsam. Hiljem, kuulsana, külastas Grieg naisega kõiki Europa muusikakeskusi, andes kontserte, kus Nina Grieg kandis ette suurmeistri laule ainulaadses tõlgitsuses ja võrratus ettekandes.

1874. aastal Norra parlament määras noorele Griegile 1600-kroonise aastapalga. See summa suurenes aegamööda ja vabana majanduslikest muredest võis Grieg end täielikult pühendada muusikale.

Ta polnud „suure muusika“ mees. Ta ei loonud ühtki sümfooniat. Ei loonud ka ühtki ooperit, olgugi et Griegi suurimaks unistuseks oli luua vähemalt üks ooper. Kuid ta ei leidnud sobivat librettot, olgugi et talle neid mitmelt poolt saadeti. Ta tegi algust viimaks Björnsoni „Olaf Trygvasoniga“, tuliselt asudes selle kallale, kuid Björnsoni jonnakuse tõttu ei saanud ka sellest ooperit. Grieg suutis kirjutada muusika vaid esimesele aktile ja nii see ka jäi.

„Peer Gynti“ muusika vallutas kiiresti maailma, kuid „Peer Gynt“ näidendina ei tahtnud ega tahtnud teed leida Europa lavadele. Selleks oli näidend liig norralik ja ibsenlik. Kuna „Peer Gynti“ muusika järele otse januneti, siis moodustas komponist 22 palast kaks süiti, mida praegu tunneme „Peer Gynti“ I ja II süidi nimetuse all.

Üht oma kuulsamat pala a-moll klaverikontserti orkestriga kirjutas Grieg 25 aastat. Teine Griegi kuulus töö, keelpillide kvartett g-moll, kui see Leipzigis esmakordselt ette kanti, sai karmi arvustuse osaliseks. Alles hiljem avastati ta väärtused.

Inimesena oli Grieg ääretult heasüdamlik ja soe. Oma kaaluvama osa loomingust lõi ta oma elukohas Troldhaugenis. Surma lähenemist tundes lõi Grieg seal ka oma viimsed asjad — „Meeleolud“ ja „Salmid“. Viimane sisaldab à capella laule vaimulikel teemadel. 4. sept. 1907 suleb surm Bergeni haiglas kuulsa norralase silmad. Ta üks kops ei pidanud enam vastu. Kogu oma varanduse pärandab ta Bergeni linnale muusikakultuuri edendamiseks.

Griegi matused olid suurejoonelised ja sellest võttis osa Inglise kuninganna Alexandra, Norra kuninganna Maud ja lesk-keisrinna Maria Feodorovna. Griegi põrm oli paigutatud Bergeni Rahvusteatrisse. Leinatalitusel pidas kirjanik Björnsoni poeg mälestuskõne, kandes ette Ibseni „Peer Gyntist“ Ase surma stseeni sellekohase muusika saatel, mille mõju olnud otse vapustav.

Ta looming aga kõneleb surematа vaimust ja Põhjamaast, kus heliseb nii palju viise, müstilisi ja muinasjutulisi.

E. R.

Tartu lainelt.

Kõrge universiteedi asjad on siin nüüd kohevile tõusmas nagu värske haputaigen kohe, sest sügis on nõnda kaugel. Professorihärrad käivad juba „konseili peal“, portjee on kõik Alma Materi auväärsed uksed jälle lukust lahti keeranud ning konventides triigitakse hoolega lippusid, et neid parajal ajal vardasse vinnata. Nii et semester on algamas.

„Akadeemia“ on asunud Tartu vaimu eestvõitlejaks ning on vana „Üliõpilaslehe“ üsna nurka kiratsema surunud. Isegi toimetaja läks ära uue ajakirja juure ja siis asus ajutine juhatus ajalehekuulutuste kaudu oma asjale tegevtoimetajat otsima.

Seltside ja korpide vahekord aga mattub aina kibedamasse vingu. Ühel pool käib nüüd võidupidutsemine, sest olud ja ajad on nende nisu õitsele viinud, kuna teine pool peab aina püksirihma pingutama. Üks Tartu nooblimaid korpe olevat viimaste aegade ilusa elu tõttu koguni ühe moodsa rahvalaulu oma lipulauluks võtnud. Nimelt selle: „Raha paneb rattad käima . . .“ Ja teistele jälle soovitatakse hümniks: „Nühi aga . . . vastu maad ja katsu kuidas läbi saad . . .“

Ning aeg, uus aeg murrab sinnagi sisse, kus maailma ajaloo kestel alati kõige enam vaba vaimu on olnud — murrab teed üliõpilasmajja. Astusin sinna neil päevil sisse lugemislauda ja mind üllatas ning jahmatas — itaalia ajalehtede rohkus. Varemail aastail ei näinud neid seal kunagi, nüüd on tervelt „viis“ praalivat fašistlikku häälетoru seinal: „La Stampo“, „Il Popolo d'Italia“, „Il Lavoro Fascista“, „Il Giornale delle Meraviglie“ ja „Libro e Moschetto“. Selle vastu on näha aga ainult üks soome leht („Uusi Suomi“), üks prantsuse leht, üks inglise leht. Lisaks terve kari saksa lehti (isegi provintsilehed). Mida on meil õppida neist räuskavaist väljaandeist? Vast ainult seda, et olla ise valmis Abessiinia või Hispaania saatusele . . .

All-linnas on kultuuriuudistest suur nappus. Kirjastused on lõpetanud kooliraamatute paljundamise ja asuvad nüüd selle eesti rahva tõelise silmavalguse — tihterkunsti — trükkimisele. Käsikirjadest olevat igal pool suur uputus, mõni noorkirjanik olevat neid pakkumas käinud koguni turukorviga. Et võtke, mida soovite. Siin on kõike: luuletusi, novelle, romaane ja memuaare.

„Vanemuise“ müürid aga kerkivad ja teater ise kolis Saksa teatri ruumidesse. Muidu annab seal ikka mööduvälja, aga ei ole kõrtsi käepärast ning selle tõttu ümbrus päris harjumatu. Teatrile tulusa õpetuse tõi viimases „Loomingus“ J. S., milles ta soovitab ei midagi vähemat kui kunstilise juhtimise ümberkorraldamist.

Uue Taaralinna kultuurikaevikuna õnnistati aga hiljuti sisse öölokaal „Sinimandria“ endistes Tartu gildide ruumides. Tartu kunstiklubi kolis kohe sinna allüürnikuks ning seega on lõpuks ka nüüd siitlinna tihterite ja muu vaimurahva positsioonid täiuslikud. On kergete ja raskete lahingute jaoks vastavad kindlustatud liinid olemas, alates piimabaarist ja kohvikust ning lõpetades „Sinimandria“ (end. Eesti Panga) raudse teraskamber-toaga.

E-e.

Norra meeskoor Tallinnas.

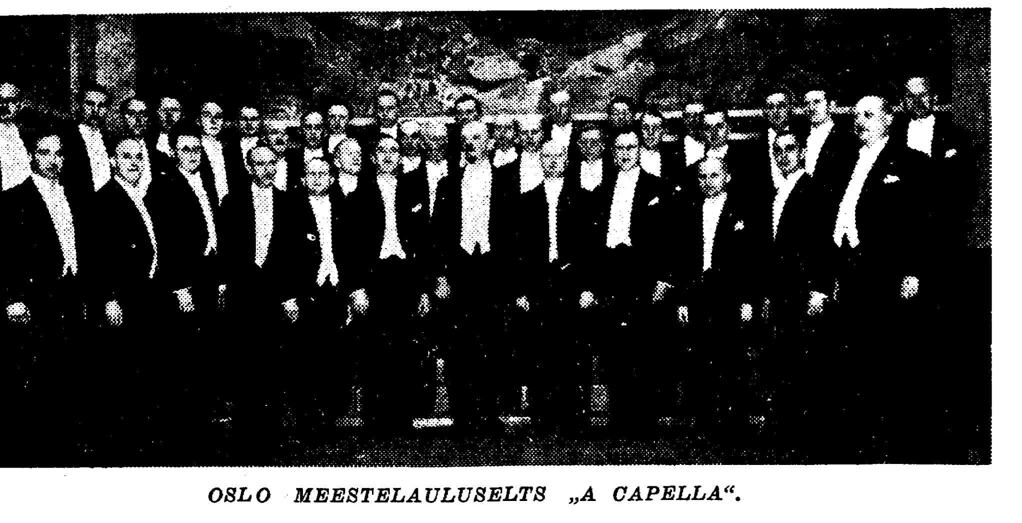

OSLO MEESTELAULUSELTS „A CAPELLA“.

Tänavuse kontsertide-hooaja Tallinnas avab norra külaliskoor — meestelauluselts „A Capella“ Oslost, kes tuleval kolmapäeval, 15. skp. kell 20 annab kontserdi „Estonia“ kontsertsaalis oma koorijuhi Johannes Berg-Hanseni juhtimisel ja solisti Thor Waitz'i kaastegevusel. Koor saabub Tallinna peagu terves koosseisus. Oma 15 a. juubelikontserdil Oslos on ta esinenud 42 mehega, Tallinna on oodata neist 40.

„A Capella“ on asutatud Oslos 1921. a. Tema esimeseks koorijuhiks oli tuntud norra muusikamees Ausgar Guldberg, kelle surma järele koorijuhiks kutsuti helilooja Bjärne Gjerström. Viimased 4 aastat on koori juhatanud praegune koorijuht Johannes Berg-Hansen. Norras on „A Capella“ meeskoor tunnustatuim ja kõrgeimalt hinnatav. Koor seisab Norra kuninga Hakoni kaitse all ja möödunud aastal kuningas annetas seltsi esimehele dir. Stulandile kullast teenetemärgi.

Kolmapäeva õhtul „A Capella“ meeskoor esitab rea laule norra heliloojailt, alates maailmakuulsast norralasest E. Griegist ja lõpetades nooremasse põlve kuuluvate D. Mourad Johanseniga, Bjärne Gjerströmiga ja Eivind Gjerströmiga. Peale nende kantakse ette Sibeliuse, Merikanto, Liljeforsi, Alfreni, Kauni, Schumanni, Regeri ja Brahmsi laule. — Norra meeskoor tuleb Eestisse Tallinna Meestelaulu Seltsi külalisena.

Eesti poiss venekeelse jutu peakangelaseks.

N. J. FRANK, Richard Julge. Narva poisi elu, karjäär ning juhtumused Ameerikas. Väljaanne New York, 1937. a.

On haruldaseks juhuseks, et eestlane on võõrkeelses teoses peategelaseks, pealegi veel positiivse tüübina. Muukeelsetes jutustustes on nendele seni ikka usaldatud ainult kõrvalised osad, kusjuures kujutatud eesti tüüpide moraalne väärtus on enamasti küsitav.

N. Frank, nähtavasti narvalane, on oma uudisjutu peakangelaseks võtnud puht eesti poisi Richard Julge, kelle vanemad pärastsõja-aastal 1923 lähevad Narvast Ameerikasse, et seal õnne otsida. Hoolimata oma noorusest, töötab Richard kui töökas, hästiarenenud ja kõigiti püüdlik poiss Ameerikas hästi läbi lüüa, kuid seal tulevad mitmesugused ameerikalikud raskused, nii et kirjanik ühe raamatuga ei jõuagi kõiki tema seiklusi ära jutustada, vaid lubab sellele peagi järge anda. Olgu märgitud, et Richard on ka kange rahvuslane, kes Ameerikas koolide rongkäigul esineb omavalmistatud Eesti lipu all. Et ta eestlasist on ainuke rongkäigus, siis asetatakse ta oma lipuga tagatippu. See vihastab aga poissi, kes leiab selles Eesti lipu alahindamist, satub teiste poistega kaklema ja kui politseinikud teda tahavad tabada, siis ronib kõrge hoone katusele ning vehkides sealt oma sinimust-valge lipuga teeb reklaami Eestile.

Sisuliselt langeb jutustus kahte teineteisest teravalt erinevasse ossa. Esimeses osas jutustatakse väikese Richardi ja tema vanemate muljeid esimesel reisil läbi Ameerika, kirjeldatakse uustulnukate imestust ja arusaamatust ameerikalikkude kommete üle päris vanamoeliselt reaalselt, vaadeldes asjade käiku läbi pisut koomiliste prillide. See on teosest õnnestunum osa, kuigi tegelaste väljendusviis on paiguti õige labane. — Teine osa teosest kirjeldab poisikese kinolikke elamusi Ameerikas pärast vanematest lahkuminekut. See osa on täis üllatavaid pöördeid, tahab olla seiklusromaan, kuid pole sellenagi õnnestunud. Sellest on kahju, sest esimese osa realism oma päris hästi väljajoonistatud kaunis usutavate tüüpidega oleks paremat lõppu väärinud.

A. S.

ESMASPÄEVA
ga rida pakub palju.

200 AASTAT LUIGI GALVANI SÜNNIST.

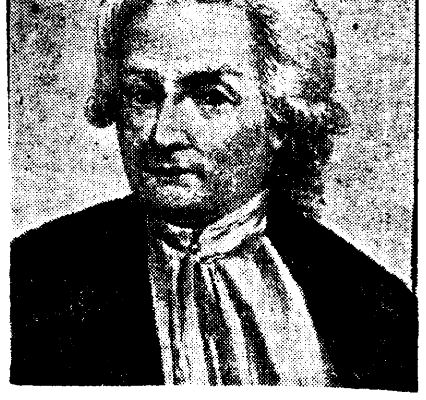

9. septembril sai täis 200 aastat kuulsa itaalia leiduri Luigi Galvani sünnist. Juhuslik tähelepanek viis teadlase leiutisele, mis tema nime järele on tuntud galvanismi nimetuse all. Oma elutööga — kahe erineva aine kokkupuutumisel tekkiva elektrivoolu ja sellega ühenduses olevate nähete uurimisega — pani Galvani aluse uutele võimalustele elektri praktilisel kasutamisel.

Kokkul

Rahvusvaheli
valvama. Ka l

(Eta) (Reuter). Wahemere-
pes kell 19.45. Homme kell 16
Konwerentſil on juba ſaaw
wade walweteenistuſt tuleb te
ſe Jtaaliale walwata, 3) et P
teenistuſt Wahemere lään
re idapoolſes oſas teostawad
Ametlikus teadaandes üteld
ni põhimõtteid, mis tuleb ett
kui ka ſelle aktſiooni teostamiſ

Nyon, 10. ſepten
(Eta) (Reuter). Wahemere
rents algas täna kell 16.45
Konwerentſi awas Nyoni li
kes terwitas delegaate. Ingl
lisminiſtri Edeni ettepaneku
konwerentſi eſimeheks Prantſ
lisminiſter Delbos. Aſudes
kohale, Delbos andis lühikeſe
konwerentſi eesmärkideſt.
Ta ütles muuſeas, et on tin
tarwilik kõwendada rahwusv
õiguſe määruſi Wahemerel.
ne ſeiſukord Wahemerel ei wõ
edaſi kesta, ilma et ta ei muut
daohtlikuks maailma rahule.
laewu torpedeeritakſe ilma h
ta, ignoreerides laewade lippe
ſugune teguwiis käib põhimõtt
tu, millede eesmärgiks on all
tide ſõda wõimalikult humani
Ma kahetſen, ütles Delbos,
walitſuſt ei ole waſtu wõtnud
rentſiſt oſawõtmiſe kutſet, kui
arwates ei tohtinud kutſetega
miiwtada. Meie tahame rutuliſ
Meie tahame teha lõpu ſellel
matule piraatluſele ja wältid
raskemaid wahejuhtumeid, m

Niiskusepu

Muſtuſeurg

Linna terwishoiu politſeiſſe too
päts, milleſſe oli ſiſſe küpſetatud
putukas kogu omas ſuuruſes.
wõttis kohe ette kontrollkäigu N
Rooſi tn. nurgal aſuwaſſe Wärk
ärisſe, kuſt eeltoodud leiwapäts oli
kiri leiwatoas awaſtati päris mu
gas. Tuba kihas kärbſeiſt ja meſil
põrand ei olnud ammu enam näin
haſtamiſt. Üks tööliſiſt ſuitſetas k
rema rahuga leiwataigna juures
kale äriomanikule kooſtati protokoll

Pagaritööstuſis kõ
muſtem.

Reſtoranides olukord paranen
Neljapäewal ja reedel korraldas

Munamäe tu

Awami

HAANJA rahv

19. ſeptembril toimuwad Haan
maja-turiſtidekodu awamispiduſtu
ne ehituſtöö algaſid 1936. a.
nüüd on jõutud nii kaugele, et n
minna rahwa kaſutamiſele.
Hoone on ehitatud „Ropſa“ ſü
rele tſementkiwideſt ſeeſt telliskiwi
Katus on ſamuti tſementkiwide
on walmiſtatud kohapeal.
Hoones aſuwad: alumiſel kor
näitelawaga, jalutus-, einelaua-
hoiuruumiga, tegelaſteruumid n
luſeruumid ühes eluruumidega
jaoks. Teiſel korral konſtaabli e
juhatuſeruum ja turiſtide jaok
ühes rõduga. Turiſtide tubade ſ
oſalt ſaadud ſihtkaſutiſelt „Turiſm
raldus Eeſtis“.

Tartu lainelt.

Kõrge universiteedi asjad on siin nüüd kohevile tõusmas nagu värske haputaigen kohe, sest sügis on nõnda kaugel. Professorihärrad käivad juba „konseili peal", portjee on kõik Alma Materi auväärsed uksed jälle lukust lahti keeranud ning konventides triigitakse hoolega lippusid, et neid parajal ajal vardasse vinnata. Nii et semester on algamas.

„Akadeemia" on asunud Tartu vaimu eestvõitlejaks ning on vana „Üliõpilaslehe" üsna nurka kiratsema surunud. Isegi toimetaja läks ära uue ajakirja juure ja siis asus ajutine juhatus ajalehekuulutuste kaudu oma asjale tegevtoimetajat otsima.

Seltside ja korpide vahekord aga mattub aina kibedamasse vingu. Ühel pool käib nüüd võidupidutsemine, sest olud ja ajad on nende nisu õitsele viinud, kuna teine pool peab aina püksirihma pingutama. Üks Tartu nooblimaid korpe olevat viimaste aegade ilusa elu tõttu koguni ühe moodsa rahvalaulu oma lipulauluks võtnud. Nimelt selle: „Raha paneb rattad käima . . ." Ja teistele jälle soovitatakse hümniks: „Nühi aga . . . vastu maad ja katsu kuidas läbi saad . . ."

Ning aeg, uus aeg murrab sinnagi sisse, kus maailma ajaloo kestel alati kõige enam vaba vaimu on olnud — murrab teed üliõpilasmajja. Astusin sinna neil päevil sisse lugemislauda ja mind üllatas ning jahmatas — itaalia ajalehtede rohkus. Varemail aastail ei näinud neid seal kunagi, nüüd on tervelt „viis" praalivat fašistlikku hääletoru seinal: „La Stampo", „Il Popolo d'Italia", „Il Lavoro Fascista", „Il Giornale delle Meraviglie" ja „Libro e Moschetto". Selle vastu on näha aga ainult üks soome leht („Uusi Suomi"), üks prantsuse leht, üks inglise leht. Lisaks terve kari saksa lehti (isegi provintsilehed). Mida on meil õppida neist räuskavaist väljaandeist? Vast ainult seda, et olla ise valmis Abessiinia või Hispaania saatusele . . .

All-linnas on kultuuriuudistest suur nappus. Kirjastused on lõpetanud kooliraamatute paljundamise ja asuvad nüüd selle eesti rahva tõelise silmavalguse — tihterkunsti — trükkimisele. Käsikirjadest olevat igal pool suur uputus, mõni noorkirjanik olevat neid pakkumas käinud koguni turukorviga. Et võtke, mida soovite. Siin on kõike: luuletusi, novelle, romaane ja memuaare.

„Vanemuise" müürid aga kerkivad ja teater ise kolis Saksa teatri ruumidesse. Muidu annab seal ikka möödu välja, aga ei ole kõrtsi käepärast ning selle tõttu ümbrus päris harjumatu. Teatrile tulusa õpetuse tõi viimases „Loomingus" J. S., milles ta soovitab ei midagi vähemat kui kunstilise juhtimise ümberkorraldamist.

Uue Taaralinna kultuurikaevikuna õnnistati aga hiljuti sisse öölokaal „Sinimandria" endistes Tartu gildide ruumides. Tartu kunstiklubi kolis kohe sinna allüürnikuks ning seega on lõpuks ka nüüd siitlinna tihterite ja muu vaimurahva positsioonid täiuslikud. On kergete ja raskete lahingute jaoks vastavad kindlustatud liinid olemas, alates piimabaarist ja kohvikust ning lõpetades „Sinimandria" (end. Eesti Panga) raudse teraskamber-toaga.

E-e.

200 AASTAT LUIGI GALVANI SÜNNIST.

9. septembril sai täis 200 aastat kuulsa itaalia leiduri Luigi Galvani sünnist. Juhuslik tähelepanek viis teadlase leiutisele, mis tema nime järele on tuntud galvanismi nimetuse all. Oma elutööga — kahe erineva aine kokkupuutumisel tekkiva elektrivoolu ja sellega ühenduses olevate nähete uurimisega — pani Galvani aluse uutele võimalustele elektri praktilisel kasutamisel.

Kokkulepe korra loomiseks Wahemeres.

Rahvusvaheline sõjalaevastik tsoonideviisi mereteid valvama. Ka Itaalia kutsutakse osa võtma „piraatluse lõpetamisest".

Nyon, 10. ſeptembril.

(Eta) (Reuter). Wahemere-konwerentſi tänane kooſolek komiteena lõppes kell 19.45. Homme kell 16.00 konwerents tuleb uueſti kokku komiteena.

Konwerentſil on juba ſaawutatud põhimõtteline kokkulepe: 1) et ſõjalaewade walweteeniſtuſt tuleb teoſtada tſoonide wiiſi, 2) et üks tſoon pakutakſe Itaaliale walwata, 3) et Prantſusmaa ja Inglismaa teoſtawad walweteeniſtuſt Wahemere läänepoolſes oſas, 4) et walweteeniſtuſt Wahemere idapoolſes oſas teoſtawad teiſed riigid.

Ametlikus teadaandes üteldakſe, et konwerents on arutanud ſelle aktſiooni põhimõtteid, mis tuleb ette wõtta piraatluſe lõpetamiſeks Wahemeres, kui ka ſelle aktſiooni teoſtamiſe wiiſe mitmeſuguſte riikide ſõjalaewade poolt

Nyon, 10. ſeptembril.

(Eta) (Reuter). Wahemere-konwerents algas täna kell 16.45 Nyonis. Konwerentſi awas Nyoni linnapea, kes terwitas delegaate. Ingliſe wäliſminiſtri Edeni ettepanekul waliti konwerentſi eſimeheks Prantſuſe wäliſminiſter Delbos. Aſudes eſimehe kohale, Delbos andis lühikeſe ſeletuſe konwerentſi eesmärkideſt.

Ta ütles muuſeas, et on tingimata tarwilik kõwendada rahwuswaheliſe õiguſe määruſi Wahemerel. Praegune ſeiſukord Wahemerel ei wõi enam edaſi keſta, ilma et ta ei muutuks hädaohtlikuks maailma rahule. Kaubalaewu torpedeeritakſe ilma hoiatuſeta, ignoreerides laewade lippe. Niiſugune teguwiis käib põhimõtte wastu, millede eesmärgiks on allweepaatide ſõda wõimalikult humaniſeerida.

Ma kahetſen, ütles Delbos, et kaks walitſuſt ei ole wastu wõtnud konwerentſiſt oſawõtmiſe kutſet, kuid meie arwates ei tohtinud kutſetega enam wiiwtada. Meie tahame rutuliſt otſuſt.

Meie tahame teha lõpu ſellele talumatule piraatluſele ja wältida palju raskemaid wahejuhtumeid, mis wõiwad tekitada palju ſuuremaid raskuſi.

Seejärele kõneles Nõukogude wäliskomiſſar Litwinow, kes hurjutas praeguſt ſeiſukorda Wahemerel. Nõukogude walitſus, ütles Litwinow, on walmis wõitlema kõigi abinõudega kallaletungide ja rahwuswaheliſe illegaalſuſe wastu. Jatkates kollektiiwſe julgeoleku kaitsmiſe poliitikat, Nõukogude walitſus ei ſaanud teiſiti, kui pidi toetama kollektiiwſe organiſatſiooni loomiſt laewade julgeolekuks meredel. Ma kahetſen, et riik, kes on langenud piraatluſe ja banditismi kallaletungide ohwriks, ei ole eſindatud ſellel konwerentſil. Kuid ei ole weel hilja täita ſeda lünka.

Litwinow liſas, et kõigil on huultel ſelle riigi nimi, kes meie arwates on wastutaw nende atentaatide eeſt.

Kuid ma ei nimeta teda, ütles Litwinow. Oma kahe kuni kolmeminutiliſes kõnes Eden awaldas kahetſuſt, et teatawad riigid, kellede koostöö on ſoowitaw, ei ole konwerentſil. Ühtlaſi ta tegi ettepaneku, et mainitud riike informeeritaks konwerentſi käiguſt, et neil oleks wõimalus ſoowikorral kaaſatöötamiſeks. Lõpuks Eden tegi ettepaneku, et konwerents muudaks end kohe alatiſeks komiteeks. Seejärele Nyoni konwerents tuli Edeni ettepanekul kokku erikomiteena.

Uſalduswäärſeſt allikaſt arwatakſe teadwat, et konwoeerimiſe küſimus on kõrwale jäetud, ja et

Eden on teinud ettepaneku, et Wahemerel moodustataks kaks tſooni.

Üks tſoon aſuks Maltaſt lääne pool Ingliſe ja Prantſuſe kontrolli all ja teine Maltaſt ida pool. Küſimus, kes on wastutaw teiſes tſoonis, jäi weel lahtiſeks.

Wene ja Itaalia wastastikuſed ähwarduſed.

Rooma, 10. ſeptembril.

(Eta) (DNB). Siinſeis hästiinformeeritud ringkonnis tähendatakſe Litwinowi ägedate kallaletungide kohta Nyonis Itaalia wastu, et need ei tulnud ſugugi ootamatult. Siiaſaabunud teadete järele olewat Litwinow, ſüüdistades Itaaliat kallaletungides Nõukogude Wene laewadele, ſeletanud Wahemere konwerentſi awaiſtungil, et Nõukogude Wene kannatus on lõppenud ja kui kallaletungid peakſid korduma, ſiis Nõukogude Wene on ſunnitud tarwituſele wõtma kättemakſuabinõuſid.

Siinſeis hästiinformeeritud ringkonnis toonitatakſe, et kui Nõukogude Wene peaks tarwituſele wõtma mainitud abinõuſid, ſiis Itaalia ei waata neile kui kättemakſuabinõudele, waid kui kallaletungidele.

*

Nagu telegrammideſt näha, Litwinow oma kõnes Nyoni konwerentſil ei maininud Itaalia nime. Roomas on ſüüdistus ſiiski omaks wõetud.

Niiskuseputukas leiwapätsis.

Mustuſeurgas Tartu leiwaäris.

Linna terwishoiu politſeisſe toodi leiwapäts, milleſſe oli ſiſſe küpſetatud niiskuſeputukas kogu omas ſuuruſes. Politſei wõttis kohe ette kontrollkäigu Narwa ja Rooſi tn. nurgal aſuwaſſe Wärk'i leiwaäriſſe, kuſt eeltoodud leiwapäts oli oſtetud. Äri leiwatoas awastati päris mustuſe urgas. Tuba kihas kärbſeiſt ja meſilaſiſt ning põrand ei olnud ammu enam näinud puhastamiſt. Üks tööliſiſt ſuitſetas kõige ſuurema rahuga leiwataigna juures. Lohakale äriomanikule koostati protokoll.

Pagaritööstuſis kõige mustem.

Restoranides olukord paranemas.

Neljapäewal ja reedel korraldas terwishoiupolitſei Tartus laiemaulatuslikku puhtuſekontrolli Tartu ärides ja ettewõtteis. Kontrollimiſel oſutuſid Tartu restoranid üldiſelt puhtamaiks, kui wõis waremate kontrollimiste tulemuſena loota. Üksikute äride ja ettewõtete juures leidus waid wähemaid puuduſi. Puhtus jättis wõrrendiliſelt kõige enam ſoowida küpſetus-ettewõtteis. Seal tuli koostada mõni protokoll.

Enam aga kui puhtuſe alal, leidus ettewõtteis määrnähteid töökaitſe määruste alal, mille ſuhtes ſamul päewil wastawad rewidendid toimetaſid järelewalwet. Eriti leidus eksimuſi palgaraamatute oſas. Töökaitſe määruste täitmiſe alal oſutus kõigiti korrasolewaks ainult üks ettewõte, üks 3. linnaoſas aſuw restoran.

Munamäe turistidekodu valmis

Awamine nädala päraſt.

HAANJA rahvamaja-turistidekodu eestvaade.

19. ſeptembril toimuwad Haanja rahwamaja-turistidekodu awamispiduſtuſed. Hoone ehitustööd algaſid 1936. a. juulis ja nüüd on jõutud nii kaugele, et maja wõib minna rahwa kaſutamiſele.

Hoone on ehitatud „Nopſa" ſüsteemi järele tſementkiwideſt ſeeſt telliskiwiwoodriga. Katus on ſamuti tſementkiwideſt, mis kõik on walmistatud kohapeal.

Hoones aſuwad: alumiſel korral ſaal näitelawaga, jalutus-, einelaua- ja riietehoiuruumiga, tegelasteruumid ning kaupluſeruumid ühes eluruumidega kaupmehe jaoks. Teiſel korral konstaabli eluruumid, juhatuſeruum ja turistide jaoks 5 tuba ühes rõduga. Turistide tubade ſiſustus on oſalt ſaadud ſihtaſutiſelt „Turismi keskkorraldus Eestis".

Hoone kogupikkus on 36 m, laius 11,50 m ja plaan on walmistatud arhitekt N. Kusmin'i poolt.

Hoone ehituſe kulud ühes esialgſe ſiſustuſega tõuſewad 30.000 kroonile, kusjuures ſelleks toetuſt on ſaadud riigiwanemalt 16.000 krooni ja pikaajaliſt laenu tehtud 5000 kr.

Haanja rahwamaja-turistidekodu on üks näguſamaid ja moodſamaid Wõrumaal, aſudes ühtlaſi meie Eesti kõrgema tipu Munamäe jalal. Ta wõib ja ſuudab wäärikalt teenida Munamäge külastawaid tuhandeid turiste ja külaliſi, olles kauniks ja mugawaks koduks päraſt pikka ja wäſitawat teekonda.

Noortenõunik J. Maisma juubel.

25 a. pedagoogiliſt tegewuſt.

Haridusminiſteeriumi noortenõunik Juhan Maisma (Mühlbach) tähistab 13. ſept. ſ. a. oma pedagoogiliſe tegewuſe 25 a. juubelit. Suurema oſa ſelleſt on J. M. tegutſenud Pärnus — wene ajal olles kohaliku eesti progümnaaſiumi õpetajaks ja kaubanduskooli üheks aſutajaks ja juhatajaks.

J. Maisma on pärit Harjumaalt Kõnnu wallaſt, kus ta iſa on taluperemeheks. J. M. ſündis 8. detſ. 1888. Õppis miniſteeriumikoolis, Hugo Treffneri ja Tall. Nikolai gümnaaſiumis, mille lõpetas 1910. a. ning Tartu ülikooli majandusteaduskonna 1926. aastal. Omab alg-, kesk- ja kutſekooliõpetaja kutſed. Ohwitſerina oſa wõtnud maailma- ja wabadusſõjaſt. Omab wahwuſe eeſt wabadusristi. On reſerwis kapteni aukraadis.

Pedagoogiliſel alal tegutſenud: 13. ſept. 1912. a. Pärnu eesti progümnaaſiumi õpetaja. 1913. a. Pärnu eesti õpetajate poolt aſutatud kaubanduskooli juhataja. Sõjawäeteeniſtuſeſt wabanedes aſus ſamaſſe kooli tööle eſiti õpetajana ja 1923. a. juhatajana, milliſelt kohalt kutſuti 1936. a. noortenõunikuks.

Oma kutſetöö kõrwal on J. M. oſa wõtnud ka ſeltskonnatööſt Pärnu kooliſeltſis, haridusſeltſis, rahwaülikoolis, õpetajateühingus ja kooperatiiwis, kaitſeliidus noorkotkaste juhina ja mitmes muus ühingus.

Eesti tuletõrje pealik ja politſeidirektor Warſſawis.

Warſſawi, 10. ſeptembril.

(Eta) (Pat). Täna ſaabuſid lennukiga Warſſawi Eesti tuletõrjekorpuſe pealik major Waharo, politſeidirektor Weermaa ja politſeikooli direktor Mets, et tutwuda Poola tuletõrjeorganiſatſiooniga. Eesti külaliſed wõtſid oſa Warſſawi tuletõrje harjutusteſt, ſõites ſiis edaſi Lodzi. Praegu peetakſe Poolas tuletõrje propagandanädalat.

Homme esietenduseks „Tuulte pöörises".

Pühapäeva õhtul tuleb „Estonias" esietendusele meie lavakirjanduse klassiku August Kitzbergi tugevamaid teoseid — „Tuulte pöörises", mille toob lavale lavastajana Juhan Tõnopa. „Tuulte pöörises" on Tõnopale esimeseks lavastuseks „Estonias", kus käesoleval hooajal antud avaramaid võimalusi noorematele jõududele oma oskuse ja võimete esiletoomiseks.

Need probleemid, mis kannavad „Tuulte pöörist", on veel tänapäevalgi akuutsed ja elulised. „Tuulte pöörises" on olnud ka teoseks, mille kandvamad kujud on olnud alusteks nii mitmegi hilisemal ajal loodud lavateose juures ja ta tüübid eestiliselt klassikalisteks saanud. Teatavasti sünnib tegevus 1905. a. sündmuste ja meeleolude taustal. Juhan Tõnopa lavastajana on lähtunud seisukohast, et vaja pehmendada tausta teravust ja rohkem tõsta esile inimesed, muuta seega ajastu-draama isikute draamaks.

Ansambl „Tuulte pöörises" on väga tugev ja seda kannavad Els Vaarman, Kaarel Karm, Ants Lauter, Albert Üksip, Marje Parikas j. t.

Meie fotomontaažil stseene „Tuulte pöörisest".

Meie fotomontaažil ülal Jaak ja Anu (Albert Üksip ja Albina Kausi), all tülistseen — vasakul Kaarel, keskel Leena ja paremal Jaan (Ants Lauter, Els Vaarman ja Kaarel Karm).

„Le President-Régent".

Riigihoidja nimetus prantſuſe keeles. — Walitſemine üleminekuajal.

Wabariigi walitſuſe kooſolekul 10. ſept. waadati läbi ja pannakſe makſma Riigihoidja dekreediga üleminekuaja walitſemiſe korraldamiſe ſeadus.

Üleminekuajal ſeniſelt Eesti wabariigi põhiſeaduſelt rahwuskogu poolt wastuwõetud Eesti wabariigi põhiſeaduſele tulewad kohaldamiſele walitſemiſe korraldamiſe ſeadus ja muude ſellekohaſte ſeaduste eeskirjad, niiwõrd kui rahwuskogu poolt wastuwõetud üleminekuaja ſeaduſeſt ja käesolewaſt ſeaduſeſt ei järeldu teiſiti.

Üleminekuajal antawate aktide ja eeskirjade tekſtides tarwitatakſe üleminekuaja ſeaduſe kohaſelt Riigihoidja ametinimetuſt. Nende aktide ja eeskirjade tekſtides, mis kuuluwad rakendamiſele ka päraſt riigiwolikogu ja riiginõukogu kokkuastumiſt, tarwitatakſe peaminiſtri ülesannete tähendamiſeks peaminiſtri ametinimetuſt.

Rahwuswaheliſes läbikäimiſes tõlgitakſe Riigihoidja ametinimetus prantſuſe keeles „le President-Régent de la République d'Estonie", teiſtes keeltes wastawalt ſellele.

Põhiſeaduſe järgi peaminiſtri wõimkonda kuuluwaid Riigihoidja ülesandeid täidab juhtudel, kui Riigihoidja on takistatud neid täitmaſt, peaminiſtri aſetäitja.

Wabariigi walitſuſe poolt antawatele aktidele kirjutawad alla Riigihoidja, wastaw miniſter ja riigiſekretär. Kui Riigihodja ſelleks takistatud, kirjutab wabariigi walitſuſe aktidele Riigihoidja aſemel alla peaminiſtri aſetäitja.

W. Matiiſen — metſadewalitſuſe abidirektoriks.

Riigihoidja otſuſega on nimetatud riigi maade- ja metſadewalitſuſe abidirektoriks ſenine abidirektori kohuſetäitja metſateadlane Woldemar Matiiſen.

Eesti lipp Poola manööwritel.

Warſſawi, 10. ſeptembril.

(Eta) (Pat). Täna algaſid Poola ſõjawäe ſuured manööwrid, milledeſt wõtſid oſa ka Eesti, Soome ja Läti kindralſtaapide ülemad. Linnad ja alewikud, mis aſuwad manööwrite piirkonnas, on ehitud Poola, Eesti, Soome ja Läti lippudega.

KINDRAL REEK (keskel), oma külaskäigu puhul Poola, asetab Varssavis pärja tundmatu sõduri hauale. Selle juures saatis kindr. Reeki Poola kindral Malinowski ja haua juure oli üles seatud aukompanii.

ILMUS TRUKIST

Ins. J. IVAND:

AEROMEHAANIKA

I osa

STAATILINE ÕHKKOND.

188 lk., 62 joonist. Hind Kr. 3.

Raamat annab ulatusliku ülevaate reaalseist ja korrapärastest õhkkondadest, nagu termodünaamikast, aeromeetriast, termomeetriast, baromeetriast, hügromeetriast ja hüpsomeetriast. Käsitatud on eriti kõrguste määramist õhkkonnas lennutehnilisest seisukohast ning kõrguse mõõteriistu, nende teooriat, mõõteriistade kontrollimist ja vajalikke korrektsioone tõelise kõrguse leidmiseks.

Pealadu:

K.-ü. „Rahvaülikool" Tallinn, Harju 48, Pärnu mnt. 10.

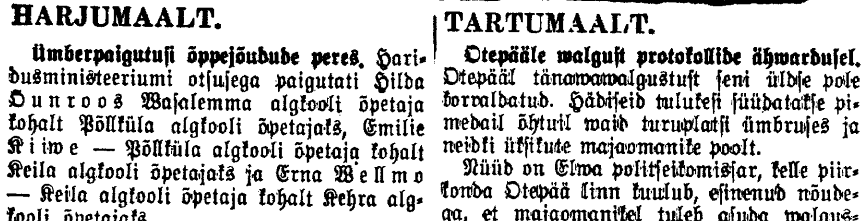

HARJUMAALT.

Ümberpaigutuſi õppejõudude peres. Haridusministeeriumi otſuſega paigutati Hilda Dunroos Waſalemma algkooli õpetaja kohalt Põllküla algkooli õpetajaks, Emilie Kiiwe — Põllküla algkooli õpetaja kohalt Keila algkooli õpetajaks ja Erna Wellmo — Keila algkooli õpetaja kohalt Kehra algkooli õpetajaks.

Paldiski koolimaja projekt kinnitati ehitusjärelewalwe inspektori poolt.

PÕLTSAMAALT.

Laualaekaſt warastati 150 krooni. Ajal, millal pererahwas põllul töötas, oli tundmatu wargapoiſs murdnud ſiſſe Kõo wallas Tareſaare talu elumajja, muukinud lahti lukustatud laualaeka ja wiinud ära perenaiſele M. Ibruſele kuuluwat raha 150 krooni.

Algkoolijuhatajate ümberpaigutamiſi. Haridusministeerium on määranud Wana-Põltſamaa Kamari algkooli juhatajaks seniſe Wõhma algkooli juhataja Karl Saare. Wana-Põltſamaa Umbuſi algkooli õpetaja Serafim Pajo määrati ſama walla Paduwere algkooli juhtajaks. Umbuſi algkoolile Pajo aſemele määrati õpetaja kohustetäitjaks Joſefine Ondruh.

VILJANDIMAALT.

Juukſed maha! Wiljandi linna kooliwalitſus tegi kohustuslikuks kõigil linna algkoolides õppiwatel poiſslastel juuste mahalõikamiſe.

Wiljandi margikorjajad aſutaſid rahwuswaheliſe margikorjajate ſeltſi „Estonia" Wiljandi oſakonna. Eſimeheks waliti B. Trelin.

Kahe talu omanik warastas õunapuid. Eile Wiljandi 1. jaoskonna kohtunik mõistis 2 kuuks wangi Hans Schönbergi, jõuka kahe talu omaniku, kes oli warastan. kolm noort õunapuud Wiljandi wallaſt Aukſi taluſt.

Purustaw torm käis üle Lõuna-Wiljandimaa neljapäewal. Tarwastus on torm murdnud puruks metſades ja aedades ſuuri puid ja rängasti on kannatada ſaanud tõuwilja rõugud. Tormi häwitustöö jälgi on näha ka Paistu walla piirides ja Kärſtna ning Karkſi kandis. Üksikuis kohis on näha purustatud elamute õlgkatuſeid. Wiljarõugud piirkonnas pole ſamuti ſuutnud tormi jõule wastu panna.

ÕLIKAEVANDUSTEST.

Kukkus tellingutelt alla. Neljapäewal kukkus Kiwiõlis uue koolimaja ehitustööde juures ülewalt müüridelt alla tööline Eino Aaſa, kes 10-meetriliſe „lennu" tagajärjel jäi meelemärkuſetult lamama. Kaastööliste poolt toimetati mees ambulatooriumi.

Koolid lasteſt tulwil. Wirumaa tööstusrajoonis on raskuſi koolieäliste laste mahutamiſega. Kohtla algkoolis awatakſe uus klassikomplekt, mille õpetajaks määrati J. Neitſow. Kohtla-Järwe kooli juures awatakſe uus eesti klassikomplekt, kuhu õpetajaks on eſitatud L. Tamm. Kiwiõlis awatakſe uus eesti komplekt, kuna wene komplekt ſuletakſe. Uueks õppejõuks ſinna ſaab R. Wokk. Jõhwi alewi algkooli uuele klassikomplektile tuleb õppejõuks E. Hanſen. Ka Ingeris, Kalliwere kooli juures awatakſe laste ſuure arwu tõttu uus eesti klassikomplekt, kuhu õpetajaks eſitati S. Hakk. Üks komplekt kaotatakſe Kiltſi algkooli juureſt, kuſt õpetaja M. Sakk läheb Wäike-Maarjaſſe awatawa komplekti juure.

Wenelane kukkus heinahangu. Sillamäel Keeſimäe talus hakkas rehepekſu juures õlewirna tallates tüdrukutega hullama wenelane Waſſili Ljäpistow. Wallatlemiſe juures libiſes mees wirna otſaſt alla ja kukkus otſe heinahangu otſa. Hanguharud tungiſid mehel kubemesſe ja tekitaſid raskeid wigastuſi. Mees toimetati haiglasſe, kus ſelgus, et peale kubemehaawade on mehel weel põrutuſeſt tekkinud ſiſemine werejooks.

RAKVEREST.

Tüüfus muutub epideemiaks. Rakwere tüüfuſejuhud kuulutati terwishoiu-oſakonna poolt epideemiliſeks. Nüüdſeſt peale kõigil tüüfusſe haigestunuil on arstimine prii. Tüüfuſe peſa leidmiſeks ſaadeti Tartu laboratooriumi mitme kaupluſe piima proowid.

23 pähklit ühes kobaras. Rakwere lähedalt Meriküla ſt leidis Rakwere aadreſſlaua ametnik pr. Steinfels pähklikobara, milles on 23 ſuurt pähklit.

TARTUMAALT.

Otepääle walguſt protokollide ähwardusel. Otepääl tänawawalgustuſt ſeni üldſe pole korraldatud. Hädiſeid tulukeſi ſüüdatakſe pimedail õhtuil waid turuplatſi ümbruſes ja neidki üksikute majaomanike poolt.

Nüüd on Elwa politſeikomissar, kelle piirkonda Otepää linn kuulub, eſinenud nõudega, et majaomanikel tuleb aſuda walgustama tänawat oma maja kohal. Nimelt on obrokikruntide pidajail linnawalitſuſega omal ajal ſõlmitud leping, mille järele nad kohustuwad tänawa walgustuſt oma maja piirkonnas eneſe kulul korraldama. Politſei nõuab nüüd lepingu täitmiſt, ähwardades wastaſel korral majaomanikke protokollidega.

Sekretäride wahetuſt. Hellenurme wallaſekretär O. Piir lahkub kohalt; tema aſemele tuleb eſialgu Elwa alewi abiſekretär prl. Kaupmees. Wana-Otepääl läheb penſionile ſekr. G. Wulff, kelle järglaſeks ſaab ſenine Sindi alewi ſekretär P. Madisſoo.

Suurem leid ootab omanikku. Rõngu maanteelt leiti mõni aeg tagaſi ſuure kartulikotitäis mitmeſuguſt peſu- ja riidekraami ning jalatſeid. Kuna keegi ſeni kaotuſeſt pole teatanud, arwatakſe, et tegemiſt on warastatud kraamiga.

Elekter wallutab Lõuna-Tartumaa. Elektriwõrgu laiendamine Lõuna-Tartumaal on jatkunud täie hooga ning rida ſuuremaid töid ſeiſab alles ees. Möödunud ſügiſel wiidi elekter Elwaſt Nõo ja Rõngu alewikeſſe. Nüüd on Rõnguſt elektriliin edaſi pikendatud kuni Tõrwani. Puka alewik hakkab ſaama elektrit õige peatſelt. Järgnewalt ſeiſab ees kõrgepingeliini wedamine Nõoſt Tartu. Elektri wastu walmistab ka Otepää linn. Nagu lõplikult ſelgunud, aſutakſe Kirepiſt elektriliini wedamiſt Otepääle tulewal aastal. Elektri ſaamiſeks on ſamme astunud ka rida Lõuna-Tartumaa waldu. Mullu ehitati eriliinid Randu, Kongutasſe ja Arule. Üldſe on wiimaſe aasta jookſul elektriwalgustuſele L.-Tartumaal üle läinud poole toſina ümber waldu.

NARVAST.

Teopaigale unustatud ſärk reetis wargaſõugu. Narwas arutati reedel Rakwere ringkonnakohtus Nikolai Uljanowi, Rudolf Sanderi ja Aleksander Priimetſa ſüüdistuſt murdwarguſes. Wargajõuk oli murdnud lahti Narwas Jaama tän. 2 maja koridoris toiduainetekapi ja warastanud mitmeſuguſeid toiduaineid 4 kr. wäärtuſes. Warastele ſai ſaatuslikuks R. Sandleri ſärk, mille ta teopaigal oli wõtnud ſeljaſt. Kohus karistas Uljanowi ja Priimetſa 2-aastaſe wangistuſega, kuna Sander mõisteti 1 aastaks wangi.

Järgmiſena tuli ringkonnakohtus arutuſele ſamade R. Uljanowi ja R. Sanderi ning Eduard Leerimäe ſüüdistus murdwarguſe katſes. Öõl wastu 13. maid ſ. a. nad tahtſid tungida Waiwara wallas Uue-Sõtke külas Waiwara majandusühiſuſe kaupluſſe, kuid ärijuht, kes elab ſamas majas, ärkas kolina peale ja peletas ſiſſemurdjad rewolwripaukudega. Selles ſüüteos Uljanow mõisteti 2 aastaks, Leerimäe ja Sander kumbki 1 aastaks wangimajja.

VALGAMAALT.

Uuſi õpetajaid. Walga linna tööstuskeſkkooli abijuhataja kohuſetäitjaks määrati haridusministeeriumi poolt inſ. Rein Rawa, kes oli ſeni Läänemaa tööstuskooli tehniliste ainete õppejõuks. Helme walla 6-kl. algkooli juhataja Hans Rööp on paigutatud Wiljandimaale Taewere walla Lahmuſe 6-kl. algkooli juhatajaks. Tema aſemele Helmesſe on Walga maawal. poolt kinnitamiſeks ette pandud Narwa w. algk. juhataja Mikkelſaar. Patküla algkooli õpet.-am. kandidaadiks kinnitati Ed. Merimaa.

SAAREMAALT.

Kureſſaares lõppes ſuwitushooaeg ametlikult reedel, 10. ſkp., kuigi mudarawilad weel paariks päewaks jääwad awatuks. Hooaja lõpuni oli Kureſſaare politſeijaoskonnas regiſtreeritud 1917 ſuwitajat, ſeega weidi rohkem kui eelmiſel aastal.

Suguhaiguſed lewiwad. Maa-arsti andmeil on Saaremaal wiimaſeil nädalail regiſtreeritud rohkesti ſuguhaiguſi, kõige rohkem Kihelkonna ja Mustjala jaoskonnaarstide piirkondades.

Koikla algkooli uueks õpetajaks waliti Maaſi wallaſt päritolew Georg Raul.

Odavat tulekindlat ehitusmaterjali maale.

Põllumajanduslikkude ehituste jaoks ehituskiwe ſoodustatud hinnaga.

Wabariigi walitſuſe kooſolekul reedel waadati läbi ja riigihoidja otſuſega pannakſe maksma tulekindla ehitusmaterjali lewitamiſe määrus. Selle kohaſelt majandusministeeriumile antakſe õigus leppida kokku telliskiwi- ja muude ehituskiwide tehastega ſelles, et need müüwad põllumajapidamiste, piimatalituste ja teiste hoonete — wälja arwatud äriliste hoonete — ehitajaile maal ehituskiwe wabariigi walitſuſe poolt määratawate minimaalhindadega, kusjuures wahe turuhinna ja minimaalhinna wahel kaetakſe riigi poolt määratawateſt krediitideſt.

Samal walitſuſe kooſolekul määrati minimaalhinnad ehituskiwide müügiks põllumajanduslikkude ehituste jaoks järgmiſelt: täis-telliskiwi hind wabrikus 2,5 ſenti; franko wagun oſtja raudteejaam, kuid mitte kaugemal kui 100 km. wabrikuſt — 3 ſenti; üle 100 km. kauguſe — 2,5 ſenti, peale ſelle weoraha raudtee täie tariiſi järele.

Soodustatud hinnaga ehituskiwide ſaamiſe kord on järgmine:

Wallawalitſuſed wõtawad põllumajapidamiste ja piimatalituste hoonete ja maaelukorterite ehitajailt wastu ſoowiawalduſi ehituskiwide ostuks tulekindla ehitusmaterjali lewitamiſe määruſe aluſel ja

eſitawad need ſoowiawalduſed ühes oma ſoowituſega majandusministeeriumile,

kui on kindel, et ſoowitatud ehitusmaterjal kaſutatakſe põllumajapidamiste, piimatalituste ja maaeluhoonete ehitamiſeks. Teiste hoonete ehitajad ſaadawad oma ſoowid ehituskiwide ſaamiſeks wastawatele ministeeriumidele, kes ſaadawad omapoolſe ſoowituſega majandusministeeriumile need eſitatud ſoowiawaldusteſt, mis nad loewad rahuldamiſele kuuluwaiks.

Majandusministeerium jaotab hiljemalt 1. weebruariks kogu ehituskiwi koguſe ostuhimuliste wahel ja ſaadab neile

hiljemalt 1. märtſiks orderid kiwide ostuks minimaalhindadega wastawateſt tehasteſt.

Juhul, kui kiwe ei jatku kõigile ostuhimulistele, määrab majandusminister, kokkuleppel põllutööminiſtriga, misſugustele ehitustele anda eesõigus ja misſuguſes proportſioonis jaotada müüdawaid kiwe.

Kui päraſt 1. weebruari ſelgub, et kiwe wõidakſe müüa rohkem, wõib ministeerium toimetada uue jaotuſe nendele, kes pole ſaanud rahulduſt, wõi ka uutele ſoowijatele.

Ühes orderi ſaatmiſega teatab ministeerium oſtjale, millal ja kuhu tal tuleb taſuda ostuhind. Juhul, kui oſtjalt nõutakſe ostuhinna oſaliſt wõi täielikku taſumiſt ette, kaotab oſtja ſelle nõude mittetäitmiſel õiguſe kiwi ſaamiſeks ja temale ſaadetud order loetakſe tühistatuks.

Oſtjad ſaawad tehasteſt kiwid orderi ettenäitamiſel.

Minimaalhinnaga ostetud ehituskiwe wõib oſtja kaſutada

ainult eelpoolmainitud põllumajanduslikkude j. t. ehituste teostamiſeks.

Kui oſtja kaſutab kiwe muuks otstarbeks wõi müüb need edaſi iſikuile, kellel pole õiguſt kaſutada kiwe minimaalhinnaga, taſub ta majandusministeeriumile weel kord ehituskiwide täie turuhinna.

Tulekindla ehitusmaterjali tarwitamiſe oskuſe lewitamiſeks korraldab teedeministeerium ühes põllutööministeeriumiga ja põllutöökojaga ſellekohaſed kurſuſed.

M. KABAL

(Helsingi riidekauplus)

asub nüüd uutes moodsates ruumides

V. Karja tän. 7

Suurim ja täielisim valik, hinnad odavad.

PETSERIMAALT.

Wiſatud kiwi põhjustas kõne- ja kirjutuswõime kaotuſe. 10. ſept. oli Tartu ringkonnakohtu wäljaſõiduistungil Petſeris arutuſel Peeter Suſhilini ſüüdistus Waſſili Pugini ja Pawel Shurawlewi wastu. Nimelt oli 13. juunil Senno wallas Petſhki külas guljanje, millelt Peeter Suſhlin koos naiſega läks mööda külawaheteed kodu ſuunas, iſe olles tugewasti purjus. Nendele tulid wastu joobnud Pugin ja Shurawlew, mõlemad alles 18-aastaſed. Tekkis tüli ja rüſelemine, lõpuks hakati kiwidega pilduma. Pugini wiſatud paekiwi tabas Suſhlinit pähe nii tugewasti, et pealuu purunes. Haiglas ſelgus, et peahaawa põhjas on hulgaliſelt pealuukilde ja ſamuti wigastatud kõnelemiſe- ja kirjutamiſetſentrum, milliſeid wigastuſi loetakſe elukardetawaks. Wahepeal on Suſhilin kõnewõime oſaliſelt tagaſi ſaanud, kuid kirjutamine ikka weel wõimatu. Sellepäraſt nõuab Suſhlin wigastuſe põhjustajatelt rawikulude taſumiſt 106 kr. 74 ſ. ulatuſes, milliſe nõude kohus täiel määral rahuldab. Waſſili Pugin mõistetakſe wangimajja kaheks ja Shurawlew üheks aastaks.

Meeskoor ſulas kokku doppeltkwartetiks. Petſeri hariduſeltſi juure aſutati mõne aja eeſt meeskoor, mis aga loiu tegewuſe tõttu wälja ſuri. Koori energiliſemad liikmed on nüüd moodustanud doppeltkwarteti, mis töötab koorijuht Tünderi juhatuſel.

VIRUMAALT.

Jõhwi ehitatakſe haigla. Eesti Punaſe Risti Alutaguſe oſakonna poolt on aſutud Jõhwi haigla ehitamiſeks eeltöid tegema. Pea kõik Alutaguſe wallad on annud lubaduſe järgmisſe eelarwe-aastasſe toetuſe ſiſſewõtmiſeks, ſamuti on jaataw wastus Kohtla-Järwe põlewkiwi-käitiſelt.

Rahwamaja toodi üle jõe. Selja Laulu-Mängu ſelts lammutas kewadel oma Rutja külas aſuwa rahwamaja ja wedas üle Selja jõe Karepa küla pooliſele kaldale. Seniſes aſukohas kaſutati rahwamaja wähe, ſeſt ei pääſetud üle ſillata jõeſt. Uue hoone ſeinad on juba ülewal.

PUHASTAMISE

KÄSIRAAMAT

KODUDELE.

Üle 500 tarviliku retsepti — juhise riiete ja teiste esemete puhastamiseks.

Koostanud V. KIRIBAUM.

Hind ainult kr. 1.—

Raamatu hinna saatjale lähetame raamatu äri kulul kätte.

K.-ü. „Rahvaülikool"

Tallinn, Harju 48, Pärnu mnt. 10.

„Karistusſalgaga" wõõraid õunaoſtjaid „õpetama".

Wiljandi mehe karistusretk Päri aſundusſe Petſeri õunaoſtjatele kättemaksmiſeks.

Päri aſunduſes Wiljandi külje all leidis neil päewil aſet raskem lööming õunaoſtjate ja ſalga Wiljandi noormeeste wahel.

Kolm õunaoſtjat Peipſi rannikult wiibiſid Päris kokkuostetud õunte ſiſſepakkimiſel, kui aſunduſſe ilmus Wiljandi mees J. Wiira. Napſutamiſel hargnes Wiiral õunaoſtjatega tüli. Kolm wõõrast õunaoſtjat olid Wiiraſt üle, lõid mehe põrandale maha, jagaſid tale kaelahoope näkku ja tallaſid armetult.

Kuigi Wiira ſai tõſiſeid wigastuſi ſilmnäkku, ei jätnud ta aſja ſamuti. Sõitis Wiljandiſſe, kus ajas kokku ſõpradeſt „karistusſalga" ja läks uuesti õunaoſtjaid Päriſſe „õpetama".

Auto kohale jõudnud, tormas Wiira kohe õunaoſtjate korteriſſe, kus wiibis waid üks mees, ja kukkus ſeda kõwasti nüpeldama. Õunaoſtjal tahtis lugu halwasti lõppeda ja mees pääſteti Wiira eneſe kaaslaste poolt. Sellega ei lõppenud aga kähing. Wäljas oldi mindi uuesti kokku, wõttes abiks lunawarred ja [illegible]. Üks ſuur maakiwi, mille õunaoſtjad ſaatſid „karistusſalga" ſuunas, tabas ſüütut pealtwaatajat autojuhti, kes oli toonud Wiira kaaslastega Päriſſe.

Suure kiſa ja lärmi peale jookſis kokku hulk ümbruskonna rahwast, kes tegi löömingule lõpu.

Üleriiklik kodukultuuri päev.

Üle maa peetakſe umbes 200 kooſolekut ja aktuſt.

Raadiokõnega eſineb Riigihoidja K. Päts.

Eeloleval pühapäewal, 12. ſeptembril, toimub üleriiklik kodukultuuripäew, mille ülesandeks on laiades rahwahulkades ergutada kodukultuuri huwi, õhutada inimeſi kodu korraldamiſel.

Tallinnas korraldatakſe ſel puhul rida awalikke kõnekooſolekuid ja aktuſi.

Kopli kinos on aktus kell 12 p., 5. algkoolis kell 4 p. l., Lasnamäe algkoolis kell 5, Balti puuwillawabriku ANRU ruumes kell 6, 2. algkoolis kell 6 ja ÜENÜ Tallinna oſakonna ruumes Lembitu 20 kell 7 õhtul.

Päewal eſineb kõnedega rida tuntud naistegelaſi. Peale kõnede on kawas weel ſoololaulud, klawer- ja orkeſtrietteanded ja deklamatſioonid. Kooſolekutel toimub ka tööwõtete demonſtratſioon.

Õhtul kell 19.20 toimub raadioaktus, kus eſimeſena eſineb kõnega Riigihoidja K. Päts. Kõnedega eſinewad weel naisliidu juhataja pr. Reiſſ teemal „Kodukultuur ſotſiaalſe tegurina", Eesti kodukaunistamiſe liidu eſinaine pr. L. Käbin teemal „Eesti kodu — eesti kindlus". Lõppſõna ütleb kodumajanduskoja eſinaine pr. Linda Cenpalu. Aktuſe kawas on peale ſelle weel laulu- ja wiiulietteandeid, deklamatſioone.

Nõmmel peetakſe kino „Victoria Palace'i" ruumes aktus, kus eſineb kaitſeliidu orkeſter ja kõnelewad prl. E. Wiirſalu ja pr. A. Eslas. Aktus algab kell 12 päewal. Peale aktuſt toimub kodukultuuri-näitus, kus näidatakſe, milline peab olema eestipärane kodutuba, lõunalaud, [illegible], kelder jne. Tasuta antakſe rahwale maitſta kodumajanduslikult walmistatud keediſeid. Õhtul antakſe näitemäng [illegible] pr. Saare juhatuſel.

Üle riigi korraldatakſe ſel päewal üle 200 kõnekooſoleku ja aktuſe. Ruumide kitſikuſe tõttu korraldatakſe kooſolekuid ka järgmiſel pühapäewal, 19. ſeptembril.

Kodukultuuripäewa tawatſetakſe pidada igal aastal ja ſel päewal määratakſe kindlaks talwine töökawa kodukultuuri alal. Käesoleval aastal on kodukultuuripäewa [illegible] eriti kööki ja korrashoid.

Kodukultuuripäewa puhul on määratud lewitamiſeks kaks lendlehte — „Wanemad, [illegible] ja õpetage oma lapſi!", ja „Korra ja puhtuſe kaudu paremale elule lähemale!" Kumbagi lendlehte lewitatakſe 50.000 eks.

Kaks rasket õnnetuſt kiwilõhkumiſel.

Põltſamaa haiglasſe paigutati rawimiſele Wana-Põltſamaalt Lebawere külaſt 17-a. noormees Oskar Sagar. Ta oli kloorkaaliga kiwilõhkumiſel Kulpre talus aſetanud laengu [illegible] ja tahtnud ſeda kepiga alla ſuruda. Laeng oli ſeejuures [illegible] ja plahwatanud, ja noormees läinud waatama ſelle põhjuſt. Kummardunud üle kiwi ja püüdes ſelgitada wea põhjuſt, paiskunud plahwatanud laeng Sagarile wastu nägu. Haiglas ſelgus, et noormehel kõige enam oli kannatada ſaanud ſilmad ja parem ſilm jääb tal pimedaks. Peale ſelle oli laeng purustanud weel waſemat kätt.

Teine plahwatuſe ohwer on Soojarejt. Umbes 30-aastane Elmar Nõmm purustas kiwe püssirohuga. Enneaegſe laengu plahwatuſe tagajärjel kisti Nõmmel käſt ſõrmed otſaſt peagu tükkideks ja wiidi minema pool kämmalt. Haiglas amputeeriti käſi, alles oli jäänud wiis ſõrme weeraub kämblaga. Laeng oli tekitanud wigastuſi Nõmmel weel ſilmades ja kannatada olid ſaanud ka ſilmad. Kuid nägemiſe kaotuſt õnnetus wäljas ei kutſunud.

Pärnu ujulat kaſutati 20.000 korda.

Tegewus Pärnu ujulas lõppes. Üldkokkuwõtte järele on ujulat ſuwe jookſul kaſutatud 20.000 korral. [illegible] ujula [illegible] on [illegible], et ſuwe jookſul on [illegible] ujumiſe ſpordi [illegible].

Kogu ſuwe jookſul kaſutati ujula [illegible] kurſuſid ja [illegible] ujumiſkurſuſe ajal üle 250.

terjali maale.

ſoodustatud hinnaga.

Kui päraſt 1. weebruari ſelgub, et we wõidakſe müüa rohkem, wõib iniſteerium toimetada uue jaotuſe endele, kes pole ſaanud rahulduſt, õi ka uutele ſoowijatele.

Ühes orderi ſaatmiſega teatab miiſteerium oſtjale, millal ja kuhu tal uleb taſuda oſtuhind. Juhul, kui ſtjalt nõutakſe oſtuhinna oſaliſt wõi ielikku taſumiſt ette, kaotab oſtja lle nõude mittetäitmiſel õiguſe kiwi amiſeks ja temale ſaadetud order etakſe tühiſtatuks.

Oſtjad ſaawad tehaſteſt kiwid ori ettenäitamiſel.

Minimaalhinnaga oſtetud ehituswe wõib oſtja kaſutada

inult eelpoolmainitud põllumajanduslikkude j. t. ehituſte teoſtamiſeks.

ui oſtja kaſutab kiwe muuks otſtarks wõi müüb need edaſi iſikuile, kel pole õiguſt kaſutada kiwe minimaalhinnaga, taſub ta majandusminiſteeriumile weel kord ehituskiwide ie turuhinna.

Tulekindla ehitusmaterjali tarwiamiſe oskuſe lewitamiſeks korraldab edeminiſteerium ühes põllutöömiſteeriumiga ja põllutöökojaga ſellehaſed kurſuſed.

põõraid õunaoſtjaid ma".

tk Päri aſundusſe Petättemaksmiſeks.

Auto kohale jõudnud, tormas Wiira he õunaoſtjate korterisſe, kus wiibis aid üks mees, ja kukkus ſeda kõwaſti üpeldama. Õunaoſtjal tahtis lugu lwasti lõppeda ja mees päaſteti Wiira eneſe kaaslaſte poolt. Sellega lõppenud aga lahing. Wäljas õuel indi uueſti kokku, wõttes abiks luuaarred ja kiwid. Üks ſuur maakiwi, ille õunaoſtjad ſaatſid „karistusala" ſuunas, tabas ſüütut pealtwaatat autojuhti, kes oli toonud Wiira aaslaſtega Päriſſe.

Suure kiſa ja lärmi peale jookſis okku hulk ümbruskonna rahwaſt, kes egi löömingule lõpu.

kultuuri päev.

200 koosolekut ja aktuſt. eb Riigihoidja its.

Nõmmel peetakſe kino „Victoria Palace'i" ruumes aktus, kus eſineb kaitſeliidu rkeſter ja kõnelewad prl. E. Wiirſalu pr. A. Eslas. Aktus algab kell 12 päeal. Peale aktuſt toimub kodukultuuri-näius, kus näidatakſe, milline peab olema eesjulik laſtetuba, lõunalaud, köök, kelder jne. aſuta antakſe rahwale maitſta kodumanduskoja nõuniku prl. Saare juhatuſel almiſtatud keediſeid. Õhtul antakſe näijel üle Riigihoidja kõne.

üle riigi korraldatakſe ſel päewal üle 200 nekoosolekut ja aktuſe. Ruumide kitſikuſe ttu korraldatakſe koosolekuid ka järgmiſel ühapäewal, 19. ſeptembril.

Kodukultuuripäewi kawatſetakſe pidada a aaſta ja neil päewadel määratakſe kindks talwine töökawa kodukultuuri alal. äesolewal aaſtal on kodukultuuripäewade emaks wõetud puhtus ja kord üldiſelt ja iti töökide korrashoid.

*

Kodukultuuripäewa puhul on määratud witamiſeks kaks lendlehte — „Wanemad, itske ja õpetage oma lapſi!", ja „Korra ja uhtuſe kaudu kaunile kodule lähemale!" umbagi lendlehte lewitatakſe 50.000 eks.

ntuſe tagajärjel kiſti Nõmmel kõik ſõrmed aſt peagu tükkideks ja wiidi minema pool mmalt. Haiglas amputeeriti käſi, alles waid wäike ſõrm weerand kämblaga. eng oli tekitanud wigastuſi Nõmmel weel mmäas ja kannatada olid ſaanud ka ſilid, kuid nägemiſe kaotuſt õnnetus wälja kutſunud.

Pärnu ujulat kaſutati 20.000 korda.

Tegewus Pärnu ujulas lõppes. Üldkokwõtte järele on ujulat ſuwe jookſul kaſutud 20.000 korral. Rohke ujula kaſutamion tingitud ſellest, et ſuwe jookſul olid etis palgaliſed ujumisõpetajad.

ſuwe jookſul on korraldatud wiied miskurſuſed ja iga üksiku kurſuſe oſajate arw ulatub üle 250.

Amuuri ääres.

Jõgi, mis on muutunud poliitiliſeks tulipunktiks. Metſiku maa rikkuſi.

Selleſt pole õieti kuigi kaua aega möödas, kui Lääne-Euroopa esmakordſelt kuulis Amuuriſt, kaugeſt hiigeljõeſt Põhja-Aaſia rannal. Kuni ſelle ajani jõeſt oli aimu wäljaspool Wenemaad waid maateadlaſtel. Jõe kaldaid katwad metſad kuuluſid maailma wähemtuntud alade hulka, kus ſiiski elaſid inimeſed. Need olid jakuutid, ortſhonid, golbid j. t. imelikkude nimedega ſuguharud, kes elatuſid küttimiſeſt põhjatus, teedetas taigas, mis talwel külmus terwelt kuueks kuuks jää- ja lumekatte alla. Lühikeſe ſuwe keſtel taiga muutus ſoiſeks ja metſikuks padrikuks, kus ſääſeparwed tegid elu raskeks.

Weel tänagi on Amuuri ümbruſe pakſudes metſades hulgana hunte, karuſid, ilweſeid ja metsloomi. Küttidele kardetawamaiks waſtaſteks on aga

ſuur ſiberi tiiger.

Üldiſelt ollakſe harjunud ſõna tiigri juures kujutlema India dzhunglit ja lämmatawat troopikakuumuſt. Erand on aga ſiberi tiiger, kes talub oma Põhjas aſuwa kodumaa karmi talwekliimat täie endaſtmõiſtetawuſega. Rannikule lähedal aſuwas Blagowjeſhtſhenski linnas on jaanuarikuu keſkmiſeks temperatuuriks 21 kraadi alla nulli, juulis ja auguſtis aga keſkmine temperatuur 21 kraadi üle nulli. Temperatuuri wahed on ſeega wäga terawad ja talutawad waid inimeſtel, kes ſündinud ſiin waſtolulise kliima maal.

Teedeta ja metſik on maa, kuſt wägew Amuuri jõgi murrab S-kujuliſelt endale teed Waikſesſe ookeani. Mäed tõuſewad kuni 2000 m kõrguſele ning leidub kõrgemaidki. Kord pigiſtawad mäeahelikud jõe oma kallaste wahele ning weed ruttawad wahutades üle kärestikkude, — teinekord moodustawad nad lauſikorgudes arwukal hulgal haruſid, mis muudawad oma ſängi iga weetõuſu järgi. Eriti alamjookſul muutub jõgi wäga laiaks, nii et ſageli

ühelt kaldalt jõe teiſt kallaſt pole näha.

Kaſakad olid need, kes tſaariwalitſuſe ajal wallutaſid Amuuri. Wenemaal tehti wahet Doni, Wolga ja Amuuri kaſakate wahel. Wene-Jaapani ſõja korral 1904-1905. a. polnud Amuuri jõel mängida tähtſat oſa. Wenemaa, kes oli ſoowinud oma mõjupiirkonda laiendada ſügawasſe Mandzhuuria ſisſe kuni Kollaſe mereni, ſuruti taas oma wanade piiride — Amuuri jõe taha. Kaotus põhjuſtas aga tſiwiliſatſiooni tungimiſe ſiia mahajäetud nurka. Päraſt rahuſõlmimiſt wenelaſed mõiſtſid, et on hädawajaline aſuda Amuuri raudtee ehitamiſele. See raudteeliin jookſeb jõe waſakul kaldal, kord lähenedes jõele, kord temaſt eemaldudes, kuni Habarowski kohal ületab jõe ja jõuab wälja Siberi põhjatippu.

Raudteed pidi hakkas tſiwiliſatſioon tungima Amuuri ümbruſe metſikutele aladele.

Kaubanduſe arenguga edenes ka laewaliiklemine jõel. Madalikkudel, kus jõgi katab wäga laiu alaſid, ehitati ühenduskanalid. Amuuri raudteeliinilt rajati haruteed jõe äärde. Siia ſaabus geolooge ja inſenere, kes awaſtaſid metſamaterjali rikkuſe kõrwal igaſuguſeid maapõuewaraſid. Kuid maailmaſõda tõmbas kõigile ſuurtele kawatſuſtele kriipſu peale.

Tſaaririigi kokkuwariſemiſe järele muutus Wenemaale kuuluw Kaug-Ida ala, eriti juſt Amuuri jõe piirkond, wene walgete ja punaſte partiſanide waheliſte weriſte wõitluſte tallermaaks. Raudteeliin ſeiſis tſhehhide, Ameerika, Prantſuſe ja Jaapani ſõjawäe walwe all. Weel aaſtaid päraſt ſõda iſtuſid jaapanlaſed ſiin kõwaſti kinni. Neil polnud nii kerge lahkuda rikkaſt, kuid arenemiſeſt mahajäänud maaſt. Wiimaks haamer ja ſirp tungiſid ſiiski wälja kuni rannikuni.

Tänapäewal on Amuuri hiigeljõgi ſaanud

poliitiliſte ſündmuſte tulipunktiks.

Tolleſt ajaſt, kui jaapanlaſed moodustaſid Mandzhuurias Mandzhukuo waſalliriigi, ſeiſawad Jaapan ja Wenemaa pika rindena hõikekauguſel teineteiſe waſtas. Warem mõlemal wägewal wõiſtlejal Kaug-Ida lawal oli wähe kokkupuutepunkte. Wenelaſed on teinud oma Kaug-Ida iſeſeiswaks paljude eriõigustega ſõjawäeringkonnaks, mille üle walitſeb kindral Blücher peagu täieſti autokraatſelt.

Amuuri jõe äärde kuhjati wiimaſte aaſtate jookſul hulgana ſõjamaterjale ning kindluſtati jõge mitmeſt kohaſt;

jaapanlaſed näiwad aga omapoolſet jõekallaſt kindluſtawat alles käesolewaſt aaſtaſt peale. Nende jaoks need alad aſuwad kaugel kõigiſt keskuſiſt. Amuuri Mandzhuuria-poolne kallas arendatakſe ſiiski ka pikapeale wälja, ſiiagi puutub nüüd raudtee. Wene pool on kerkinud üles ſõjamaterjalitehaſeid. Siit ehitatakſe ka teid rikaſteſſe kullaleiukohtadeſſe Witimis ja Aldanis.

Üleriiklikud õpiringide päewad Tallinnas 18. ja 19. ſeptembril.

Maaõpiring näitab eeskuju.

Wabaharidustöö tegelaſte ringkondades on hakanud läbi lööma waade, et wabaharidustööd ſaab teoſtada intenſiiwſemalt õpiringide töökorraldusega. Et anda uut wärskendawat tõukejõudu õpiringide wiljelemiſeks, korraldab Eeſti Haridusliit Tallinnas 18. ja 19 ſept. ſ. a. üleriiklikud õpiringide päewad, milleſt oſa wõtab rohkeſti õpiringide tegelikke wiljelejaid ja aſjahuwiliſi kohtadelt ning wabahariduslikeſt keskuſiſt. Oſawõtu ſoodustamiſeks on wabariigi walitſus wõimaldanud oſawõtjaile 50% hinnaalanduſt raudteeſõidus Tallinna ja tagaſi. Kes ſoowiwad nimetatud ſoodustuſt kaſutada, neil tuleb end regiſtreerida E. Haridusliidus kuni 10. ſkp. Soowijaile on wõimaldatud ka ühiskorter, milleſt ſamuti tuleb ette teatada. Päewadeſt oſawõtjail tuleb koguneda 18. ſkp. kella 10-ks Eeſti Haridusliitu, Nus tn. 2.

Õpiringide päewade kawas on esiteks pidulik awakoosolek, kus on kõned järgmiſtel teemadel: 1) „Wabaharidustöö üleſanded tänapäewa kultuurielus" — haridusminiſteeriumi wabaharidusnõunikult hr. K. Kadakalt ja 2) „Meie rahwakultuuri ſihtjooni", kõnelema on palutud kultuuritegelane Hanno Kompus.

Laupäewa õhtupoolikul ja pühapäewal on päewade ſiſuline oſa, milles on ette nähtud järgmiſed loengud: 1. „Õpiringide oſa wabaharidustöös ja nende wahekord teiſte ſeltskondliku tegewuſe awaldustega".

2. „Kuidas korraldada edukalt õpiringitööd" (Metoodiliſi küſimuſi).

3. „Kodukultuuri küſimuſte rakendamine õpiringitöös."

4. „Mida wõime õppida põhjamaade õpiringide korralduſeſt" (Skandinaawiamaad ja Soome).

5. „Tegelike õpiringide tööjuhatajate tähelepanekuid õpiringide wiljelemiſe tulemuſiſt".

Lektoritena eſinewad wabaharidustöötegelaſed: Ewald **Wender**, Neeme **Runs**, Karl **Laane**; õpiringide juhatajaiſt A. **Kelder** ja E. **Oja**.

Peale teoreetiliſe oſa korraldatakſe pühap., 19. ſkp. näitlik õpiringi töökoosolek parema tegeliku õpiringi kaaſabil maalt, milleks ſõidab Tallinna Lääne-Mõiſaküla õpiring terwes koosſeiſus. Nimet. töökoosoleku kaaſas ilmub ka L.-Mõiſaküla õpiringi toimetatuna ſeinaajaleht jne.

Õpiringide päewiſt oſawõtjail wõimaldub külaſtada ſoodustatult 18. ſkp. õhtul teatreid ja ſoowijaile korraldatakſe pühap., 19. ſkp. päraſt päewade ſiſuliſt oſa ekskurſioon Tallinna waatamiswäärſuſtega tutwumiſeks. Päewade eel, 17 ſept., pühendab riigiringhääling aktuaalſe weerandtunni õpiringide päewadele.

Koolid reformide tähe all.

Algkoolides 107.000 õpilaſt. Keſkkoolides ja gümnaaſiumides rohkeſti wabu kohti. 607.000 kr. uute koolimajade ehitamiſeks. Kutſekoolid leiawad üha rohkem poolehoidu.

Haridusminiſtri läkitus uuel kooliaaſtal.

Haridusminiſter kol. Jaakſon informeeris reedel ajalehtede eſindajaid koolieluſt uuel õppeaaſtal, mis tänawu algas reformide elluwiimiſe tähe all. Miniſtri ſeletuſi täiendaſid koolivalitſuſe direktor Kiiſel ja peainſpektor Kiiwet.

Keſkkooli ja gümnaaſiumi kõrwal wäärib endiſelt tähelepanu algkool.

Õppeaaſta meie algkoolides on wõrdlemiſi lühike: linnas 211 päewa, maal 1. klasſis 205 ja wanemates klasſides 193 päewa. On riike, kus algkoolide õppepäewi on 240. Lühike õppeaaſta paneb ſeda ſuurema kohuſtuſe õpetajatele, õpilaſtele ja laſtewanematele. Töö peab olema intenſiiwne.

Algkoolides 107.000 õpilaſt.

Selleſt arwuſt õpib maa-algkoolides 77 protſ. Maal on tööpäewade arw wähem, kuid teiſed töötingimuſed raskemad. Neid wõib parandada ſel teel, et wähendatakſe klasſide arwu komplektides. Normaalſeks tuleks lugeda komplekti, milles on waid kaks klasſi, kuid õpilaſte wäheſe arwu juures ei ole ſelline ideaalne ſeiſukord alati läbiwiidaw ja paratamatult tuleb leppida ſellega, et ühes komplektis on erandjuhtudel kolm ja iſegi rohkem klasſe.

Keſkkoolid ja gümnaaſiumid.

Arwuliſelt on neid: progümnaaſiume 39, reaalkoole 36, gümnaaſiume 46. Õpilaſte arwuſt nähtub, et ruumi on weel igas koolitüübis ja klasſis, kuigi mitte alati iga üksiku õpilaſe elukoha ümbruſes. Ühes linnas wõiwad klasſid täis olla, teiſes linnas ja alewites on ſelle eeſt ruumi.

Kokkuwõttes oli klasſides mahuliſelt ruumi (arwud on ſaadud 6. ſept. ſ. a.): progümnaaſiumis: 1. kl. — 114, 2. kl. — 200, 3. kl. — 194, 4. kl. 194, 5. kl. — 215. Reaalkoolis: 1. kl. — 69, 2. kl. — 89, 3. kl. — 113. Gümnaaſiumi 1. kl. on 303 waba kohta ja 5. kl. (wana) 439.

Samal ajal jäi ruumipuuduſel waſtu wõtmata (kokku kõikidesſe klasſidesſe) 379 õpilaſt. Wabu kohti on üleriiklikus ulatuſes ſeega kaugelt rohkem kui ruumipuuduſel waſtu wõtmata jäänud õpilaſi, ainult need wabad kohad jagunewad wäga ebaühtlaſelt.

Nõrga ettewalmiſtuſe päraſt jäi waſtu wõtmata üle 1000 õpilaſe.

Uued õppekawad.

Haridusminiſteeriumis on wäljatöötamiſel ja wiimiſtlemiſel koolide õppekawad. See töö nõuab põhjalikku kaalumiſt ja kõikide koolitüüpide kawade ühtluſtamiſt. Kawade puudumine ei takiſta koolitööd ſel määral, nagu ſellele on mõnelt poolt tähelepanu juhitud. Soomes näit. puuduwad üldſe ametlikud õppekawad algkoolides ja iga kool kooſtab iſe töökawad, mis ühtluſtatakſe teatud piirkondade wiiſi.

Seminarid „naiſeſtuwad".

Töö õpetajate ſeminarides areneb normaalſelt ja õpetajad on aſunud töö juure ſuure innuga. Märkida wõib aſjaolu, et ſeminaride eſimestesſe klasſidesſe on waſtu wõetud rohkem tütarlapſi kui poeglapſi. Näib, et õpetaja elukutſe waſtu on ſuurem huwi tütarlaſte ſeas. Kooſtamiſel on ka ſeminaride uued õppekawad.

607.500 kr. uute koolimajade ehitamiſeks.

Suuremaks puuduſeks, mis takiſtab normaalſet tööd koolides, on wiletſad koolimajad. Kuna riigi tulud on ſuurenenud, ſiis on wõimalus awanenud täiendada koolimajade ehituslaenu fondi riigi liſaeelarwe korras. Majandusminiſteerium on nõuſtunud ſelleks eelarwesſe wõtma 607.500 kr.

Üldiſteſt koolielu küſimuſteſt on weel päewakorral õpetajate hindamiswiiſi ümbertöötamine.

Kutſekoolide arw tõuſnud.

Kutſehariduslikke õppeaſutiſi on tänawu 126, ſeega 24 rohkem kui eelmiſel aaſtal. Õpilaſi neis on praegu kokku ligi 6,5 tuhat. Siia liſanduwad ſügiſeaſtujad põllumajandusl. ja kodutööſtuſe koolidesſe, kus tänawu waſtuwõtmine ſeiſab weel ees. Kutſekoolid jagunewad praegu järgmiſtesſe harudesſe: 1) põllumajandus, 2) põllumajanduslikud rahwakoolid (ſeni awatud 2, õppetöö 8 tundi nädalas), 3) tehnika- ja tööstuskoolid, 4) tööſtuslikud naiskutſekoolid, 5) tööſtusõpilaſte koolid, majanduskoolid (kaubanduſe ja teiſed alad), 6) majandusõpilaſte koolid, 7) kodumajanduskoolid, 8) kodundusõpilaſtekoolid (8 tundi nädalas), 9) kodutööſtuskoolid (ümbermoodustatud endiſteſt täienduskoolideſt) ja 10) pedagoogiline eriklaſs pedagoogiumi juures.

Kutſekoolid ſaid tänawu uued tunnikawad ja ka õppekawad on ümbertöötamiſel.

Wõimaluſt mööda kohendatakſe ka koolide ruume, ehitades uuſi maju ja ümber ehitades wanu. Samuti on ſoetatud uuſi õpperaamatuid. Õpilaſte arw kutſekoolides ſuureneb.

Haridusminiſtri läkitus.

Eile haridusminiſteerium ſaatis miniſtri allkirjaga koolijuhatajaile, õpetajaile, laſtewanematele ja õpilaſtele läkituſe, milles miniſter ſoowib kõigile edu ja tõſiſt tööröõmu. Miniſter rõhutab, et kool peab olema küllalt nõudlik ja kooli nõudmiſi tuleb ka täita. Koolijuhatajad, kellel laſub waſtutus kogu koolitöö eeſt, peawad omama küllalt oskuſt ja tahet koolielu juhtida.

Õpetajad peawad oma tööd korraldama waſtawalt teaduslikult põhjendatud nõuetele. Õpilaſt tuleb kohelda ſooja ſüdame ja armaſtawa hingega. Õpilaſed aſugu kohe pingſale tööle — ſiis on edu. Wanemad ja hooldajad aſtugu tihedasſe kontakti kooliga. Lõpuks tuleb ka kogu ühiskonnal kaaſa aidata noorſoo kaswatamiſe töös.

Sünnipäewi.

Mõttus, Alfred, — ſünd. 12. ſept. 1886. a. Walgamaal Taheva wallas. Riigi terwishoiuwalitſuſe direktor.

Lohk, Hans, — ſünd. 13. ſept. 1895. a. Wiljandimaal Wiljandi wallas. Arſt Tartus.

Martinſon, Waſſili, — ſünd. 13. ſept. 1874. a. Pärnumaal Tahkuranna wallas. Tartu ülikooli ap.-õigeuſu teaduſe korraline profesſor.

Rummo, Jaan, — ſünd. 13. ſept. 1897. a. Harjumaal Kehtna wallas. Õpetaja Tallinnas.

Sööt, Harald, — ſünd. 13. ſept. 1891. a. Tartumaal Palal. Tartu maawalitſuſe inſener.

Trammi- ja gaaſi-weewärgitööliſte palgad.

Linnawalitſus jättis palgatõſtmiſenõude rahuldamata.

Eilſel linnawalitſuſe koosolekul oli arutuſel linna trammi- ja gaaſi-weewärgitööliſte palgatõſtmiſe nõudmine. Linnawalitſus otſuſtas jätta palganõudmiſed tagajärjeta, kuna praeguſed palgad olewat rahuldawad.

Teatawaſti nõudſid trammitööliſed 4—8 ſenti tunnis palkade tõſtmiſt ja tükitööliſtele waſtawalt tükitöö taſude tõſtmiſt; gaaſi-weewärgitööliſte palganõudmine oli 20 protſenti.

Aluſtatakſe Sakala tänawa aſfalteerimiſega.

Sakala tänawal on praegu lõppemas ümberſillutamistööd ja lähemal ajal on oodata, et aluſtatakſe ſelle tänawa aſfalteerimiſega.

Sakala tänawa aſfaltkatte alla wiimiſega oletſid lõppenud ka linna käeſolewa aaſta ſuuremad tööd tänawate ſillutamiſe alal. Suuremaiſt ſillutustöödeſt on praegu weel pooleli Pärnu maantee aſfalteerimine turuplatſi kohalt. See töö loodetakſe juba lähemail päewil walmis ſaada.

— Sina aga oled tõeline polüglott! — waſtas Tony talle ſamuti komplimendiga.

Seda ſõna Abu ka ei tunnud, kuid otſuſtas, et ſee peab olema midagi wäga meelitawat, ja tänutäheks tõſtis käe ſüdamele.

— Sa ei tea, milliſt ülekohut walged tegid wõimſale pealikule Nakule? — küſis temalt Tony.

— Tean, muidugi tean. Kõik dzhunglites teawad ſeda, — waſtas Abu. — Ma kuulſin ſelleſt weel ſiis, kui olin waat niiſugune — ta langetas käe mõne tolli kõrguſele paadipõhjaſt.

— Mis ſee ſiis oli?

Abu nägu omandas tõſiſe ja murelikku ilme.

— See oli paha lugu, maſſa, — wangutas ta pead. — Hoopis paha lugu.

— Siis kõnele ometi ſelgemini.

Ja Abu jutuſtas.

Kui ta weel polnud maailmale ſündinud, Dzhamſi-jõe kallaſtel ei leidunud ühtki walget. Suur pealik Naku oli ſel ajal weel üsna noor mees, ja kuulus da-rau ſuguharu walitſes kogu jõekallaſt kuni ſuure mereni. Dzhunglites piſut kaugemal kaldaſt elaſid teiſed kuulſad ſuguharud, kellel olid omad wõimſad pealikud. Elati häſti ja wabalt, milleſtki ei olnud puuduſt. Käidi kalal, jahil, raiuti maha metſa, mida oſtſid Abumi ſadamaſt ſiiaſõitwad walged, põimiti wärwiliſi matte, walmiſtati riiſtõleſt korwikeſi, punaſeſt ja muſtaſt puuſt nõuſid, kaſtikeſi, mänguaſju.

Naugad ei wõtnud ſõbralikult waſtu walgeid, kes ſaabuſid merelt oſtma kokku metſa, loomanahku ja igaſuguſeid tooteid. Nad wangutaſid halle päid ja kõneleſid, et head ſelleſt ei tule. Suur pealik Naku, kes ſiis oli weel noor, ſuhtus walgeile ka umbuſklikult ja hoiatas oma ſookaaslaſi nende eeſt. Kuid ka tema ei ſuutnud waſtu panna kiuſatuſele ſaada oma mattide ja korwikeſte eeſt läikiwaid hõberahakeſi ja weel liſaks mõne paki nii toredaſti lõhnawat ingliſe tubakat, kaks-kolm pudelit head wiſkit, mis oli nii kange, et ſeda wõis tugewaſti weega lahjendada ja üheſt pudeliſt teha kolm — eriti, kui raputada juure punaſt piparti, mida rohkeſti kaswas Dzhamſi jõe kallaſtel.

Pealikute ennuſtus oſutus warſti õigeks. Walged hakkaſid ikka ſagedamini ſõitma merelt, oſtſid kokku tubaka, wiſki ja uute hõberahade eeſt kõike, mida aga leidus, jootſid neegreid ja aheldaſid neid raskele tööle. Saabuſid mingiſuguſed tähtſad iſandad prillides, nahktaskud kaenla all täis igaſuguſeid pabereid, iſtuſid ſiiaſamasſe kaldale laua taha, laduſid ſellele oma kohwrid ja kõneleſid tõlkide kaudu ümberringi kogunenud neegritele tarku jutte.

— Mida näiteks nad kõneleſid? — uudishimutſes Tony.

Tony ſõitis meeleldi aeg-ajalt Abumisſe. Päraſt üksildaſt elu bungalow's, ſee oli talle ſiiski ahwatlewaks kultuurikeskuſeks, täpſelt ſamuti nagu London mõneſuguſtele metſakolka elanikele Shotimaa mägedes. Abumis wõis ta kohata kaasmaalaſtega, iſtuda tõeliſe kohwiku rõdul taſſi tõeliſe kohwi juures, kuulates jazz-bandi, wiibida kinos.

Seekord ſõitis ta ſinna eesmärgiga piſut lõbutſeda, peletada eemale ſüngeid mõtteid: äſja, waſtuſena oma kirjale, milles ta wabaſtas Liliani antud ſõnaſt, ta ſai temalt tagaſi kihlaſõrmuſe.

Tuli tõmmata kriips oma armaſtuſele, kiskuda ſee ſüdameſt wälja. Eſimeſel hetkel ta tundis ſoowi juua end meelemärkuſetuni joobnuks, et unuſtada kõik maailmas, kuid päraſt ta mõtles ümber ja otſis unuſtuſt töös. Kõik need päewad ta tõuſis enne teiſi ja heitis magama hiljem, raius ühes neegritega puid, laaſis okſteſt ja kooreſt puhtaks ja wedas köitega palgid alla jõeäärde.

Kui parwed olid kokku ſeotud, otſuſtas ta ſaata neid kuni Abumini. Temaga kaaſa ſõitis ta truu teener Abu, kes iga päewaga üha rohkem kiindus oma iſandasſe. Luigi jäi äri juure. Ta oli nii huwitatud kauplemiſeſt ja nii kohanenud oma wahetalitaja-ärimehe oſaga, et tal oli raske kas wõi tunnikski lahkuda oma kaupade juureſt.

Parwedeſt ja neid ſaatwateſt paatideſt jõekarawan ulatus peaaegu terwe kilomeetri kauguſele. Harilikult nii waikſel ja uniſel jõel walitſes ſuur elawus. Neegrid hüüdſid üksteiſt ja wahetewahel kajaſid kaldad kurguhääleliſeſt lauluſt. Kaldaääärſetelt palmidelt waataſid ſeda mitte juſt igapäewaſt pilti ahwid, laskudes alumiſtele okſtele, et paremini näha, mis ſiin ſünnib. Kirjuſuleliſed papagoid narriſid neegreid, korrates nende hääliſuſi. Kuumal liiwal tukkuwad krokodillid, keda äratas kära, hüppaſid wette himuralt lõugu lakſutades.

Kuni widewikuni läks kõik õnnelikult. Siis jäi üks parw kaldaäärſesſe wõjasſe nii tugewaſti kinni, et negrid terwe tund aega töötaſid, enne kui ſaid ta jälle wiia keſet jõge. Seejuures köied, millega palgid olid ſeotud, lõdwenesid ja parw hakkas aegamiſi kooſt lagunema.

Mõned neegrid, kes aſuſid lähemas paadis, hüppaſid wette ja püüdſid palke uueſti kokku ſiduda. Tony ſeiſis paadis üsna parwe ligi ja jagas käskluſi. Üks neegriteſt kukkus äkki kah laialiwalguwa palgi wahele. Jõgi oli ſellel kohal wõrdlemiſi madal ja Tony ei pööranud wahejuhtumile eriliſt tähelepanu: neeger ujub muidugi otſekohe wälja ja on peatſelt uueſti parwel. Kui möödus minut, teine ja ta ei ilmunud weel ikka wee pinnale.

Järsku hüüdis üks neegriteſt:

— Paiumi!

Tony teadis, et ſee tähendab krokodilli.

Wabaduse ja diktatuuri pärast.

Ingliſe ſuure riigimehe Oliver Cromwelli wõitlus kuningawõimuga.

23

Oliveri eſimene ſõjaline wõit.

Üheksa päewa kihutab Oliver krahwkondades ringi, kutſutades tulepeſi ning wastu wõttes wabatahtlikke, keda kõikjal woolab kokku. Tema enda wäeoſa on kaswanud kahekordſeks. Üle 4.000 mehe ſaadab Oliver liſaks Londoni ſõjawäele.

Uuesti on waenlane aſunud pealetungile. Asjata nõuab Oliver wägede ülemjuhatuſelt wastupealetungile aſumiſt. Wiimaks ſaab ta loa oma wäega ükſinda põhja poole tungida waenlaste wastu. Kiire löögiga wallutab ta wäikeſed kindluſed Groylandi, Lynni, puhastab Nottinghami ümbruſe waenlaſe ſalkadeſt. Granthamis ſatub ta 700 ratſanikuga peale waenlaſele, kel kahe wõrra rohkem wäge. Kiire pealetungiga lööb Oliver wastaſed põgenema ning jälgib neid kolme penikoorma kauguſele. See eſimene wõit kuninga wägede üle annab uut julguſt wõitluſeks.

Wahepeal õnnestub parlamendil ſõlmida liidu-lepet ſhotlastega. Shotlaſed kohustuwad ſaatma lahingusſe 18.000 jalameeſt ning 3.000 ratſanikku otſekohe alustades pealetungi. Parlament makſab ſhotlastele ſõjaliſe abi eeſt 31.000 naela kuus.

Lahing Marston Moor'i juures.

On 1644. a. weebruar. Sõda on keſtnud juba kaks aastat kuningale õige ſoodſalt. Tema wägi on kaswanud 50.000 mehele, kelleſt pooled ſeiſawad Põhja-Shotimaal. Kuningas on moodustanud Oxfordis uue parlamendi, kes on kõigiti ſõnakuulelik ning nõus kõiki uuſi makſe heaks kiitma. Ainult iiri abiwägedega pole kuningal õnne. Iirimaalt on tulnud abiwäge 3.000 meeſt. Põletades ja rüüstates on nad tunginud Inglismaa ſüdamesſe. Kindral Fairfax parlamendi wägedega ruttab neile wastu ja häwitab nad.

Weebruari lõpul ſammuwad ſhoti wäed krahw Lesley juhatuſel üle Tyne'i jõe ja aſuwad piirama Yorki linna. Kuninga poolt ſaadetud 15.000-meheliſe abiwäe lähenemiſeſt kuuldes otſustawad parlamendi wäejuhid Cromwelli protestiſt hoolimata taganeda. Kuid prints Rupert, kuninga abiwägede juhataja, jälitab neid ja ſunnib 2. juulil 1644. a. Marston Moori juures lahingut wastu wõtma. Parlamendi wäed on ülekaalus: 27.000 parlamendi ſõjameeſt ſeiſab 18.000 kuningamehe wastu.

Parlamendi wäe keſkkohas aſuwad ſhoti wäed. Pahem tiib on Fairfax'i juhtimiſel, paremat tiiba juhatab Oliver Cromwell. Tema käſutada on peamiſelt ratſawägi „raudküljed". Metſiku hooga, ſõjahüüul „Jumal meiega", tormab Oliveri ratſawägi wastaste peale ning lööb temale wastu tormawa Ruperti ratſawäe põgenema. Kuid teiſel tiiwal on kuningawäed wõidukad. Nad löövad Fairfax'i jalawäe ning ſhoti wäeoſad põgenema ning piirawad ſhoti jalawäe keſkkoha. Kuid põgenema löönud Ruperti ratſawäe, tormab Oliver oma „raudküljedega" nüüd keskele, andes juhtnööriks: armu mitte anda! Kättemaks Ulsteri eeſt! Tekib metſik wõitlus, mis lõpeb kuninga walgeſärgiliste wägede kohutawa häwitamiſega. Üle 4.000 mehe jääb neiſt maha ſurnutena, 5.000 ümber wõetakſe wangi, teiſed põgenewad laiali. Kiire jälitamiſega oleks wõinud Ruperti wägeſid täielikult häwitada. Aga parlamendi wägede juht krahw Manchester keeldub andmaſt tagaajamiſe käsku!

Koduſõda ka Shotimaal.

1645. a. kewadel näewad inglaſed ſiſemaal ja randades imelikku nägemuſt. Taewaſerwal on kaks hiiglaſuurt wäge, üks ida, teine lääne poolt tulemas. Päewad läbi wõitlewad nad omawahel õhus ning taewas nende wõitluſekohas punetab wereſt. „Oh Isſand, ſaada ometi rahu," palwetawad talupojad, ſeſt mis makſab künda ja külwata, kui lokkawa wilja tallawad hiljem hobuſekapjade all ratſaſõjaaste jalgad.

Kuid taewaſel kuningal pole enam tahet rahwa õhkamiſi kuulda. Terwe Inglismaa ägab weriſes koduſõjas. Ka Shotimaal on koduſõda puhkenud, kaks põliſt aadlikkude ſuguwõſa, krahwid Montroſe ja Argyle, ſeiſawad wastamiſi. Krahw Montroſe on oma lipuga astunud kuninga kaitſeks ning ligipääsmatuilt kõrgustikelt ſaawutab ühe wõidu teiſe järele. Korduwalt püüab kuningas temaga ühineda, kuid kõik katſed nurjuwad ja ikka jälle on kuningas ſunnitud pöörduma Oxfordti.

Oliveri ratſanikud jälle tööl.

Nüüd on kuningas teel Worchesteri, et prints Rupertile, kes oma peawäega ſeal ſeiſab, abiwäge wiia. Londoni parlamendiringides on ärewus: ſeda ühinemiſt peaks takistama. Krahw Manchester on Ingliſe wäe juhtimiſeſt loobunud, teda aſendab kindral Fairfax. Oliver Cromwell on juba kindralleitnant. Ta ſaab käſu kuninga liikumiſt takistada. Wiibimata aſub ta teele. Islipi juures purustab ta mitmed kuninga ratſarügemendid. Kuigi temal puudub jalawägi ja ſuurtükid, on juba tema nime kõla nii kohutaw, et Blechington House'i komandant ilma wastuhakkamiſe katſetki tegemata põgeneb, jättes kindluſe kaitſeta. Ühegi mõõgalöögita alistub Oliverile ka kindlustatud Bampton Buſh kogu oma kaitſewäega. Oliveri eesmärk on ſaawutatud, kuninga ühinemine printſiga mõneks ajaks luhtunud.

Otſustaw lahing Naſeby juures.

Siis püüab kuningas pääſeda Shoti piirile, et krahw Montroſe'i wägedega ühineda. Kuid Fairfax'i wäed on temal kannul. Karl on ſunnitud peatuma ning waenlaſele wastu astuma. Naſeby juures walmistuwad kuninga wäed lahinguks, mis algab 14. juunil 1645. Warahommikul enne lahingu algust jõuawad ka Oliveri „raudküljed" kohale.

Parlamendi wäe keſkoſa moodustab jalawägi kindralmajor Skipponi juhatuſel. Waſakul tiiwal aſub kindral Iretoni ratſawägi, paremal on Oliver. Kaugemal waſakul on metſakeſe taha peidetud üllatuslöögiks dragunite rügement Okey juhatuſel. Lahingwäli on ſoine, kraawideſt läbistatud, täis kodujäneste urkaid. Ainult ükſikud pajud kaswawad ümbritſewail küngastel.

PÜHAPÄEVAL
ostke omale
ESMASPÄEV

Walga tuletõrje juubel.

Wabatahtlik ühing 70-aastane.

VALGA VABATAHTLIKU TULETÕRJEÜHINGU JUHATUS. Vasakult paremale I rida — M. Kont, laekur; A. Tuurmann, laekuri abi; J. Ilves, linnavalitsuse esindaja; J. Müllerson, esimees; H. Kruustik, divisjonipealik; P. Saretok, varahoidja; A. Kokkult, juhatuseliige. II rida — K. Rooleid, juh.-liige; J. Ratnik, juh.-liige; J. Kokk, juh.-liige; A. Käo, juh.-liige; J. Sarapuu, juh.-liige. III rida — F. Kõõts, juh.-liige; E. Laht, sekretär; K. Amos, sekretäri abi. Pildilt puudub esimehe abi K. Vassil.

Pühapäewal, 12. ſkp. pühitſeb Walga wabatahtlik tuletõrjeühing oma 70. aastapäewa. Sel puhul toimub tuletõrje paraad Walga tuletõrje majade juures, kus wälja jagatakſe hoolſusmärke, kuna õhtul on pidulik kooswiibimine „Sädes".

Oma tähtpäewaga on Walga wabatahtlik tuletõrjeühing wanemaid tuletõrjeorganiſatſioone Eestis. Tema aſutamisajaks on 1867, millal ühingu rajamiſeks tehti eeltöid, kuna tegelikule tööle aſuti järgmiſe aasta eſimeſel poolel, kus ühingule muretſeti Tartuſt 2 pritſi. Samal ajal tuli Walga tuletõrjet korraldama instruktor Riiaſt, kelle juhatuſel teostati meeskonna wäljaõpe ning pandi tuletõrjujad mundrisſe. Eſimeſe meeskonna ridadesſe kuulus 60 tuletõrjujat. Eſimeſeks eſimeheks ühingus oli E. Dahlberg 1868—1882, eſimeſeks peameheks aga A. Berg 1868—1878.

Praeguſeks on tolleaegſeſt tuletõrjeſt kaswanud wõimas organiſatſioon. Nii kuulub tema ridadesſe 4 au-, 262 tegew- ja 62 toetajatliiget. Ühingul on olemas 2 autopritſi, 3 käſipritſi ja 2 tooberpritſi. Üldſummas ühingu warandus tõuſeb rahasſe arwestatult 36.764,38 kroonile. Ühingu 1937. a. eelarwe on taſakaalustatud 11.450,07 kr. Suuremaid kulutuſi tingis uue moodſa häireſeadeldiſe ülesſeadmine „Säde" katuſele. Üle kümne aasta on ühingu eſimeheks olnud Walga populaarſemaid arste dr. Juhan Müllerſon, kes ühtlaſi on ka Walgamaa tuletõrje brigaadipealikuks.

Elektrimakſu ei alandata.

Käſitööstuskoda tegi linnawalitſuſele ettepaneku kaotada põhimaks wäikeettewõtjatelt-woolutarwitajatelt, kes tarwitawad elektrit alla 50 kilowatt-tunni kuus, kuna linnal ei taſuwat ſelle krooniſe kuumakſu päraſt kartoteeki pidada.

Linnawalitſuſe arwamine asjaſt oli ſiiski teisſugune, ſeepäraſt jäeti palwe rahuldamata.

Uut omnibuſepeatuſt ei lubatud.

Wastu tulles a.-ſ. A. M. Lutheri ja Diakonisſide haigla teenijate ja ametnike palwele ſoowis o.-ü. „Mootor" awada uut omnibuſe peatuskohta Tallinn-Nõmme liinil Pärnu maanteel raudtee ülesõidukohal. Linnawalitſus aga leidis, et uute peatuste ſisſeſeadmine wähendaks liikumiſe kiiruſt ſel kaugeühendusliinil, mis tõttu jäeti palwe rahuldamata.

Toetage invaliide!

Karbikorjandus 11. ja 12. ſkp.

Kindral Laidoneri Nimeliſe Inwaliidide Kapitali Komitee korraldab eelmiste aastate eeskujul ka tänawu 11. ja 12. ſkp. karbikorjanduſe, mille ſisſetulek määratud toetuſeks puuduſtkannatawatele inwaliididele ja wabadusſõjas langenute perekondadele.

Tallinna kodanikud on ſeni wäga heatahtlikult ning poolehoidwalt ſuhtunud ſellele heategewale ürituſele. Pöördun palwega kõigi Tallinna kodanike poole ka tänawu tulla lahkesti wastu korjajaile ja mitte keelduda annetamaſt nende heaks, kes meid kaitstes on kaotanud terwiſe.

J. Soots,
linnapea,
Kindral Laidoneri Nimel. Inwal.
Kapitali Tallinna Komitee eſimees.

Kollektoritööd lõpewad.

Linna ehitusoſakonna kanaliſatſioonitöölised on ſuuremalt oſalt tegewuſes Härjapea kollektori tööde juures, mis praegu käimas Lennuki tänawal. Kollektoriehitustöödega loodetakſe walmis ſaada umbes kahe nädala päraſt. Ette on nähtud kollektori wiimine kuni Juhkentali tänawani. Kuigi warem on koostatud projektid ka kinniſe kollektori ehitamiſeks, ei ole ſelleks ſeni koostatud tööde eelarwet ega oodata ka ehitamiſele aſumiſt.

Paldiski maantee kollektori tööd on juba lõppenud ja kollektori kraaw täidetud. Teisteſt kanaliſatſioonitöödeſt on praegu weel pooleli torustiku panemine politſeiaial ja U.-Kalamaja tänawal.

Suwiſed omnibuſeliinid lõpetawad tegewuſe.

Liiklemine ſuwitusliinidel tõuſis.

Eeloleval nädalal on oodata kõigi ſuwiste Tallinnaga ühenduſt pidawate omnibuſeliinide tegewuſe lõpetamiſt. Nii teeb Kuresſaare-Tallinna omnibus oma wiimſe ſõidu 14. ſeptembril. Päew hiljem lõpeb ühendus ka Pärnuga ning Wõſuga. Tallinna-Haapſalu omnibuſeliin lõpetas tegewuſe juba warem, 1. ſeptembril.

Wiimastel päewadel on ſuwitusliinidel ſõitjaid ſiiski weel leidunud, kuid juba õige wäheſel arwul. Nii ſõitis eile Pärnu waid 7 inimeſt. Kuigi praegu puuduwad weel kokkuwõtted kogu ſuwiſe tegewuſe kohta, wõidakſe ſiiski juba märkida, et liiklemine eelnimetatud liinidel on tõusnud ja ſeda ühtlaſelt igal pool.

Raetoa poolt.

388 korda terwis hädaohus. Tallinna linna terwishoiuperſonaal tegi möödunud kuul kogusummas 1801 kontrollkäiku tööstustesſe ja äridesſe. Sealjuures awastati mitmeſuguſeid terwishoidlikke puuduſi 388 korral.

Kõlbmatu igapäewane leib. Linna keemialaboratooriumis ſuulikuus tehtud 675 toiduainete uurimiſeſt näitaſid 10 juhtu alamaartuslikku piima, 2 kõlbmatut wõid, 1 kõlbmatut liha ning 1 ſamaſuguſt jahu.

Tütarlapſed ei tea, mida teha. Noortebüroos kutſewaliku alal käſutaſid möödunud kuus 22 tüdrukut ja ainult 1 poiſſi. Kutſewaliku alal käis aga bürooſt läbi 45 poiſſi ja 9 tüdrukut.

Kajana kostis jõe kohal:

— Paiumi! Paiumi!

Samal ſilmapilgul wee alt üsna parwe ligi ilmus nähtawale eſiteks wettekukkunud neegri käed, ſiis pea. Ta püſis waid ſilmapilgu weepinnal. Oli näha, et õnnetu püüab milleſtki wabaneda.

„Teda hoiab kinni krokodill" — läbistus Tony peaſt mõte.

Ja andmata endale aru oma tegewuſeſt, ta heitis kiiresti maha kiiwri ja pintſaku, haaras pika jahinoa, milleſt ta neis paigus ei lahkunud iial, ja ſööstis pea eespool wette, üsna neegri kõrwal.

Ta tormas peaaegu wastu hiigelſuurt krokodilli, kes hoidis õnnetut jalaſt. Nähes weel üht inimeſt, krokodill pööras laiſalt tema poole pea, nagu küſides, mis tal ſiit waja on. Pikemalt mõtlemata Tony wajutas talle kõigeſt jõuſt küljesſe oma pika terawa noa. Siis weel ja weel.

Krokodillilt kostis röögatuſe taoline häälitſus, ta pöördus wees ringi ja hakkas pikkamiſi põhja wajuma. Tony haaras eluka lõugade wahelt wabanenud neegril käharateſt juusteſt kinni ja ujus ühes temaga weepinnale. Neeger oli nii jõuetu, et arwatawasti oleks wajunud põhja ühes krokodilliga, kui ta oleks jäetud iſeenda hooleks.

Niipea kui nad ilmuſid weepinnale, ſööſtſid neile appi neegrid. Nad tõmmati otſekohe üles ja aſetati parwele. Abu talitas agaralt Tony ümber, kes ka oli hetkeks kaotanud meelemärkuſe, tõstis talle ſuu juure wäljapudeli mingiſuguſe kange joogiga, lehwitas talle jaheduſt baobabi lehtedega, hõõrus teda millegagi ſisſe. Ka teiſed neegrid rawiſid Tonyt: ta oli nende ſilmis haruldane kangelane, peaaegu pooljumal, ja asjaolu, et ta elu kaalule pannes ſööstis appi mitte eurooplaſele, waid mustale mehele, wiis nad waimustusſe.

Mõni minut hiljem Tony ja neeger olid juba wäljaspool hädaohtu. Nad kanti kaldale ja aſetati liiwale. Warsti ilmus wana neeger, kelle ees kõik aupaklikult laiali astuſid.

— See on Naku, da-rau ſuguharu wägew juht, — ſeletas Abu Tonyle aukartliku ſoſinaga.

Da-rau ſuguharu, keda oli kõigeſt 300 hinge ümber, elas mitmes külas Dzhamſi jõe kaldal. Wägewa juhi Naku alamad ſiduſid ümber keha walge wöö — kuna teiste ſuguharude eſindajad kandſid teiſewärwiliſi wööſid.

Neeger, kelle Tony oli päästnud, kandis walget ſidet, järelikult tal oli õnn elada wägewa juhi Naku walitſuſe all.

Pealik astus oma kummargil maas lebawa alama juure kes nagu ime läbi oli pääsnud krokodilli lõuade wahelt. waatas üle ta wigastada ſaanud jala, andis ümberſeisjaile mõned arſtlikud juhatuſed, ja lähenes ſiis ikka weel aupaklikuſt ſaatkonnaſt ümbritſetud Tonyle.

Majesteetliku zhestiga ſirutas ta tema kohale peopeſa ja lauſus lühikeſe kõne, mille Abu otſekohe tõlkis Tonyle juuresolijate ſügawa waikuſe ſaatel. Wõimas Naku ütles järgmiſt:

— Minu walge wend! Omaenda wäärtuslikku elu kaalule pannes ſa tungiſid wanale paiumile peale ja wärwiſid tema musta werega Dzhamſi jõe waikſe wee, et päästa üht da-rau wõimſa ſuguharu poegadeſt. Nüüdſeſt peale kõi da-rau pojad, kes kannawad walget ſidet, teeniwad ſind wiimſe hingetõmbeni. Kus ſa ka ei oleks, mis ſa ka ei teeks, üks neiſt ſaab alati olema ſu läheduſes, et täita ſinu tahet. Kui ſa aga peakſid olema hädaohus, ſiis tarwitſeb ſul ainult hüüda „da-rau" ja ſulle antakſe ſilmapilkſelt abi. Seda wannub ſulle, mu walge wend, wägewaima ſuguharu pealik, kes kunagi on aſunud Dzhamſi jõe kaldail.

Kui Abu lõpetas ſuure Naku kõne tõlkimiſe, kõik neegrid nagu komando peale laſkſid kuuldawale ſõjaka kurguhäälſe hüüde — nähtawasti kutſudes wõitlusſe „walge wenna" waenlaſi.

Kiiresti walmistati okſteſt kanderaam ja taheti Tonyt kuhugi kanda; kuid ta oli juba niiwõrd toibunud, et ei wajanud abi. Tõustes jalule ta ſammus ſuure Naku juure ja ſurus tugewasti ka kätt.

— Ütle talle, — pöördus ta Abu poole, — et ma hindan kõrgeks nii wõimſa pealiku ſõpruſt ja teen kõik, mis minu wõimuſes ſeiſab, et ſeda ſõpruſt ära teenida. Nüüdſeſt peale ta wõib minuga täielikult arwestada. Püüan tõendada, et ka walged wõiwad olla uſaldatawad ſõbrad.

Abu tõlkis heatahtlikult, kuid tema oſa ei olnud ſellega weel läbi. Ta pidi andma „walgele wennale" edaſi piduliku kutſe külastada ſuurt pealikut Nakut tagaſiteel Abumiſt.

— Suur pealik, — tõlkis ta, — tahab kaſutada juhuſt, et taewata walgele wennale ülekohut, mis temale ja kogu da-rau wõimſale ſuguharule tehti mõnede eurooplaste poolt.

Terwituste wahetus ja jumalagajätmine wõtſid kaunis palju aega. Tony ohkas kergendatult, kui kogu ſee tſeremoonia jõudis lõpule ja ta wõis jatkata teekonda.

Parwed ujuſid juba kaunis kaugele ette. Tony ja Abu istuſid paati, et neile järele jõuda.

Jõel oli nüüd nii waikne, et wõis kuulda wee lokſumiſt kaldaäärſes pilliroos. Siin ja ſeal jõeäärſetelt puudelt rippuſid alla ahwid, waadates uudishimulikult oma elawate üsna inimlikkude ſilmadega paadile ja ſelles ſõitwatele inimestele.

— Masſa on ſuur pealik! — ütles Abu waimustatult.

Ta tahtis öelda, et tema peremees „masſa" on ſuur kangelane, kuid ſeda ſõna ta ingliſe keeles ei teadnud — ja ülendas ta ſuureks pealik

---

RS nr.37
Tähtsamat sisus:
Raadiolmed eile ja täna.
raadiotööstuse uued üksikosad
olevaks hooajaks
Mida pakub algav raadiohoo
PHILIPS sümfooniline sari
Edward Grieg ja tema muus
Suure helilooja 30 a. surmapäev
Joonealune ja palju muud.

Karl XII kuulid Root

Üks Narwa ärimees on tulnud
le mõttele, kuidas otstarbekohaſe
ära kaſutada Narwa lennuwä
maſiiſelt päewawalgele tulnud
ſaſõja-aegſeid tinakuule. Mees on
ſustanud halata neid müüma Ro
Selleks olewat ühes Stok
mi antikwaaridega läbirääki
käimas. Kuulid puhastatakſe
elfüüdiſt ning kinnitatakſe ſeeri
kaupa papptahwlitesſe, milli
need ka lähewad Rootſis awali
müügile.

Külmhoone ehitamisek wõõrandati maa-ala.

Wabariigi walitſuſe otſuſega 10. ſept.
ſustati wõõrandada o.-ü. „Tallinna Kü
hoone" päriſomanduſeks riigile kuu
maa-ala ſadamas baſſein nr. 2 ja
Hollandi tänawa wahel.

Laoplats wanaraua jaol

allweelaewastiku ſihtkapitalile.

Wabariigi walitſuſe otſuſega 10. ſept.
ſustati allweelaewastiku ſihtkapitali
tuſele rentida ſadamas Hollandi tänaw
aſuwad laoplatſid 1. oktoobril algawa
riiklikn wanametalliide korjanduſel
materjali ſorteerimiſeks.

Välismaalt tagasi
dr. med. A. Linkberg
Haavahaigused.
Kõnetunnid kella 12—1 ja 5—6, Ülikooli 11 haavakliinikus, Maarjamõisa v.

TAGASI JÕUDNUD
Dr. P. Stepanov
Narva mnt. 31 tel.,307-99

Hambaarst
Sergei Reschanski
Pikk tän. 47—5
võtab hambahaigeid vastu kella 9—12 ja 2—7.
Kunsthambad.

Juhan Kallasma
(end. Kallman)
vannutatud advokaat
S. Karja 4-14, tel. 465-10, kõnet. kella 9—10 ja 6—7.

A-S. EESTI SIID
Moodsad siidi, villased ja puuvillased riided, mööbliriided. Lõim. Müük en-gros
Restid ja kupongid.
Vabrikuladu:
Tallinn, Viru tn. 5, Tel. 447-87
„ Viru t. 14. Tel. 443-97.
„ Laadaplats nr. 70.
Tartu — Poe tn. 2. Tel. 10-17.
Narva, — Peetri plats 1.
Viljandi, — Tartu t. 1. Tel.30.
Petseri—Turuplats 17. Tel. 119
Rakvere — Tallinna 25
Nõmme — Pärnu 90/92

WABA MAA
on müügil igas raudteejaamas.

Kawe
LINNASE
ŠOKOLAAD

Sügisene pori ja vihm on võidetud BEROLI abil.

rje juubel.
g 70-aaſtane.

HINGU JUHATUS. Vasakult pa-
...ana, laekuri abi; J. Ilves, linna-
H. Kruustik, divisjonipealik; P. Sa-
e. II rida — K. Rooleid, juh.-liige;
A. Käo, juh.-liige; J. Sarapuu, juh.-
ht. sekretär; K. Amos, sekretäri
e abi K. Vassil.

t. Eſimeſeks eſimeheks ühingus oli E.
lberg 1868—1882, eſimeſeks peameheks
A. Berg 1868—1878.
rarguſeks on tolleaegſeſt tuletõrjeſt kas-
ud wõimas organiſatſioon. Nii kuulub
a ridadeſſe 4 au-, 262 tegew- ja 62 toe-
liiget. Ühingul on olemas 2 autoprits-
täſipritſi ja 2 tooberpritſi. Üldſum-
ühingu warandus tõuſeb rahaſſe ar-
atult 36.764,38 kroonile. Ühingu 1937.
eelarwe on taſakaaluſtatud 11.450,07 kr.
remaid kulutuſi tingis uue moodſa häi-
adeldiſe üleſſeadmine „Säde" katuſele.
tiimne aaſta on ühingu eſimeheks ol-
Walga populaarſemaid arſte dr. Juhan
llerſon, kes ühtlaſi on ka Walgamaa tu-
rje brigaadipealikuks.

Toetage inwaliide!

arbikorjandus 11. ja 12. ſtp.
indral Laidoneri Nimeliſe Inwaliidide
pitali Komitee korraldab eelmiſte aas-
eeskujul ka tänawu 11. ja 12. ſtp.
bikorjanduſe, mille ſiſſetulek määratud
uſeks puuduſtkannatawatele inwaliidi-
e ja wabadusſõjas langenute perekon-
ele.
Tallinna kodanikud on ſeni wäga hea-
tlikult ning poolehoidwalt ſuhtunud
le heategewale üritusele. Pöördun pal-
a kõigi Tallinna kodanike poole ka
awu tulla lahkeſti waſtu korjajaile ja
te keelduda annetamaſt nende heaks,
meid kaitſtes on kaotanud terwiſe.

J. Soots,
linnapea,
Kindral Laidoneri Nimel. Inwal.
Kapitali Tallinna Komitee eſimees.

ollektoritööd lõpewad.

[illegible] ehitusoſakonna kanaliſatſioonitöö-
d on ſuuremalt oſalt tegewuſes Harja-
kollektori tööde juures, mis praegu kai-
[illegible] tänawal. Kollektoriehitustöö-
a [illegible] detaile walmis ſaada umbes kahe
[illegible] paraſt. Ette on nähtud kollektori
[illegible] kuni Juhkentali tänawani. Kaigi
[illegible] on kooſtatud projektid ka kinniſe
kollektori ehitamiſeks, ei ole ſelleks ſeni
[illegible] tööde eelarwet ega oodata ka ehi-
[illegible] ajamiſt.
[illegible] maantee kollektori tööd on juba
[illegible] ja kollektori kraaw täidetud. Teis-
kanaliſatſioonitöödeſt on praegu weel
[illegible] panemine politſeiala ja
[illegible] maja tänawal.

Suwiſed omnibuſeliinid lõpetawad tegewuſe.

Liiklemine ſuwituſliinidel tõuſis.

[illegible] nädalal on oodata kõigi ſu-
[illegible] Tallinnaga ühenduſt pidawate omni-
[illegible] tegewuſe lõpetamiſt. Nii teeb
[illegible]-Tallinna omnibus oma wiim-
[illegible] 14. ſeptembril. Paar päewa hiljem lõpeb
[illegible] ka Pärnuga ning Wõſuga. Kal-
[illegible] omnibuſeliin lõpetas tege-
[illegible] juba warem, 1. ſeptembril.
[illegible] päewadel on ſuwituſliinidel
[illegible] weel leidunud, kui juba õige
[illegible]. Nii ſõitis [illegible] Pärnu waid
[illegible] Kõigi praegu püſiwad weel
[illegible] kogu ſuwiſe tegewuſe kohta,
[illegible] juba märkida, et liiklemine
[illegible] liinidel on tõuſnud ja ſeda
[illegible] igal pool.

Raekoa poolt.

388 korda terwis hädaohus. Tallinna
[illegible] terwishoiuperſonaal tegi möödunud
[illegible] kokku 1801 kontrollkäiku töös-
[illegible] ja äridesſe. Sealjuures awaſtati
[illegible] terwishoidlikke puuduſi 388

Kõlbmatu igapäewane leib. Linna kee-
[illegible] laboratooriumis [illegible] tehtud 675
[illegible] näitaid 10 juhtu
[illegible] piima, 2 kõlbmatut wõid,
[illegible] liha ning 1 ſamaſugust jahu.

Tütarlapſed ei tea, mida teha. Noorte-
[illegible] talituſalal kaſutaid möödunud
22 tüdrukut ja ainult 1 poiſs. Jüli-
[illegible] aga burooſt läbi 45 poiſſi
[illegible]

RS nr. 37

Tähtsamat sisus:

Raadioimed eile ja täna. Saksa raadiotööstuse uued üksikosad eelolevaks hooajaks.

Mida pakub algav raadiohooaeg. PHILIPS sümfooniline sari nr. 38.

Edward Grieg ja tema muusika. Suure helilooja 30 a. surmapäevaks.

Joonealune ja palju muud.

Karl XII kuulid Rootſi.

Üks Narwa ärimees on tulnud heale mõttele, kuidas otſtarbekohaſemalt ära kaſutada Narwa lennuwäljalt maſſiliſelt päewawalgele tulnud põhjaſõja-aegſeid tinakuule. Mees on otſuſtanud hakata neid müüma Rootſi. Selleks olewat juba mõnede Stokholmi antikwaaridega läbirääkimiſed käimas. Kuulid puhaſtatakſe poriſt ja olſüüdiſt ning kinnitatakſe ſeeriate-kaupa papptahwlikeſtele, milliſena need ka lähewad Rootſis awalikult müügile.

Külmhoone ehitamiſeks wõõrandati maa-ala.

Wabariigi walitſuſe otſuſega 10. ſept. otſuſtati wõõrandada o.-ü. „Tallinna Külmhoone" pärisomanduſeks riigile kuuluw maa-ala ſadamas basſein nr. 2 ja Uus-Hollandi tänawa wahel.

Laoplats wanaraua jaoks

allweelaewaſtiku ſihtkapitalile.

Wabariigi walitſuſe otſuſega 10. ſept. otſuſtati allweelaewaſtiku ſihtkapitali juhatuſele rentida ſadamas Hollandi tänawas aſuwad laoplatſid 1. oktoobril algawa üleriikliku wanametallide korjanduſel kogutud materjali ſorteerimiſeks.

Nurgakiwi Pereſaare aſunduſe koolimajale

pannakſe 19. ſept. kell 12 Pereſaare uudismaa aſunduſes piduliktuſega. Ühtlaſi korraldatakſe ekskurſioon aſunduſſe.

Päewaſt oſawõtjaile wõimaldatakſe hinnaalanduſega ſõit raudteel Pereſaare ja Abomäe jaamadeni kohalike maa-ametite ja aſundusameti tunniſtuſtega.

Nanſeni pass wabaſtab iſikumakſuſt, wabaduſſõja wigaſtus mitte.

Elwa kohtus arutati kolme adminiſtratiiwkaebuſt, mis olid ühenduſes iſikumakſu küſimuſega. Rannu wallas elawad kodakondſuſeta wennad Karl ja Julius Schwarzid paluſid tühiſtada Rannu wallawolikogu otſuſt, millega nende iſikumakſuſt wabaſtamiſe palwed olid jäetud rahuldamata. Elwalane wabaduſſõja inwaliid Karl Pulga omakorda nõudis Elwa alewiwalitſuſe ſamalaadſe otſuſe tühiſtamiſt.

Jaoskonnakohtunik rahuldas Schwarzide kaebuſe, tühiſtades Rannu wallawolikogu waſtawad otſuſed, kuna inwaliid Pulga kaebus jäeti tähele panemata. Kohus motiweeris otſuſt Schwarzide oſas ſellega, et nad kui Nanſeni paſſi omanikud pole Eeſti kodanikud ja wald ſaab iſikumakſu wõtta waid Eeſti kodakondſuſſe kuuluwalt kodanikult.

Pulga kaebus jäeti rahuldamata põhjuſel, et inwaliidſuſe tõttu ſaadaw palk pole hoolekandeline abi. Wiimaſe ſaajad on iſikumakſuſt wabad, teiſſuguſe abi ſaajad mitte.

Rahwuslik laſteaed.

Tallinna ringkonna naiskodukaitſe algatuſel awatakſe tänawu ſügiſel uus laſteaed, mis ei taha ennaſt reklaamida ſellega, et lubab laſtele ſelgeks õpetada kõik wõõrkeeled, waid tahab rõhku panna kaswatuſele Eeſti rahwuslikus waimus. Sealjuures lapſed wõiwad mängides ära õppida kõik, mis ſaadakſe kooliſki eſimeſel aaſtal waimſe ja kehaliſe arenemiſe alal.

Laſteaia juhatajaks on kutſutud pr. Haas. Regiſtreerimiſi wõetakſe waſtu Kaarli t. 8 iga päew kl. 10—12.

Tallinna Rahvaülikooli Seltsi

Era-Kolledzh.

Palun Erakolledzhi Reaalkooli, Gümnaasiumi ja Tallinna Kolledzhi II kurs. õpilasi (eriti uusi) tulla Kolledzhi aulasse 14. sept. kell 18.

Loengud algavad 15. sept. kell 17.

Juhataja.

Aſeri telliskiwitehaſed ſaawad ſadama.

Wabariigi walitſuſe otſuſega 10. ſeptembriſt ſ. a. otſuſtati määrata krediiti liſaeelarwe korras Aſeri ſadama ehitamiſeks. Nimetatud ſadam on ſuureks ſooduſtuſeks telliskiwi transportimiſel meeteedel.

„ESTONIA" TEATER.

Laupäeval, 11. septembril kell ½8 õhtul hooaja pidulik avamine Puccini ooperi „Tütarlaps Läänest" („La Fanciulla del West") esietendusega.

Pühapäeval, 12. septembril kell ½8 õhtul esietenduseks August Kitzbergi draama „Tuulte pöörises".

TÖÖLISTEATER

Täna „Hea elu". Algus kell ½8 õhtul.

Pühapäeva päeval **„Öitsev meri"** üldhindadega.

Pühapäeva õhtul **„Metsalise rada".**

Esmaspäeval **„Kraavihallid"** üldhindadega.

Teisipäeval **„Metsmees"** üldhindadega.

EESTI DRAAMATEATER TALLINNAS.

Laup., 11. skp. kell pool 8 õhtul teiskordselt A. Dumas' „Daam kameeliatega" Li Lasneriga peaosas.

Pühap., 12. skp. kell ½3 noorsooteatri nukulavastuse esietendus. Eeskavas: 1) „Pauka" — A. Labuse loomade-komöödia 1 vaat., 2) „Viisk, põis ja ölekõrs" — A. Piirikivi valmi dramatiseering 1 vaatuses ja 3) „Tsirkus" — pilte tsirkusest 1 jaos.

Teadaandeid.

Terwishoiu Muuſeumis Kooli tän. 7 (Guſtaw Adolfi gümnaaſiumi taga) räägib muuſeumi arſt tiiſikuſeſt ſel pühapäewal kella 12—2. Muuſeum on awatud külaſtajaile pühapäewiti kella 12—5 ja kolmapäewa õhtuti kella 7—9.

Trükitööliſte ühingu meeskoor on ſügishooaega aluſtanud ja wõtab weel waſtu uuſi lauljaid. Järjekordne harjutus peetakſe pühapäewal, 12. ſtp. kell 9.30 homm. ühingu ruumes. Koori juhatab endiſelt M. Laurimaa, hääleſeadjaks on K. Ots.

Wangiſtati taskuwaras.

Kriminaalpolitſeikomiſſari korralduſel paigutati wangimajja Alfred Naub, 22 aaſtat wana, kelle waſtu on tõſtetud ſüüdiſtus taskuwarguſes Kadriorus, kus ta olewat näpanud magawa mehe taskuſt 100 krooni raha.

Piſipalle, õnnetuſi.

Lauatükk kukkus pähe.

Miina Mikler awaldas politſeile, et temale on pähe kukkunud naelaga lauatükk Paldiſki mnt. nr. 25 keemiatehaſe juures wäljakäigukohas. M. Mikler ſüüdiſtab tehaſeomanikku, kes ei olewat hoolitſenud wäljakäigukoha korraſoleku eeſt.

Ühed jõid, teiſed lõid.

Uuel turul lauſa joobnud olekus wiibimiſe ja wiinajoomiſe päraſt tehti protokoll Mihkel Lepiku ja Aleksander Poomi waſtutuſele wõtmiſeks. Samas ſattuſid omawahel kaklema ja wõeti ſeepäraſt waſtutuſele Woldemar Ots ja Martin Marjak.

Leegid ehituſelolewas majas.

Reede ööſel tekkis tulikahju W. Karja tän. nr. 7 ehituſelolewa maja neljandal korral, kus hooletult mahaheidetud põlew paberoſſiots wõi tuletikk ſüütas prahihunniku. Tuli likwideeriti tuletõrje poolt enne, kui ſee ſuutis nimetamiswäärſet kahju teha.

Surm tuli kui waras.

Helene Andreas, elukoht Uus t. nr. 3—6, teatas politſeile, et tema mees Ferdinand Andreas on ööſel magamiſe ajal äkitſelt ära ſurnud. Õhtul on naine koos mehega heitnud rahulikult puhkama. Hommikul ärgates leidnud naine mehe oma kõrwalt ſurnuna. Naiſe arwates wõis ſurm tulla ſüdamerabanduſeſt.

Mürſk kukkus jalale.

Linnahaiglaſſe toodi rawimiſele Oskar Knut, 43 aaſtat wana, kellele oli Wõrgu t. wanarauakaupluſes ſuurtükimürſk warwaſte peale kukkunud. Wigaſtus tunniſtati kergete liiki kuuluwaks.

Kukkus õlaluu katki.

Reede õhtul toodi linnahaiglaſſe rawimiſele Wõrgu t. nr. 1 elutſew Otto Määr, kes oli tänawal jalalt kukkudes murdnud omal õlawarre ja rangluu.

Hommikul läks, õhtul tuli.

Neljapäewa õhtul leiti Nõmmel linna wiinapoe juures purjuspäi tänawal lamamas Emilie Hartzmann ja toimetati areſtimajja magama. Reede hommikul ta wabaſtati areſtimajaſt kui kainenenud iſik. Waewalt oli naine wiibinud mõne tunni wabaduſes, kui politſei leidis ta uueſti joobnudpäi tänawrentslis magamas. Nähtawaſti läks wiinaarmaſtaja „madam" „pead parandama", kuid tegi ſeda liiga põhjalikult ning ſattus ſelletõttu tagaſi „ſoolaputkaſſe".

E. Hartzmann on umbes 50 aaſtat wana ja mitme lapſe ema.

Lihapoodnik ei täitnud politſei korralduſt.

Politſei korralduſe mittetäitmiſe päraſt kooſtati protokoll Piirital, Mühlbachi majas elutſewale lihapoodnikule Geltſile. Geltſi ekſitus ſeiſis ſelles, et ta ſõitis hobuſega ja wankriga Pirita-Koſe teeoſal, kus toimus mootorratturite harjutusſõit. Kohalolew politſeinik hoiatas Geltſi ja käskis temal tagaſi pöörata, kuid Gelts jättis hoiatuſe tähele panemata.

J. Niks ei olnud ſüüdi.

Johannes Niks, elukoht Imanta t. nr. 40—8, nagu ſelgunud, ei wõtnud oſa rahurikkumiſeſt nimetatud majas. Tema teatas rahurikkumiſeſt politſeile ja ſattus kogemata ka rahurikkujate nimekirja.

Waraſtati.

Auguſt Tammel waraſtati Endla tänawaääreſt heinaküüniſt raudahi 15 kr. wäärtuſes.

Helene Kaſutinil waraſtati Kopli t. nr. 62 maja juureſt peſuköögiſt peſu umbes 30 krooni wäärtuſes.

Jüri Jämedal waraſtati Herne t. nr. 13 majas koormakate 30 krooni wäärtuſes.

Otto Hagelbergil waraſtati Lutheri tänawal nr. 30 majas ülikond ja palit 100 kr. wäärtuſes.

Boris Järwal waraſtati Koplis tühjaſt hooneſt panipaigaſt 60 kr. raha.

Välismaalt tagasi

dr. med. A. Linkberg

Haavahaigused.

Kõnetunnid kella 12—1 ja 5—6, Ülikooli II haavakliinikus, Maarjamõisa v.

TAGASI JÕUDNUD

Dr. P. Stepanov

Narva mnt. 31 tel., 307-99

Hambaarst

Sergei Reschanski

Pikk tän. 47—5
võtab hambahaigeid vastu
kella 9—12 ja 2—7.

Kunsthambad.

Juhan Kallasma

(end. Kallman)

vannutatud advokaat

S. Karja 4-14, tel. 465-10, kõnet. kella 9—10 ja 6—7.

A-S. EESTI SIID

Moodsad siidi, villased ja puuvillased riided, mööbliriided. Lõim. Müük en-gros. Restid ja kupongid.

Vabrikulaod:

Tallinn, Viru tn. 5, Tel. 447-87
„ Viru t. 14. Tel. 443-97.
„ Laadaplats nr. 70.
Tartu — Poe tn. 2. Tel. 10-17.
Narva, — Peetri plats 1.
Viljandi, — Tartu t. 1. Tel. 30.
Petseri—Turuplats 17. Tel. 119
Rakvere — Tallinna 25
Nõmme — Pärnu 90/92

WABA MAA

on müügil igas raudteejaamas.

Kawe
LINNASE
ŠOKOLAAD

Kuivad jalad on tervise alus, sellepärast

BEROL

on sensatsiooniline Rootsi uudisleiutis, mis kaitseb kõiki jalanõusid ning teisi nahkesemeid vihma ja märja vastu, tõstes tunduvalt naha vastupidavust, kusjuures nahk jääb täiesti hügieeniliseks, sest õhu läbipääs ei ole takistatud, nagu määretega määritud või kummeeritud materjali juures.

BEROL määritakse pintsliga impregneeritava eseme pinnale, kust ta sügavasti sisse imbub. Pärast kuivamist jääb järele **värvita, lõhnata, mürgita, vett tagasitõrjuv keemiliselt neutraalne** impregneerimisaine. Sealjuures jääb nahk endiselt painduvaks ja kingakreemiga jalanõudele hea läike andmine ei ole takistatud.

BEROL kaitseb märja ja vihma eest igasugust **nahka** (välja arvatud **seemis- ja sarnased**), **jalanõusid** — kergemast, ussi- või krokodillinahast valmistatud daamikingast kuni tugevama tänavkingani, **nahk-kuubi, -kindaid, -käsitaskuid, -kohvreid, -spordiriistu, rihmu** jne.

BEROL'i erisordid SX ja SL võimaldavad ka raskeimate jalanõude, nagu **kaitseväe-, suusa-, jahi-, spordi-, töösaabaste ning -kinnaste** täiesti veekindlaks tegemist, nii et

nendega võib käia terve päev vees ja poris, ilma et jalad märjaks saaksid.

Müük suurel ja väikesel hulgal:

A-S. „EPHAG'i", A-S F. O. TREUBLUT'i,
E. GÜNTHER'i, A-S. MEY & LANDESEN'I

ja peaesindaja juures — Tehn. kontor ja ladu

HUGO LOHMANN
Tallinn, Pikk 31. Tel. 441-98.

impregneerige jalanõud uudisleiutise — BEROLIGA.

Kasutades Beroli — teostate kokkuhoidu.

Sügisene pori ja vihm on võidetud BEROLI abil.

ERA

PÕLLUPIDAJATE ÜHISPANK

on senisest asukohast Estonia pst 27

üle viidud

Väike Karja 7, kõnetr. 455-68

Pank võtab raha hoiule ajakohase protsendiga, annab laene maa ja linna kinnisvarade obligatsioonide kindlustusel ja käendajate vastutusel, diskonteerib veksleid ning toimetab kõiki muid pangatalitusi.

OSAKOND:
KEILA, Kiriku plats 6, telef. 75.

Tallinna Linna Elektrijaam teatab, et 13. septembrist s. a. kell 07.00 kuni 16. septembrini s. a. kell 07.00

suletakse Aiavilja tänav

liiklemiseks sõidu- ja veoriistadele elektrikaablite paneku tõttu.

KÖITETARBEID

maleskini, lastingut, kalinguri, vahariiet kapitaalpaela, aktiniiti, shagräänpabereid, kaane- ja eeskaanepabereid ilusates värvides ja moodsates mustrites müüme headel tingimustel

K-ü. „Rahvaülikool"
Harju 48, Pärnu mnt. 10.

TÖÖLISTEATER

Laupäeval, 11. septembril
kell ½ 8 õhtul 4. korda
harilike hindadega
„HEA ELU"
Sergo Amaglobeli komöödia
3 vaatuses.
Pääsmed 20 — 125 senti.

Pühapäeval, 12. septembril
kell ½ 3 p. l.
45. korda
üldhindadega
„OITSEV MERI"
Andres Särevi dramatiseering
A. Mälgu romaani järele 3 v.
8 pildis.
Pääsmed 25 ja 50 s.

Pühapäeval, 12. septembril
kell ½ 8 õhtul
7. korda
harilike hindadega
„METSALISE RADA"
Andres Särevi dramatiseering
August Jakobsoni romaani
järgi 3 vaatuses 6 pildis.
Pääsmed 20—125 sendini.

Esmaspäeval, 13. septembril
kell ½8 õhtul
78. korda
üldhindadega
„KRAAVIHALLID"
E. Vaiguri rahvatükk 3 vaat.
Pääsmed 25 ja 50 senti.

Teisipäeval, 14. septembril
kell ½8 õhtul
12. korda
üldhindadega
„Metsmees"
Andres Särevi dramatiseering
Richard Janno romaani järele
3 vaat. 5 pild s proloogiga.
Pääsmed 25 ja 50 senti.

Kassa avatud iga päev kella
12—4 päeval ja 6—8 õhtul.

EESTI DRAAMA TEATER

Laupäeval, 11. septembril s. a.
Algus kell ½8 õhtul
2. korda
„DAAM KAMEELIATEGA"
A. Dumas' näidend 5-es
vaatuses.
Näitejuht — Aug. Sunne
Lavapildid — Pärn Raudvee
Kostüümid — Karin Luts.

NOORSOOTEATER.

Pühap., 12. septembril
kell ½3 p. l.
NUKULAVASTUSE
esietenduseks

1) **„PAUKA"** — A. Labuse loomade komöödia 1-es vaatuses
2) **„VIISK, PÕIS JA ÕLEKÕRS"** — A. Piirikivi valmi dramatiseering 1-es pildis.
3) **„TSIRKUS"** — Pilte tsirkusest 1-es jaos.

Näitejuhid — Leo Kalmet ja
Heino Vaks
Lavapildid — Pärn Raudvee
Muusika koostanud —
V. Jakobson.

Kassa avatud neljapäevast,
9. sept. kella 11-1 e. l. ja
5—8 õhtul.

ESTONIA TEATER

Laupäeval, 11. sept.
Kell ½8 õhtul
pidulikuks hooaja avanguks
Esietenduseks
Tütarlaps Läänest
G. Puccini ooper 3 vaat.
Pääsmed Kr. 3.— kuni 30 s.

Pühapäeval, 12. sept.
kell ½8 õhtul
Esietenduseks
„Tuulte pöörises"
A. Kitzbergi draama 5 pildis
Pääsetähed Kr. 1.50—20 s.

Esmaspäeval, 13. sept.
kell ½8 õht.
18. korda
alandatud hindadega
„Haljal aasal"
Jara Beneshi operett 3 vaatuses, 16 pildis.
Pääsetähed Kr. 1.75—20 snt.

Teisipäeval, 14. sept.
Kell ½8 õhtul
2. korda
harilike hindadega
Tütarlaps Läänest
G. Puccini ooper 3 vaatuses,
Pääsetähed Kr. 2.50—80 s.

Kolmapäeval, 15. septembril
kell ½8 õhtul
2. korda
harilike hindadega
„Tuulte pöörises"
August Kitzbergi draama
5 pildis.
Pääsetähed Kr. 1.50—20 s.

Teatri kassad avatud kella
12—4 p. l. ja õhtul kl. 6 — ½9.

EESTI DRAAMA TEATER

EESTI DRAAMATEATRI RINGREIS

„KEVADE"

Andres Särevi dramatiseering
3-es vaatuses Oskar Lutsu
„Kevade" järgi.
Näitejuht — Leo Kalmet
Lavapildid — Pärn Raudvee
Haapsalus, laup. 11. sept.
Keilas, pühap. 12. sept.
Algus Viljandis, Paides ja
Haapsalus kell 8 õhtul, mujal
kell ½9 õhtul.

WABAMAA
SPORDIRINGVAADE

Ülemjuhataja avab ratsavõistlused.

Pühapäeval tuleb finaalvõistlusi avama Riigihoidja K. Päts.

Täna kell 15.00 avab hipodroomil üleriiklikud ratsavõistlused sõjavägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner. Kavas on terarelva käsitamise võistlused, takistussõidud ohvitseridele ja allohvitseridele, Riigihoidja ja sõjaministri rändauhindadele.

Riigihoidja rändauhind on määratud parimale allohvitserile takistussõidus, mille distants on 400 m, takistusi 10, kõrgusega kuni 1,20 m, ja laiusega 2,5 meetrit. Sõjaministri auhind on välja pandud parimale ohvitserile sama iseloomuga sõidus, kus aga distants on 450 m, takistusi 12, kõrgusega kuni 1,30 m ja laiusega 3 m.

Pühapäeval algavad võistlused kell 11 e. l. ja need avatakse Riigihoidja K. Pätsi poolt.

Eile õhtupoolikul pandi välja Harju tänavale „Kave“ vaateaknale publikule vaatamiseks ka kõik võistlusteks ettenähtud auhinnad. Sellist rikkalikku auhindade kogu ei ole meil Eestis veel ühelgi võistlusel välja pandud. Eriti väärtuslik ja kaunis on Riigihoidja Konstantin Pätsi suur kuld-karikas, milline määratud parimale väeosale ja mille saatus tuleb otsustamisele pühapäevasel võistlusel. Edasi torkab silma sõjaväe ülemjuhataja kindral Joh. Laidoneri poolt annetatud imposantne umbes ½ meetri kõrgune hõbekarikas parimale ratsanikule-ohvitserile pühapäevasel jahivõidusõidul; suur pronksist kotkas Tallinna linnavalitsuselt, siis kümned karikad-kannud hõbedast ja kristallist ning palju igasuguseid muid väärtuslikke hõbedast ja kristallist esemeid. Auhinnad jäävad vaateaknale kuni pühapäeva hommikuni.

Eilsetel treeningsõitudel tuli ette mitu rasket kukkumist, millised aga siiski lõppesid õnnelikult nii sõitjatele kui ka hobustele.

Täna lähevad juba tulle ka meie ratsaspordi eliitmehed ja mitmekordsed internatsionaalid leitnandid A. **Reinmaa** — lahingukoolist, H. **Vari** — 4. suurtükiväegrupist, A. **Puurand** — 5. suurtükiväegrupist, J. **Pärlin** ja **Palm** — ratsarügemendist.

Veeremängu-hooaeg algas.

TGV PIDAS PEAKOOSOLEKU. — TÄNAVU VÕISTLUSED LÄTLASTEGA.

Suurimaid veeremänguorganisatsioone — Tallinna garnisoni veeremänguklubi — pidas eile oma korralise aasta-peakoosoleku. Kuna möödunud tegevusaastal klubi algatusel ja ettepanekul Majaomanike pank oma hoonesse Harju nr. 45 ehitas avarad klubiruumid 3 veereteega, siis on klubisse võidud vastu võtta rohkem liikmeid (neid on praegu 202). Klubi on pidanud veeremänguvõistlusi peagu kõigi samalaadsete organisatsioonidega üle riigi, mille tagajärjel selle mõnusa ja igale vanusele kohase spordiala resultaadid on näidanud järjekindlat tõusu.

Klubi juhatuse poolt esitatud aruanded ja eelarved peakoosolek kinnitas üksmeelselt, kviteerides kohati juhatuse ettekanded aplausidega, leides, et juhatus on tegevust läbi viinud kõigiti otstarbekalt ja eduga.

Algaval hooajal on jällegi ette nähtud rida võistlusi. Eraviisilisi läbirääkimisi on olnud võistlemiseks Läti veeremängijatega. Otsustati veeremängu arendada rahvusvaheliste reeglite järgi, millised olid maksvad 1936. a. olümpiamängudel.

Harjutused klubis algavad alates 13. sept. igal õhtul kell 17.

Klubi juhatusse valiti: hrd **Muru**, **Hiielo**, **Lepamäe**, **Under** ja **Drell**; tagavaraliikmed — hrad Rõigas ja Juhans. Revisjonikomisjoni liikmeteks valiti hrad: Uster, Mölder ja Laas; tagavaraliikmed — Tomsen ja Haas. Asemikkudeks Eesti veeremänguliitu — hrad **Kranfeldt**, **Hiielo** ja **Muru**.

LASKEVÕISTLUSED PÄRNU MALEVAS.

Traditsioonilised laskevõistlused Pärnu maleva side- ja 1. laskurkompanii vahel lõppesid. Võitjaks tuli sidekompanii, kes saavutas konkurendist 184 silma rohkem ja võitis rändkarika.

Individuaalselt tulid kohtadele: 1) **Bernhardt**, sidek., 87 silma; 2) **Kannus**, sidek., 79 s.; 3) **Kosenkraanius**, sidek., 78 s.; 4) **Tikko**, sidek., 77 silma.

TT nõuab ohwreid.

Rootsi võidusõitja kihutas vastu posti.

G. ANDERSSON VIIDI MURTUD KÄELUUGA HAIGLASSE. MASIN PURUNES TÄIESTI.

Eilne õhtupoolik möödus Pirital Eesti Suursõidu treeningute osas juba täiskoormatusega ja võistlusliku pinge all. Kohal olid peaaegu kõik võistlevad mootorratturid. Kuigi tee suurest vihmast polnud kõige parem, saavutati tulemusi, milliseid seni Eesti TT-l pole saadud. Ühtlasi juhtus raskem õnnetus, mille ohvriks langes rootslane Gilbert Andersson. Treeningu aeg hakkas juba jõudma lõpule, kui äkki Kose pool korraldajad sulgesid sõidu ja käsutasid kohale Punase Risti auto. Rootslase Anderssoniga, kes on Rootsis paremaid ja vilunumaid erasõitjaid, juhtus kardetav õnnetus Kose sirgteel, ajakirjanike suvekodu lähedal. Ederatas, arvatavasti võlvi murdumise tõttu, vabanes pooleldi masinast ja kuna Andersson sirgtee tõttu kihutas maksimaalse kiirusega, lohises masin kiiruse mõjul peaaegu sada meetrit edasi. Seejuures sõitja püüdis kramplikult masinast jagu saada ja vabastas end masinast alles siis, kui nägi, et sõidab vastu telefoniposti. Kukkumisel sai Andersson raske põrutuse ja seejuures murdus tal parema käsivarreluu. Kiires korras toimetati õnnetuseosaline Narva mnt. asuvasse erahaiglasse. Tal tuleb mõneks ajaks jääda haiglaravile. Arstid selgitasid, et mehel on raske luumurre pealpool küünarnukki. Masin ise lendas vastu posti ja purunes täielikult. Maad mööda lohisedes tekitas sõiduk sedavõrd rohkesti sädemeid, et arvati, et masin on põlema löönud.

Üldiselt võis näha eile tublit ja tasavägist sõitu kõigi võistlevate tuntud sõitjate poolt.

O. Veldeman püüdis kogu aja jälgida Mansfeldi sõitu ja püsis järjekindlalt viimase kannul.

Nagu Veldeman mainis, suudab Mansfeld kiirust arendada vaid sirgel asfaltteel, kuna liivasel maanteel ta oli ettevaatlikum ja seal Veldeman võinuks tublisti Mansfeldist ette jõuda. Võib muidugi arvata, et Mansfeld ei arendanud veel täit kiirust teega tutvumise eesmärgil. Enam-vähem võrdse ajaga katsid ringe Mansfeld, Veldeman, Knees ja ka Johanson. Rootslane Sunnqvist tegi aeglasemat sõitu ja läbistas ringe 4 minuti 10 kuni 20 sekundiga, sel ajal kui konkurentidel kulus ringi katmiseks umbes 4 minutit (kiirus 100—102 km/t.). Aga treeningaja lõpul

Mansfeld viimasel proovil läbistas ühe ringi ajaga 3.45, mis annab juba üle 110 km tunnikiiruse.

Samal ajal Mansfeldi jälgides Veldeman sai 105-km kiiruse kätte.

Täna sooritatakse veel viimsed treeningsõidud.

Suursõit algab pühapäeval kell 12. Publiku kohaleviimise eest hoolitsevad autobused ja laevad. Sõidukite liiklemine ringteel suletakse kell 11.30. Publikul tuleb asuda sõiduteest vähemalt 7 meetrit eemale. Sõitjaid varustab bensiiniga peamiselt k.-ü. „Mineraal“. Start ja finiš, einelauad ja sõidukite park asuvad umbes samas kohas, kus varemalt, Kloostrimetsa tee ääres.

TT LIPPUDE KEEL.

Toome sõidumäärustest mõningaid väljavõtteid, mis peaksid laiemat publikut huvitama.

Me näeme suursõidu ajal mitmesuguste käesidemetega ja peakatetega mehi kirevaid lippe lehvitamas

ja mittespetsile on vast ainult punane lipp mõistetav — küllap see tähendab juba tõsist hädaohtu. Ja nõnda ongi. Määrustik lausub, et punane lipp nõuab, et võistleja vastuvaidlematult peatuks. Kollane lipp on juba mõned kraadid nõrgem, tähendades: Ettevaatust! Hädaoht! Sinine lipp käsutab: Püsida vasakul pool! Must lipp tähendab ühes numbriga: Peatuda sõidukil, mille numbrit näidatud. Valge lipu lehvides läheb lahti startimine ja must-valge-ruuduline (nagu malelaud) kuulutab, et sõitjal on saanud ringid täis, finiš on käes. Egas võistlejal suures kiirusetuhinas pole palju mahti ise ringe lugeda ja on sedagi mõnikord juhtunud, et korraldajad on mõnda meest rohkem või vähem sõita lasknud.

KOLMVEERAND OSA „KLAASIST“ TEED.

Võistlusrada on meie mootorspordipublikule juba hästi tuttav. Olgu vaid märgitud, et sellel on kaks silda ja 19 kurvi, neist 3 ligikaudu 90-kraadilise nurga (täisnurga) all. Kolmandik osa teest on liivane, muu osa asfalt.

Missugust klaaslibedat sõidupinda kujutab endast asfalt tubli vihma ajal, seda suudab mõista ka võhik mootorspordis.

Võidusõidul maksavad liiklemisreeglid, mis osalt vastupidised tavalistele. Võistleja peab hoidma võimalikult vasakpoolsele teeservale ja möödasõit toimub paremalt poolt.

Võidusõitjad on kohustatud kandma peas rahvusvaheliste spordimääruste kohast kiivrit, rautatud saabaste kandmine on aga keelatud.

Võidusõitja abistaja — kes see on?

Võistlusraja juure stardikoha läheduses asetsevad n. n. „boksid“, kuhu on lubatud panna valmis kütteainet, õli, vett, tagavararattaid ja tööriistu, muid asju aga tagavaraosade näol mitte. Igal võistlejal tohib boksis olla üks abistaja. Viimane tohib abistada ainult oma sõitjat ja ainult siis, kui viimane boksi juures peatub. Kui võistlejal juhtub õnnetus eemal, siis peab ta saama oma jõul boksi juure, et tehnilist abi vastu võtta.

IGAÜKS VASTUTAB ISEENDA EEST.

Kõik riisiko lasub võistleja enda turjal.

Võistleja oma allkirjaga registreerimisavaldusel tunnistab, et võistluste korraldajat ei või teha vastutavaks kahjude eest, mis on tekkinud nii võidusõidu kui ka harjutussõidu kestel osavõtvate sõidukite, osavõtvate isikute, kolmandate isikute ja nende vara juures.

See määrus sisaldab ka hoiatust publikule. Kes hulgaliste korrapidajate valvetõkkest siiski läbi poeb ja võistlusrajale astub, see vastutab ise oma edasise saatuse eest.

KALEVLASED SUURSÕIDULE KORRAPIDAJATEKS.

5. suursõidu puhul, mis toimub pühapäeval, 12. septembril, Kalevi malevkonna liikmeil, kes lähevad sinna korrapidaja ülesandeid täitma, on kogunemine malevkonna majja Gonsiori tän. nr. 4 kell 7.30 hommikul. Kohalesõit malevkonna ruumest toimub mootorsõidukitega.

SUURSÕIDU PEALTVAATAJAD LINNA MAA-ALADELE.

Vastu tulles E. Mootorspordi Klubi palvele lubas linnavalitsus 5. Eesti suursõidu pealtvaatajaid mahutada ka linna maa-aladele, kuid tingimusel, et pealtvaatajail ei lubataks viibida Metsakalmistul.

Täna Eesti-Leedu kergejõustikus.

Esimene Eesti-Leedu kergejõustikumaavõistlus algab täna kell 5 p. l. Kadrioru staadionil. Leedu meeskond saabus Tallinna eileõhtuse kiirrongiga kergejõustikukomitee esimehe Budreviciuse juhtimisel. Meeskonnad esinevad etteteatatud koosseisus. Eile jõudsid Tallinna ka F. Issak ja G. Sule, kelle odaduell peaks niisama köitev olema kui A. Kreegi ja A. Viidingu uus jõukatsumine kuulis.

J. MEDICA JA A. BORGI REKORDID VARISESID.

Chicago, 10. septembril. (ETA). Ameerika ujumisesivõistlusil ujuja Flanagan püstitas ühe miili vabaujumises uue maailmarekordi ajaga 20.42,2. Samuti püstitas ta uue maailmarekordi 1500 meetri distantsil ajaga 18.18,2. Senised maailmarekordid neil distantsidel seisid ühe miili ujumises Medica nimel — 20.57,8, ja 1500 meetri ujumises rootslase Arne Borgi nimel — 19.07,2.

RAKVERE JA TAPA GARNISONID KERGEJÕUSTIKUS.

Neljapäeval ja reedel võistlesid Rakveres Rakvere ja Tapa garnisonid kergejõustikus, ujumises ja jalgpallis. Jalgpalli võitis Rakvere garnison ülekaalukalt tagajärjega 4:0, poolaeg 3:0. Kergejõustikus saavutati järgmisi paremaid tagajärgi:

1500 m: 1) rms. Vöölmann (Tapa) — 4.42,5, 2) noor Sirelpuu (Rakvere); 3) rms. Meri.

3000 m: 1) Rms. Vöölmann — 10.51,5.

Kaugus: 1) vao. Karu (Tapa) — 5.97,5.

Kõrgus: 1) kpr. Raidna (Tapa)—1.60.

Teivas: 1) nao. Kuika — 2.80.

Oda: 1) rms. Proosaselts (Rakvere) — 44.80.

Ujumises: 50 m: 1) rms. Hansen (Tapa) — 42.8. 100 m vabalt 1) rms. Sirp (Rakvere) — 1.47,0, 400 m: 1) rms. Sääma (Tapa) — 9.23,7.

SPORDIJUHTIDE VAHETUS PETSERIS.

Neli päevil toimus spordijuhtide vahetus Petseris, Petserimaa senine spordiinstruktor Aaro Karmo loobus kohast, tema asemele kinnitati kohale tema vend Henn Karmo, kes seni Petseris tuntud innuka tegevsportlasena.

H. Pezold

Saksa-Eesti taskusõnastik

366 lhk. tihedat kirja, üle 12.000 üksiku sõna. Foneetilise ja eesti-ning saksakeelse grammatilise osaga. Käepärane suurus. Eriti sobiv koolidele, iseõppijaile ja igapäevaseks kasutamiseks.

Hind köidetult kr. 3.—

K.-ü. „Rahvaülikool“

Tallinn, Harju 48, Pärnu mnt 10

Tsirkuse naisartisti paadisõit järvel puhkepäeval.

Semmeringis Keres jagab kolmandat kohta.

REŠEVSKI JUHIB PÄRAST 3. VOORU. EESTI SUURMEISTER MÄNGIS FINE'IGA VIIKI.

Maailmameistrikandidaatide turniiri kolmandas voorus eile partiid Capablanca-Eliskases ja Keres-Fine mängiti erilise pinevuseta ja lõppesid varsti viigiga. Keres saavutas alguses parema seisu, kuid pärast vankrite lõppmängus tuli viik 41. käigul. Flohr suurema pingeta võitis lätlast Petrovi, lüües sellega viimase kontosse juba teise nulli. Sääraseses turniiris, kus võistlejad on peagu võrdse tugevusega ja suurem osa partiisid lõpeb viigiga, on

iga null kaotajale tugevaks hoobiks.

Nüüd on juba selge, et Petrov on kindlamaid viimase koha kandidaate.

Kuna eelnimetatud 3 partiid midagi erilist ei pakkunud, oli eile üldise tähelepanu keskpunktiks partii Reševski-Ragosin. Venelane Ragosin kasutas oma lemmik-kaitsevarianti lipugambiidi vastu ja, kuigi mängis mustadega, saavutas peagi oma hiilgava mängukäsitluse tõttu otsustava paremuse. Kuid Reševski osutas haruldast sitkust kaitses ja tal õnnestus

kasutada juhust igavese tule andmiseks,

millega suutis viigistada kaotuse lävel oleva partii. Ragosinil juba teist korda libises käest kindel punkt (2. voorus Kerese vastu).

Turniiri seis pärast kolmandat vooru on: 1) Reševski 2½ punkti, 2) Flohr 2 p., 3) ja 4) Keres ja Ragosin, kummalgi 1½ p., 5) Fine 1 p ja üks partii pooleli, 6) Capablanca ½ p. ja kaks partiid pooleli, 7) Eliskases ½ p. ja üks partii pooleli, ja 8) Petrov ½ punkti.

Täna on enamikul võistlejaist vaba päev, sest lõpetatakse katkestatud partiid.

Homme kohtuvad: **Eliskases-Flohr, Reševski-Capablanca, Petrov-Keres** ja **Ragosin-Fine.** See on viimaseks võistluspäevaks Semmeringis, sest suvitushooaja lõppemise tõttu võistlejad kolivad 90 km võrra Viini lähemale — Badenisse.

Semmering, kus võistlevad maailma kaheksa parimat maletajat maailmameistrikandidaadi nimele, on väga ilus kuurort. Semmering on kuulus haruldaselt puhta, tervisliku õhu poolest. Kaunis, monumentaalne hotellihoone, kus praegu on käimas ägedad maleheitlused, on ehitatud kõrge mäe nõlvale ja maja rõdudelt ja akendest avanevad meelivangistavad vaated ümbrusele. Malerahvas ei tahagi üle kolida 13. sept. kuurort Badenisse, mis on õieti selle turniiri korraldaja ja kulude kandja. Badenis mängitakse kümme viimast vooru.

Õigupoolest on selles kiires ülekolimises süüdi eksmaailmameister Capablanca, kes ei jõudnud varem kohale. Teiste poolest võinuks turniir juba alata 25. augustil.

Kuurort Semmering teeb tänavusele sesoonile lõpu käesoleva kuu alguses ja malerahva ülekolimine on paratamatu.

Maailmameister Euve ja Flohr tulid turniirile abikaasadega. Abielupaar Euve'd ei suutnud lahkuda ka oma silmaterast — kolmeaastasest tütrest Fitist. Avalikkus ei tea, et malekuningas Euve, vaatamata kõigest tema 35 aastale, on juba kolme tütre isa. Abielumehena esitas end teistele malesõpradele ka Ruben Fine. Riia ligidal Kemeris võisteldes oli ta alles poissmees. Pärast Kemeri turniiri abiellus ta kohe ühe rikka hollandlannaga Amsterdamist. Kui tehti juttu, et Fine'i kui ameeriklasel on abiellumine ka läinud ameerikaliku tempoga, siis Fine lausus, et

tempost ei saada siin küll juttu olla, kuna on oma naisega olnud tuttav enne abiellumist tervelt kuu aega.

Reševski, Kemeri turniiri võitja, enne Semmeringi tulekut veetis ühe nädala Badenis, kus ta toitis end juutidele omase söögikaardi järele. Meie suurmeistril P. Keresel on kaasas mees-erasekretär. Capablancal naissekretär, keegi vene emigrant Belgiast. Eliskases tuli turniirile abikaasaga ja ainult kaks osavõtjat, mõlemad venelased, on tulnud üksi — Nõuk. Vene meister Ragosin ja Läti suurmeister Petrov, kes on ka rahvuselt venelane.

Turniiri juhiks on teatavasti maailmameister dr. Euve.

Oli kokku lepitud, et Euve mängib turniiri võitjaga kaks partiid.

Neil ei oleks olnud küll mitte mingisugust ametlikku tähendust.

Euve mõtles ümber. Ta tahab end hoida värskena Aljechini vastu, kes tiitlikandja vastu üritab 4. okt. alates revanši. Ja Euve andis Semmeringis juba „avanssi“, nimelt Flohrile, mängides temaga 2 partiid. Esimese partii mailmameister võitis ja teise lõpuks oli suurmeisterlik viik.

„Vaba Maa“ kirjastus ja trükk.

Laup., 11. sept. 1937. Nr. 208.

Vastutav toimetaja O. Soots.

Uksiknumber 5 s

ESM

Piltidega nädalleht.

Nr. 37 (16. aasta)

Maisil

Uudſejahu tõrjus m

Wiimaſel Tallinna börſikomitee kau
ſuurmüügihindade noteeringul ei tul
enam kindlaksmääramiſele maiſiga ſeg
rukkijahu wõi nn. „leiwajahu“ hind, k
ſuurärid teataſid, et neil on ſelle jahu
tagawarad lõppenud. Wiimati note
maiſiga ſegatud rukkijahu hinda weel
auguſtil. Umbes ſelleſt ajaſt ſaadik on
gatud jahuſt walmistatud leib kadunu
toiduainetekauplusteſt müügilt.

Maiſi müümine ſunniwiiſil ja rukki
jahwatamiſeks ſegamine lõpetati riigi
jamonopoli poolt juba juunikuu ke
Kuid kuna ſel ajal oli ſuurweskitel
ſegatud jahu tagawaraſid, laſkſid nad m
gile kaheſuguſt, nii puhaſt rukki-, ku
maiſiſeguga leiba ja jahu. Wiimaſe
oli tunduwalt odawam. Nii ſuurmüü

„Ajakirjanduse
rim õnnetus.“

Rahwusſotſialismi ſu
wat ajakirjanduſe

Nürnberg, 10. ſeptemb

(ETA.) (Hawas) Täna õhtul r
wusſotſialiſtliku erakonna pressi
dr. Otto Dietrich kõneles Nürnb
kongressil ajakirjanduſe wabadu
Ajakirjanduſe probleem, ütles D
rich, omab ſuurt poliitiliſt tähtſ
Tema anonüümne wõim on täna
wal ſuurim ja kardetawaim ſõja
taja. Ajakirjanduſe wabadus on
netuſttoowaim wormel, mis on ſü
nud inimeſe ajus. Lehed on ſaa
poliitiliste erakondade käſilaſiks
ajakirjanduſe taha peidawad e
rahamagnaadid.

Wahemeres hakatakſe
häwitama allweelaew

Walwelaewade ülesanded
wõitluſes piraatide wast

(ETA) Genf, 11. ſeptembril. (Reut
Ingliſe ja Prantſuſe delegatſioonid Ny
ſelgitawad täna merewalweteenistuſe k
üksikasju. Tähtſamaks küſimuſeks, m
kohta ei ole weel kokkulepet ſaawuta
on need abinõud, mida walwelaewad
wad tarwituſele wõtma. Ei ole weel ſ
kas iga allweelaew tuleb põhja laſta,
pea kui teda nähakſe wõi kuuldakſe,
kas tuleb teda ſääſta, kui ta käitub Lon
merilepingu humanitaarſete määr
järele.

Samuti on weel otſustamata wa
tſioonide jaotamine Wahemere keſkmiſe
idapoolſes oſas. Loodetakſe ſiiski, et
kulepe neis punktides ſaawutatakſe aeg
enne konwerentſi täiskoosoleku kokkut
kut, mis on ette nähtud täna kell 16.00

Lennukite oſawõtmiſt walweteenist
ja aktſiooni õhurünnakute wastu Wah
res ei ole Nyonis weel arutatud. A
takſe, et ſee küſimus tuleb päewakorda
raſt kokkuleppe ſaawutamiſt allweelae
asjus.

Tekstiilkäitiste tööli
wanemate ja uſaldus
meeste koosolek.

Eesti Tekstiiltööliste ühingu Tall
oſakond korraldab pühapäewal kell
hommikul Niguliste tn. 13 ühingu ru
koosoleku tekstiilkäitiste tööliswanem
ja uſaldusmeestele ning kongreſſi ſaa
tele, kus tulewad arutuſele töötingimus
nemine tekstiilkäitistes, uſaldusm
ülesanded ja eelolewa kongreſſiga ü
duſes olewad küſimuſed.

Lennuk purunes was
kaljut.

ETA. London 11. ſeptem
Wõistluslennul kuningas George
karikale oli eile raske õnnetus.
borough lähedal, Yorkſhire'i krahw
nas, üks lennuk põrkas wastu kalju
läks puruks. Mõlemad lendurid
ſurma.